IN IUSTITIA

Zpráva

o násilí z nenávisti

v České republice v roce 2014

IN IUSTITIA

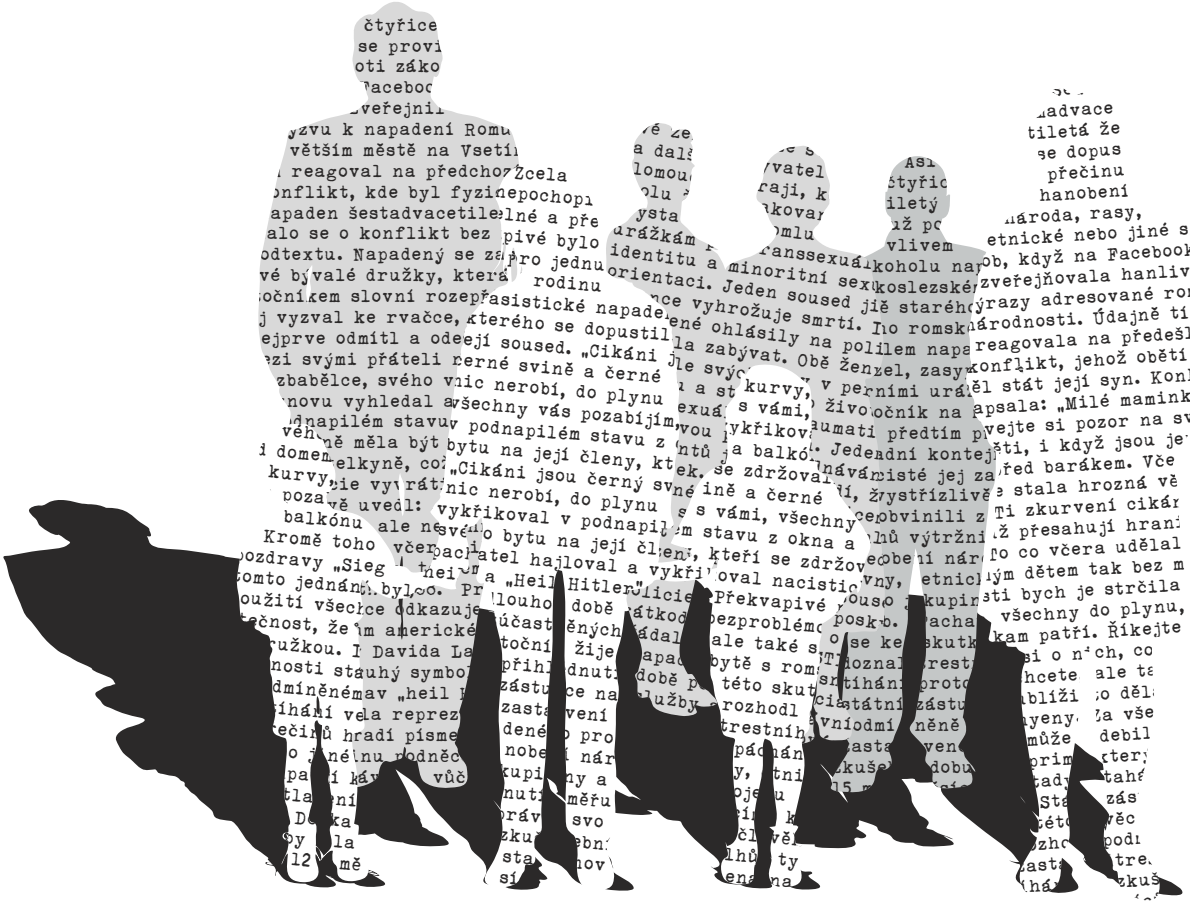

Zpráva

o násilí z nenávisti

v České republice v roce 2014

IN IUSTITIA

Zpráva o násilí z nenávisti v České republice 2014

Vydala: In IUSTITIA, o.p.s. v Praze 2015, vydání první, počet stran 82
www.in-ius.cz

Stylistické úpravy a jazykové korektury: Gabriela Tarnovská
Grafické zpracování: Marek Tarnovský

Všechna práva vyhrazena © 2015

ISBN (e-kniha): 978-80-906203-0-8

OBSAH

Úvod 7
In IUSTITIA o.p.s. 9
Poděkování 10
Struktura zprávy a hlavní zjištění 11

1. Násilí z nenávisti – vymezení pojmů 13
2. Násilí z nenávisti a právo 17
   2.1 Konceptualizace násilí z nenávisti v českém právu 19
   2.2 Přístup poškozených ke spravedlnosti 23
   2.3 Nadužívání konceptu násilí z nenávisti 27
   2.4 Významná soudní rozhodnutí 30
3. Společenské ovzduší 33
   3.1 Politická reprezentace 35
   3.2 Místní samospráva 39
   3.3 Krajní pravice 42
   3.4 Bezpečnostní složky 44
   3.5 Média 46
   3.6 Běžní občané 47
4. Metodika monitoringu násilí z nenávisti 51
   4.1 Sběr a analýza dat 54
   4.2 Ověřování a zveřejňování incidentů 58
Incidenty násilí z nenávisti v roce 2014 59
   5.1 Kvantitativní vyhodnocení incidentů 61
   5.2 Charakteristika jednotlivých incidentů 66

Literatura 87

Úvod

Násilí z nenávisti (NzN) představuje **zásadní výzvu pro demokratickou společnost**. Útoky vyvolané předsudky a stereotypy neohrožují pouze jejich bezprostřední oběti, ale celé společenství založené na ideji lidských práv a hodnotách svobody, rovnosti a solidarity.

Pro napadené je NzN zvláště stresující a poškozující, neboť se přímo dotýká jejich osobní identity. Pachatelé si je vybrali nikoli pro jejich činy a skutky, nýbrž pro to, kým jsou a k jaké skupině podle jejich mínění patří. NzN plodí **strach**. Nejen přímé oběti a jejich nejbližší, ale často také jiní členové napadené skupiny žijí v obavách ze způsobení další újmy.

> NzN plodí strach. Pro společnost je tento strach zhoubný tím, že nabourává vzájemnou důvěru. Pokud nejsou incidenty NzN řádně prošetřeny a potrestány, dochází k oslabování vazby mezi napadenou komunitou a širší společností, včetně státních institucí. Vzájemné odcizení představuje živnou půdu pro růst předsudků a stereotypů, které NzN podmiňují. Nebude-li meziskupinové napětí včas řešeno, může eskalovat do stavu otevřeného násilí.

Pro společnost jako celek je tento strach zhoubný tím, že nabourává vzájemnou důvěru. Pokud nejsou incidenty NzN řádně prošetřeny a potrestány, dochází k oslabování vazby mezi napadenou komunitou a širší společností, včetně státních institucí. Vzájemné odcizení představuje **živnou půdu pro růst předsudků a stereotypů, které NzN podmiňují**. Nebude-li meziskupinové napětí včas řešeno, může eskalovat do stavu otevřeného násilí.

V České republice (ČR) dlouhodobě nepůsobí žádné významnější extremistické hnutí, **přesto NzN neubývá**. Je potřeba přiznat si, že lidmi odpovědnými za NzN již dávno nejsou subkulturní extremisté a neonacisté. Narůstá počet útočníků z řad běžné populace. Veřejnost svojí netečností či otevřeným souhlasem poskytuje útočníkům nezbytnou energii, kterou k napadání potřebují. Intolerance se postupně stává dobrým obchodním artiklem neúspěšných a nespokojených.

Rok 2014 nebyl ve znamení velkých násilností či útoků, které by otřásly veřejností. Setkávali jsme se s těžko uchopitelnou subtilní šikanou a nevraživostí patrnou především v kampani před Evropskými volbami, v mediálním zobrazování Romů a nově také muslimů, a v množství verbálních incidentů, kterým lidé ohrožení NzN byli nuceni čelit. Právě tato atmosféra je však živnou půdou pro konkrétní fyzické útoky. Součástí tohoto stavu je i plošný společenský despekt k rozhodnutí evropských institucí a Evropského soudu pro lidská práva.

Stále výraznější vliv na rozvoj NzN mají **média a sociální sítě** posouvající významným způsobem hranici toho, co je ve společnosti přijatelné. Média se obvykle hájí falešným argumentem, že pouze zobrazují skutečnost. Je přitom zjevné, že tato skutečnost je definována tím, co konkrétní autor chce divákovi či posluchači zprostředkovat. Ukázkou toho, kam jsou schopna média posunout veřejnou debatu, je nejen téma uprchlíků eskalující zejména až v polovině roku 2015, ale především téma soužití mezi Romy a majoritou.

Oběti i samotné téma NzN jsou vystaveny **efektu přihlížejícího** – až na výjimky nikoho nezajímají. Nenávistné násilí není tématem pro žádnou výzkumnou instituci, akademická sféra selhává, nerealizuje původní výzkumy a především důsledně nezavádí do povinné výuky témata NzN, jinakosti, respektu a tolerance. Obecné povědomí o příčinách, projevech a následcích NzN je nedostatečné.

Téma NzN zasluhuje intenzivní pozornost nás všech. Jednoznačnou výzvou pro následující období je zodpovězení otázek, jak budeme společně žít v měnícím se světě, jakým způsobem budeme předcházet NzN, jak na něj budeme reagovat a jak budeme pomáhat těm, kteří jsou jeho terčem.

Výkon práva zůstává pro poškozené a komunity, ze kterých pocházejí, až na výjimky neviditelný. Oproti tomu pocit nespravedlnosti, jímž je doprovázen každý neřešený či odložený případ předsudečného násilí, významně ovlivňuje důvěru skupin ohrožených NzN v justici a veřejnou správu. Je klíčové, aby představitelé veřejné správy vždy vystupovali tak, aby bylo zjevné, že NzN nemá v ČR prostor. Téma trestné činnosti z nenávisti musí proniknout do trestněprávní praxe v podobě výzkumu, aplikačních školení a odborných debat, jinak lze stěží očekávat nápravu.

Role policie je ve vztahu k NzN nezastupitelná. Kromě efektivního vyšetřování přibyla policii s účinností zákona o obětech trestných činů i role podpůrná. Příkladem dobré praxe je činnost krizových interventů a interventek. Je klíčové, aby policie prosazovala multidisciplinární přístup k pomoci obětem NzN a využívala nabídky služeb pro oběti, kterou přináší nevládní sektor.

Limity jsou patrné i na straně **občanské společnosti**. Postrádáme organizaci, která by se systematicky věnovala watchdogovým aktivitám a dlouhodobé prevenci. V roce 2014 tuto roli částečně převzala vládní kampaň **Hate Free Culture**, která se zaměřuje na pozvednutí tématu NzN, ale také na preventivní a vzdělávací aktivity určené profesionálům. Je také nutné ocenit řadu místních uskupení, která se staví do cesty projevům nesnášenlivosti.

Přístup obětí NzN ke spravedlnosti je omezený. Předně je zjevný **nedostatek poskytovatelů služeb**, jež se specificky věnují této problematice. Jediným poskytovatelem služeb obětem, který se cíleně zaměřuje na téma NzN, je In IUSTITIA. Rozsah poskytovaných služeb je omezen jednak zdroji, jednak zákonnými limity. V roce 2014 bylo možné poprvé využít ve prospěch obětí dotačního schématu Ministerstva spravedlnosti. Současně však většina domácích a evropských dotačních titulů neumožňuje poskytovat obětem zastoupení a právní pomoc před soudy. To významným způsobem limituje práva těch poškozených, kteří se jednak stali oběťmi trestného činu, jednak nemají dostatek prostředků na právní pomoc.

Téma NzN zasluhuje intenzivní pozornost nás všech. Jednoznačnou **výzvou pro následující období** je zodpovězení otázek, jak budeme společně žít v měnícím se světě, jakým způsobem budeme předcházet NzN, jak na něj budeme reagovat a jak budeme pomáhat těm, kteří jsou jeho terčem. Každý člověk může přitom ovlivnit to, zda se vydáme cestou nenávisti, nebo cestou respektu. Pro začátek postačí kriticky přemýšlet o každém projevu nesnášenlivosti a nevraživosti, který v podobě „zaručených informací" číhá doslova na každém rohu. Přejeme vám pevné nervy, odvahu a vytrvalost.

In IUSTITIA, o.p.s.

In IUSTITIA, o.p.s.

In IUSTITIA, o.p.s. se od roku 2009 věnuje prevenci NzN a pomoci jeho obětem. Je jedinou poradnou, která se tomuto tématu specificky věnuje. Organizace ve své současné podobě působí ve čtyřech městech: v Praze, Brně, Českých Budějovicích a na Kladně. Realizuje také terénní program služby mohou být dle požadavků klienta poskytovány též v místě jeho bydliště. V roce 2015 In IUSTITIA začala poskytovat právní a sociální poradenství v první mobilní automobilové poradně též také ženám bez přístřeší. Organizace má v současné době 15 zaměstnanců a zaměstnankyň.

Od roku 2010 se In IUSTITIA důsledně věnuje monitoringu NzN. Informování veřejnosti o jeho podobách, příčinách a důsledcích považujeme za jednu ze svých klíčových rolí jako nevládní organizace. Ke stavu NzN přistupujeme kriticky a konstruktivně. Navrhujeme legislativní a praktická doporučení.

Služby obětem jsou poskytovány zdarma a na celém území ČR a zahrnují osobní, online a telefonické sociální a právní poradenství a zastupování před soudem. In IUSTITIA je registrovaným poskytovatelem sociálních služeb a akreditovaným poskytovatelem právních informací. In IUSTITIA se podílela na tvorbě zákona o obětech trestných činů a v současné době se dále zaměřuje na optimalizaci této normy. V červenci 2015 organizace připomínkovala novelu tohoto zákona.

Od roku 2010 se In IUSTITIA důsledně věnuje též monitoringu NzN. Informování veřejnosti o jeho podobách, příčinách a důsledcích považujeme za jednu ze svých klíčových rolí jako nevládní organizace. Ke stavu NzN přistupujeme kriticky a konstruktivně. Navrhujeme legislativní a praktická doporučení.

In IUSTITIA realizuje několik vzdělávacích programů. Soustředíme se především na prohlubování znalostí a dovednostní profesionálů a profesionálek, kteří přicházejí do kontaktu s oběťmi NzN a se zvlášť zranitelnými oběťmi. Naše školení jsou určena policii, sociálním pracovníkům a pracovnicím a vyučujícím. In IUSTITIA vydala několik odborných publikací. V roce 2014 to byl sborník věnující se tématu sexuálního násilí *Sexuální násilí. Proč se nikdo neptá?*

Činnost In IUSTITIA byla oceněna cenou nadace ERSTE pro sociální integraci (2013) a cenou SozialMarie (2014) za přínos sociální inovaci. Zakladatelka organizace Klára Kalibová byla v roce 2014 oceněna cenou Alice G. Masarykové za přínos lidským právům.

Program pro oběti, vzdělávací program a monitoring mohou zájemci a zájemkyně podpořit jednorázovým nebo dlouhodobým darem na sbírkový účet

440 660 440/2010

či poskytnutím služeb zdarma. Pro bližší informace prosím navštivte webové stránky

www.darujipomoc.cz

nebo nás kontaktujte na adrese

dary@in-ius.cz

Poděkování

Rádi bychom touto cestou poděkovali všem, bez nichž by tato Zpráva nevznikla.

Předně děkujeme všem lidem, kteří byli dotčeni NzN a rozhodli se nám tyto incidenty oznámit. Víme, že to pro Vás nemuselo být lehké, a věříme, že se nám společně podaří upozornit na stav předsudečného násilí v ČR.

Děkujeme Policejnímu prezidiu ČR za poskytnutí nezbytných statistických dat o kriminalitě z nenávisti. Nezastupitelnou pomoc nám poskytli ochotní tiskoví mluvčí a představitelé policie, vybraná státní zastupitelství a soudy. Jsme si vědomi, že investovali nemalou energii do zodpovězení našich dotazů a že především díky jejich ochotě a nasazení jsme mohli většinu incidentů dohledat a ověřit.

Poděkování patří kolegům a kolegyním z nevládního sektoru a komunitních organizací, kteří nám pomáhají vyhledávat incidenty z nenávisti a kteří posilují vědomí svých klientů a klientek, že se mohou proti NzN bránit. Nezastupitelnou roli v monitoringu NzN v rámci romské komunity hraje již delší dobu organizace ROMEA, která se kromě individuálních incidentů věnuje též ozřejmování mylných či lživých informací o romské komunitě a monitoringu nenávistných demonstrací.

Děkujeme ostatním kolegům a kolegyním, kteří v rámci svých pravidelných povinností věnovali svůj čas doplnění databáze a připomínkování zprávy.

V neposlední řadě děkujeme nadaci Errinerung, Verantwortung und Zukunft, jež podpořila monitoring a tvorbu této Zprávy.

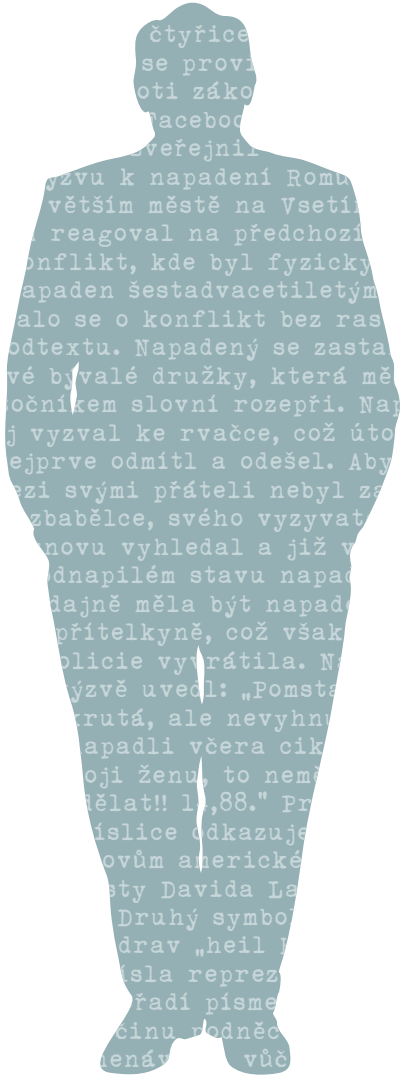

Struktura Zprávy a hlavní zjištění

Tato Zpráva sestává z pěti kapitol. V první je definováno NzN a přiblížena jeho podoba. Protože tento pojem není součástí běžné slovní zásoby, jeho význam ilustrují konkrétní situace, které oběti nenávistného násilí prožívají. Současně je za tímto účelem NzN dáno do souvislosti s pojmy jako antisemitismus, rasismus, homofobie, transfobie, islamofobie, xenofobie, jakož i politický extremismus.

Druhá kapitola diskutuje zakotvení NzN v českém právu. Dotýká se přitom nejen vlastní konceptualizace, ale také specifických problémů, jimiž je ztížený přístup poškozených ke spravedlnosti a nadužívání konceptu NzN orgány činnými v trestním řízení. V neposlední řadě jsou reflektována významná soudní rozhodnutí, která souvisejí s NzN v ČR.

Třetí kapitola dokumentuje nenávistné nálady v české společnosti. Převážně je zde kladen důraz na ty incidenty, které nespadají pod kategorii NzN, ale svým charakterem a intenzitou s ním úzce souvisejí. Staví se zde na předpokladu, že meziskupinové napětí a stigmatizace vybraných společenských skupin podmiňuje výskyt NzN. Tyto incidenty jsou rozčleněny do šesti skupin, kdy každá z nich koresponduje s typem relevantního aktéra v této problematice. Těmi jsou: politická reprezentace, místní samospráva, krajní pravice, bezpečnostní složky, média a běžní občané.

Zbývající dvě kapitoly jsou již plně věnovány monitoringu NzN v ČR za rok 2014. Nejprve je osvětlena metodika, kterou se identifikace incidentů a jejich ověřování řídí. Přitom jsou popsány hlavní zdroje dat a příslušné analytické nástroje a také zhodnoceny limity, které jsou pro tyto procedury příznačné. V další kapitole jsou již prezentovány závěry z analýzy kvantitativních dat a popsány jednotlivé incidenty.

Hlavní zjištění:

- Celkem bylo v roce 2014 zaregistrováno **86 incidentů z nenávisti**. Z toho lze za silně ověřené považovat 47 incidentů, za slabě ověřené 35 incidentů a za neověřené 4 incidenty.
- **In IUSTITIA identifikovala 49 incidentů, kdežto policie 71 incidentů**. Část incidentů z policejních zdrojů však nebyla z různých důvodů do databáze zahrnuta.
- In IUSTITIA se o nenávistném násilí nejčastěji dozvěděla **od samotných napadených** (19 incidentů) nebo prostřednictvím **vlastních rešerší zdrojů na internetu** (16 incidentů). Orgány činné v trestním řízení nenahlásily během roku 2014 organizaci In IUSTITIA žádný incident z nenávisti.

Nejvíce nenávistných útoků bylo motivováno národností / etnicitou, dále náboženským vyznáním, barvou pleti a minoritní sexuální orientací, přičemž nejohroženějšími skupinami jsou Romové a muslimové.

- Ze všech zaznamenaných incidentů **policie prokazatelně objasňovala nenávistnou pohnutku pouze v 51% případů** (44 incidentů).
- **V 11 případech byla policie obeznámena s nenávistným motivem, aniž by – z různých důvodů – tyto incidenty vyšetřovala jako incidenty z nenávisti.**

- Z hlediska pohlaví, stáří a občanství představuje **typickou oběť NzN muž ve věku od 25 do 45 let, který má české občanství**.
- **Nejvíce nenávistných útoků bylo motivováno národností / etnicitou** (41 incidentů). Dalšími nejčastějšími pohnutkami bylo náboženské vyznání (14), barva pleti (8) a minoritní sexuální identita (7).
- **Vůbec nejohroženější NzN jsou z hlediska zaznamenaných incidentů lidé romské národnosti / etnicity** (34) **a muslimského vyznání** (10). Dohromady tvoří celkem 51% ze všech incidentů z nenávisti. To potvrzuje hypotézu, podle níž platí: čím větší míra stigmatizace určitých společenských skupin, tím více útoků z nenávisti namířených na jejich členy a členky.

> Čím větší míra stigmatizace určitých společenských skupin, tím více útoků z nenávisti namířených na jejich členy a členky.

- Zejména u muslimského vyznání se pak jedná o silně varovný trend. **Nárůst islamofobie patří bezesporu mezi nejvýraznější trendy roku 2014.**
- **Neméně důležitá je však situace obětí z řad lidí romské národnosti a lidí bez přístřeší.** Byť v prvním případě byla pozornost veřejnosti zastíněna tématem migrace z arabských zemí a v druhém případě nepřesahuje počet zaregistrovaných útoků 5 incidentů, jedná se o velmi ohrožené skupiny NzN.
- Ve všech třech případech je **silně alarmující příklon některých představitelů a představitelek politické reprezentace a místní samosprávy k represivnímu „řešení“**, které NzN nejen že neřeší, ale má tendenci jej naopak posilovat.
- Totožnost pachatele se podařilo zjistit pouze ve 40 incidentech. **Pouze v 17 případech patřil pachatel prokazatelně mezi příznivce krajní pravice.**
- **Nejčastějšími formami NzN jsou slovní útok** (přítomný ve 47 incidentech)**, fyzický útok** (ve 27 incidentech) **a zastrašování nebo vyhrožování** (ve 20 incidentech)**.** Nezřídka se tyto formy doplňují v tomtéž případě.
- **Většina incidentů z nenávisti se vyskytla v Hlavním městě Praze** (27 incidentů)**, Ústeckém** (10 incidentů) **a Moravskoslezském kraji** (10 incidentů)**.**
- **Mezi nejvíce NzN postižená města se vedle Prahy řadí Brno** (6 incidentů) **a Havířov** (5 incidentů)**.**
- **Většina útoků se děje buď na veřejně přístupných místech** (30 incidentů) **nebo na internetu** (23 incidentů)**.**
- **Nejvíce incidentů se stalo v druhém čtvrtletí** (32 incidentů)**, nejméně v prvním čtvrtletí** (14 incidentů)**.**
- **Pokud si odmyslíme útoky spáchané na internetu, největší část tvoří z hlediska denní doby ty, které se uskutečnily mezi 18.00 a 06.00 hodinou** (39%). Téměř u třetiny incidentů však zůstává konkrétní doba neznámá.

1. Násilí z nenávisti – vymezení pojmů

NzN je **útok vyvolaný předsudky a stereotypy vůči určité skupině lidí**. Spáchán může být verbálně i fyzicky, na ulici nebo prostřednictvím internetu, s pomocí zbraní nebo bez nich (*tabulka č. 1*). Konkrétní lidé či jejich majetek se stávají terčem tohoto násilí nikoli kvůli své osobní zkušenosti s útočícími jedinci, nýbrž na základě své skutečné či domnělé skupinové příslušnosti. Tato příslušnost je pachatelem či pachatelkou rozeznávána podle jistých skupinových charakteristik, které jsou buď nezměnitelné, nebo není spravedlivé jejich změnu požadovat (*tabulka č. 2*). V tomto smyslu je NzN vždy symbolické. Prostřednictvím napadených je vysílána zpráva širšímu společenství o tom, že některé skupiny do společnosti nepatří.

K nenávistným incidentům nedochází v sociálním a kulturním vzduchoprázdnu. Naopak, pro jejich vznik je rozhodující sociální kontext. Různé skupiny mají různé předsudky a myšlenkové stereotypy o druhých skupinách. Zatímco na jednom místě může být některá skupina vnímána negativně, na jiném může být běžně přijímána. Co však mají oběti NzN často společného, je **znevýhodněná pozice ve společnosti**. NzN jsou obvykle poškozováni členové a členky společensky stigmatizovaných skupin, jejichž vyšší zranitelnost může potenciální pachatele či pachatelky, posílené představou, že se jim nemůže nic stát, podpořit v rozhodování o spáchání útoku.

Nenávistné násilí vyplývá z hluboce zakořeněné intolerance vůči jinakosti v české společnosti. Diskriminace určitých společenských skupin je obecně natolik přijímána či přehlížena, že někteří aktéři trestního řízení si svého nevhodného počínání často nejsou ani sami vědomi. Nejsou s to rozlišit, že k obětem nenávistné kriminality přistupují neadekvátně, což se negativně promítá do ochoty napadených tyto útoky hlásit. Vzhledem k tomu, jak důležitou roli sehrávají aktéři trestního řízení při mapování stavu NzN v české společnosti, je tato skutečnost zvláště závažná a vyžaduje bezodkladné a soustavné řešení.

Omezená schopnost určité incidenty prošetřovat s ohledem na nenávistnou pohnutku a adekvátně je podle toho klasifikovat přispívá nejen k nedostatečné obeznámenosti veřejné správy, občanské společnosti a zainteresovaných občanů o rozsahu a charakteru NzN, ale také k podrývání vymahatelnosti práva v této oblasti. Nejedná se přitom jen o případy, kdy je nenávistná motivace nerozpoznána a nezohledněna v návrhu obžaloby, vlastní obžalobě či rozsudku. Stejně problematické je, když je pachateli nebo pachatelce tato motivace přisouzena mylně (*viz Kapitolu 2: Násilí z nenávisti a právo*).

Tabulka č. 1

FORMY INCIDENTŮ Z NENÁVISTI
Slovní útok
Zastrašování nebo vyhrožování
Útoky prostřednictvím internetu (včetně sociálních sítí)
Fyzický útok
Znásilnění, sexuální útok
Zabití/vražda
Žhářský útok
Útok výbušninou
Útok na majetek (poškozování budov, věcí)
Graffiti (vč. graffiti na náboženských budovách či hřbitovech)

Tabulka č. 2

POHNUTKA KE SPÁCHÁNÍ NÁSILÍ Z NENÁVISTI
Barva pleti
Národnost či etnická příslušnost
Sexuální orientace či identita
Náboženské vyznání (včetně bezvěrectví)
Věk
Politické přesvědčení
Příslušnost k subkultuře
Zdravotní postižení
Užívání drog
HIV pozitivita / AIDS
Bezdomovectví

Pro vyhodnocení incidentu jako NzN není dostatečný fakt, že oběť a pachatel či pachatelka pocházejí z různých společenských skupin. Tato informace sice může ke zjištění NzN napomoci, a to zvláště tehdy, lze-li oběť přiřadit k některé z ohrožených skupin nebo se pachatelé hlásí k některému z hnutí směřujících k potlačení svobod a práv člověka, ale sama o sobě ještě nic neznamená.

Prakticky tento případ ilustruje příklad uvedený v rámečku:

> Etnický Čech fyzicky napadne pozdě večer na ulici Roma, aby mu mohl vzít peníze. Vykřikne přitom: „Dej to sem, ty špíno černá." Jakkoli rasistická tato poznámka je, o NzN se v tomto případě nejedná. Podle okolností půjde o trestný čin loupeže. NzN by to bylo tehdy, kdyby se prokázalo, že pachatel oloupil náhodně vybraného Roma například proto, aby se pomstil za „zneužívání sociálních dávek", z něhož obviňuje romskou skupinu jako celek. Vlastní obohacení zde nebylo cílem, nýbrž prostředkem. Spáchání trestného činu bylo vedeno jinou než nenávistnou pohnutkou, totiž pohnutkou zištnou.

S nenávistným násilím souvisí množství pojmů. Termíny jako **antisemitismus**, **rasismus**, **homofobie**, **transfobie**, **islamofobie** či **xenofobie** jsou zpravidla používány k tomu, aby osvětlily motivaci pachatele nebo pachatelky NzN, případně druh sociální skupiny, vůči níž bylo toto násilí namířeno. Tyto pojmy však zahrnují nejen NzN, ale i **diskriminaci**. Rozdíl mezi těmito dvěma výrazy můžeme vymezit s přihlédnutím k právní klasifikaci. Zatímco NzN je záležitostí zejména trestněprávních norem a označuje individuální útoky směřující k potlačení práv a svobod člověka či skupiny, diskriminace spadá pod antidiskriminační právo a příslušná ustanovení civilního řízení.[1/] Konkrétně to ukazuje následující příklad:

> Skupinka gayů vstoupila na malém městě v jižních Čechách do restauračního zařízení. Číšník je odmítne obsloužit se slovy: „Buzny neobsluhujeme." Jeden z hostů si přisadí: „Padejte vodsaď, homoklády, nebo přijdete k úrazu." Který z těchto výroků splňuje definici NzN a který diskriminace? Zatímco slova útočícího hosta jednoznačně odkazují k pohrůžce násilím, jíž jsou oběti vystaveny z důvodu své sexuální orientace, číšníkovo prohlášení nic takového neobsahuje. V jeho případě se tak jedná o diskriminační zacházení. NzN tudíž odpovídá pouze jednání hosta restaurace.

Další důležitý pojem představuje politický extremismus. I když se o NzN často hovoří jako o extremismu, tyto pojmy nemají totožný význam.[2/] Zatímco extremistické násilí je pácháno v zájmu nedemokratických politických ideologií, incidenty z nenávisti takové cíle sledovat nemusí. Neplatí tedy, že každý pachatel NzN je zároveň extremistou a že každý extremista je pachatelem výhradně NzN. Extremisté tvoří pouze část pachatelů NzN. Některé zdroje upozorňují na to, že mezi těmito pachateli jsou extremisté menšinou.[3/] Následující graf zobrazuje vztah mezi extremistickým a nenávistným násilím:

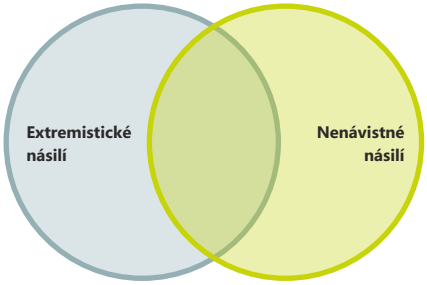

1/ S přihlédnutím k trestnímu právu definuje zločiny z nenávisti rovněž Úřad pro demokratické instituce a lidská práva Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (srov. ODIHR 2009: 15).

2/ Srov. Kalibová 2012, 2010; Mareš 2011

3/ Rovněž i z některých výzkumů provedených v ČR vyplývá, že extremisté jsou mezi pachateli nenávistných útoků dokonce menšinou, viz např. Štěchová 2004.

2. Násilí z nenávisti a právo

V následující kapitole se věnujeme rámcovému představení právních norem vytyčujících hmotněprávní rámec násilí z nenávisti, procesní postavení poškozených a mimoprocesní práva obětí. Text se věnuje též v praxi identifikovaným bariérám, které zamezují poškozeným v přístupu ke spravedlnosti. Překážky byly identifikovány na základě extenzivní praxe In IUSTITIA. V neposlední řadě zmiňujeme významná soudní rozhodnutí ve věcech trestných činů z nenávisti. Dvě ze tří rozhodnutí Ústavního soudu jsou případy, které řešila In IUSTITIA.

2.1 Konceptualizace násilí z nenávisti v českém právu

TRESTNÍ ZÁKON

Trestné činy z nenávisti jsou v ČR upraveny jednotlivými skutkovými podstatami zakotvenými v zákoně č. 40/2009, **trestním zákoníku**. V roce 2014 nedošlo k žádným změnám v uvedeném zákoně.[4/] Dle platné právní úpravy jsou před NzN **chráněny explicitně** pouze osoby napadené z důvodu své „**rasy**"[5/], **národnosti**, **etnického původu**, **víry** (nebo skutečnosti, že jsou bez víry) či **politického přesvědčení**. Trestný čin dle § 356 Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod chrání před útoky i tzv. **jinou skupinu**. Pod toto ustanovení lze podřadit i skupiny definované zdravotním stavem, sexuální orientací, způsobem života aj. S jinou skupinou počítá i obecná přitěžující okolnost. Na úrovni kvalifikovaných skutkových podstat tuto jinou skupinu nenalezneme. Vzniká tak zjevná disproporce mezi ochranou osob napadených z důvodu jejich národnosti, etnicity, víry nebo politického přesvědčení a **(ne)ochranou osob napadených z důvodu jejich zdravotního stavu, sexuální orientace či sociálního postavení**.

Koncepce postihování předsudky motivovaného jednání spočívá na třech pilířích:

- **Základní skutková podstata**

Platný trestní zákoník rozeznává tři trestné činy, které mají v základní skutkové podstatě předsudečnou pohnutku. Pokud je tato předsudečná pohnutka prokázána, může být obviněný shledán vinným. Pokud není prokázána, bude pachatel zproštěn obvinění nebo může být jeho jednání překvalifikováno na jiný trestný čin (nejčastěji Výtržnictví).

§ 352	Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci
§ 355	Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob
§ 356	Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod

4/ Obsáhlou kapitolu týkající se právní úpravy trestných činů z nenávisti naleznete ve Zprávě o násilí z nenávisti v roce 2011, která je dostupná zde: http://www.in-ius.cz/dwn/zprava-o-nzn2011/report-web.pdf

5/ V policejních statistikách se objevují výrazy jako „bílá rasa", „černošská rasa" a „žlutohnědá rasa", které jsou vesměs chápány biologicky čili jako otázka typického vzhledu. Vzhledem k neudržitelnosti takového pojetí In IUSTITIA zavádí namísto „rasy" kategorii barvy pleti, třebaže i k ní má výhrady. Pokud je možnost nahradit tuto kategorii jinou, například národností/etnicitou či náboženským vyznáním, preferuje vždy tuto variantu.

Srovnání identických příkladů z hlediska motivace

Na malém městě vznikl spolek Barevný svět sdružující mladé gaye. Kancelář spolku byla již několikrát postříkána homofobními nápisy. Vše vyvrcholilo tím, že tři z členů spolku byli napadeni při cestě na společný výlet. Nikomu se naštěstí nic nestalo. Policie útočníky dopadla, později však celou věc odložila s tím, že se nejedná o podezření ze spáchání trestného činu. Neexistuje totiž ustanovení, které by umožňovalo pachatele stíhat.

Na malém městě vznikl spolek Hakoach sdružující mladé židovské sportovce. Kancelář spolku byla již několikrát postříkána antisemitskými nápisy. Vše vyvrcholilo tím, že tři z členů spolku byli napadeni při cestě na společný výlet. Nikomu se naštěstí nic nestalo. Policie útočníky dopadla, do dvou měsíců je obvinila z trestného činu Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci. Pachatelům hrozí až 3 roky odnětí svobody.

Srovnání identických příkladů z hlediska motivace

Jan je vozíčkář. Dnes byl po cestě do práce přepaden bandou výrostků, kteří na něj pokřikovali „ty kryple, zkus nás doběhnout", „jsi postižka a patříš do plynu". Poté Jana shodili z vozíčku a kopali do něj. Jan má zlomenou ruku a vážnou psychickou újmu. Policie útok vyhodnotila jako Těžké ublížení na zdraví. Útočníkům hrozí maximálně 3 až 10 let odnětí svobody.

Jan je předseda místního sdružení Mladých sociálních demokratů. Dnes byl po cestě do práce přepaden bandou výrostků, kteří na něj pokřikovali „ty socane, přestaň dělat politiku a začni už makat", „takový jako ty patřej na klandr". Poté Jana povalili a kopali do něj. Jan má zlomenou ruku a vážnou psychickou újmu. Policie útok vyhodnotila jako Těžké ublížení na zdraví spáchané na jiném pro jeho politické přesvědčení. Útočníkům hrozí 5 až 12 let odnětí svobody.

Zvláštní přitěžující okolnost

U vybraných trestných činů (např. trestný čin Vraždy, Ublížení na zdraví, Poškození cizí věci, Zneužití pravomoci úřední osoby aj.) je nenávistná pohnutka považována za přitěžující okolnost. Po prokázání této pohnutky se automaticky zvyšuje výše trestní sazby přibližně o jednu třetinu. Soud je povinen ukládat trest v rozsahu této zvýšené trestní sazby. Pokud není předsudečná pohnutka prokázána, může být obviněný odsouzen pro tentýž prostý trestný čin.

OBECNÁ PŘITĚŽUJÍCÍ OKOLNOST

Obecná přitěžující okolnost se uplatní v případě, že skutková podstata konkrétního trestného činu neobsahuje zvláštní přitěžující okolnost. Nenávistnou pohnutku nelze obviněnému přičítat dvakrát. Aplikace obecné přitěžující okolnosti pak vypadá tak, že soud uloží trest v rozsahu základní trestní sazby. Přihlédne však k přitěžujícím (a polehčujícím) okolnostem a dle zjištěného vyměří trest při horní hranici této základní sazby.

ZÁKON O PŘESTUPCÍCH

Méně závažná přestupky motivovaná jednání mohou být prošetřována jako přestupek proti občanskému soužití. Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, umožňuje uložit pokutu až 5 000 Kč tomu, kdo působí jinému újmu pro jeho příslušnost k národnostní menšině nebo pro jeho etnický původ, pro jeho rasu, barvu pleti, pohlaví, sexuální orientaci, jazyk, víru nebo náboženství, pro jeho politické nebo jiné smýšlení, členství nebo činnost v politických stranách či politických hnutích, odborových organizacích nebo jiných sdruženích, pro jeho sociální původ, majetek, rod, zdravotní stav anebo pro jeho stav manželský nebo rodinný.

OBČANSKÝ ZÁKONÍK

Oběti NzN se ochrany svých práv mohou domáhat také v občanskoprávním řízení. Dne 1. 1. 2014 nabyl účinnosti zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Poškození mohou podle nové právní úpravy využít ochrany svých přirozených práv – osobnosti, života, zdraví, důstojnosti a svobodného rozhodnutí žít podle svého. Každý má právo domáhat se toho, aby od neoprávněného zásahu do jeho života bylo upuštěno, případně aby byl odstraněn následek tohoto zásahu.

Prostor pro osobnostní žaloby a náhradu **nemajetkové újmy** způsobené zásahem do osobnostních práv definují § 2956 a násl. NOZ. Způsob a výše přiměřeného zadostiučinění musí být určeny tak, aby byly odčiněny i okolnosti hodné zvláštního zřetele (§ 2957 NOZ). Ve vztahu k obětem NzN je za tyto okolnosti považován především úmysl způsobit danou újmu a potom také způsobení újmy v důsledku diskriminace poškozeného z důvodu jeho pohlaví, zdravotního stavu, etnického původu, víry nebo i jiných obdobně závažných důvodů.

Přijetím nového občanského zákoníku došlo **ke zhoršení postavení** těch poškozených, jimž trestným činem vznikla škoda **na zdraví**. Podle původní právní úpravy byla škoda na zdraví a újma v podobě ztíženého společenského uplatnění stanovována prostřednictvím tzv. bodové vyhlášky (Vyhláška o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění),[6/] která pro jednotlivá zranění a zdravotní omezení stanovila určitý počet bodů. Počet bodů definoval ošetřující lékař. K 31. 12. 2013 měl bod cenu 120 Kč. Společně se starým občanským zákoníkem byla bodová vyhláška zrušena. Hlavní motivací bylo, aby poškození mohli uplatňovat nárok na náhradu škody na zdraví a nemajetkové újmy v podobě ztíženého společenského uplatnění i nad rámec bodových limitů a v zásadě neomezeně (§ 2958 NOZ). Možnost poškozených uplatnit náhradu škody v jakémkoli rozsahu byla však záhy omezena justiční praxí.

V Metodice Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví[7/], která je však na rozdíl od předchozí vyhlášky závazná pouze z důvodu rozhodovací síly Nejvyššího soudu, je nově stanoven mechanismus výpočtu bodového ohodnocení nemajetkové újmy. Tento mechanismus je mnohem složitější než původní koncepce, ve svém důsledku si **musí poškozený vždy obstarat posudek soudního znalce** k prokázání rozsahu vzniklé škody. Znalecký posudek je nucen poškozený hradit z vlastních prostředků (viz dále). Soudních znalců je velmi málo. Existují kraje, ve kterých nepůsobí žádný soudní znalec. Nedostatek znalců negativně dopadá na poškozené. Přínos nové metodiky je tak jedině v tom, že cena jednoho bodu byla v roce 2014 navýšena na 251,28 Kč a odvozuje se od průměrné mzdy, tedy je předmětem valorizace.

ZÁKON O OBĚTECH TRESTNÝCH ČINŮ

Práva obětí trestné činnosti z nenávisti jsou upravena v zákoně č. 45/2013 Sb., **o obětech trestných činů**. Oběti NzN jsou ve smyslu § 2 odst. 4 písm. d) považovány za tzv. zvlášť zranitelné

6/ http://www.mpsv.cz/ppropo.php?ID=v440_2001

7/ http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/Metodika

oběti, tedy osoby, které jsou s ohledem na svoje osobní dispozice a charakter trestného činu více ohroženy vznikem druhotné újmy. Druhotná újma (**sekundární viktimizace**) vzniká působením různých organizací a institucí, s nimiž přichází oběť do kontaktu po spáchání trestného činu. Sekundární viktimizace může vznikat v důsledku činnosti policie, státního zastupitelství, soudů, médií, advokátů, poskytovatelů sociálních služeb, zdravotníků aj.[8/] Nutno podotknout, že podle platné právní úpravy mají postavení zvlášť zranitelných obětí pouze některé oběti NzN, a to ty, které čelí násilí nebo pohrůžce násilí. To by se mělo změnit novelou, kterou v roce 2015 připravilo Ministerstvo spravedlnosti. Nově by za zvlášť zranitelné oběti měly být považovány všechny oběti NzN.

Podle právní úpravy mají zvlášť zranitelné oběti právo na **citlivé zacházení, bezplatné služby, šetrně vedený výslech a ochranu před pachatelem**. Výslech poškozených má být veden zvlášť citlivě, nemají být pokládány intimní otázky a otázky, které svou povahou mohou způsobit oběti psychickou újmu. Výslech může být opakován pouze ve výjimečných případech. Poškození mají právo na doprovod důvěrníka a na zastupování zmocněncem. V letech 2011/2012 se In IUSTITIA účastnila přípravných prací na zákoně o obětech trestných činů a prosadila, aby zvlášť zranitelné oběti měly možnost vybrat si pohlaví vyslýchajícího. Původní návrh počítal s tím, že výslech bude veden policistou stejného pohlaví jako poškozený. Při prosazování této změny jsme měli na mysli především zájmy osob homofobního násilí a zájmy transgender lidí, pro něž výslech osobou stejného pohlaví může být obdobně traumatizující jako pro heterosexuálně orientované poškozené výslech osobou opačného pohlaví.

V praxi činí **aplikace zákona** o obětech trestných činů **potíže**. Zákon je částí orgánů činných v trestním řízení vnímán jako především administrativní zátěž. Setkali jsme se také s tím, že někteří policisté a policistky neumí zákon aplikovat. Část policie, především Služba kriminální policie a vyšetřování a krizoví interventi, aplikuje zákon zcela v souladu s jeho požadavky. Příkladem dobré praxe je také **systém krizových interventů**, který umožňuje policii poskytnout základní psychologickou intervenci v závažných případech (hromadné neštěstí, vraždy, sebevraždy). Krizoví interventi jsou policisté a policistky vyškolení k tomu, aby poskytli první psychologickou pomoc poškozeným, následně mohou například předat kontakty na navazující služby. Systém krizové intervence je poskytován 24 hodin denně a vyžaduje stálou připravenost krizových interventů.

TRESTNÍ ŘÁD

Trestní řád byl významným způsobem novelizován již v roce 2013 v důsledku přijetí zákona o obětech trestných činů. Došlo především k posílení ochrany poškozených. Pokud o to poškození požádají, skryje se v protokolu o výslechu adresa jejich bydliště i pracoviště a další údaje nesouvisející s trestním řízením. Poškození, resp. jejich zmocněnci se také nově mohou účastnit všech úkonů trestního řízení, které jsou významné pro uplatnění jejich nároku na náhradu škody. Dříve se poškození účastnili pouze svého svědeckého výslechu a pak až hlavního líčení, což mělo často za následek ztrátu jejich nároku na náhradu škody. Poškození mohou být v průběhu trestního řízení doprovázeni důvěrníkem nebo zastoupeni zmocněncem, nově může být zmocněncem i právnická osoba.

8/ Typickými příklady jsou kreslené rasistické vtipy vyvěšené ve výslechové místnosti, zmínky o penězích, které napadení vysoudí, přenášení viny z útočníka na samotnou oběť aj.

2.2 Přístup poškozených ke spravedlnosti

In IUSTITIA jako jediná organizace v ČR poskytuje sociální a právní služby specificky obětem NzN. Dlouhodobá spolupráce s poškozenými nám umožňuje identifikovat dobrou a špatnou praxi v přístupu k obětem trestných činů z nenávisti.

První problém spočívá již v samotné **neochotě** policie, ale také státních zastupitelství a soudů, **objasňovat trestné činy z nenávisti jako trestné činy z nenávisti**. Jak dokládá *Kapitola 4: Metodika monitoringu NzN*, řada incidentů z nenávisti je v průběhu trestního řízení překvalifikována na prosté trestné činy nebo dokonce pouze na přestupky. Patrná je také neochota státního zastupitelství objasňovat verbální trestné činy politiků. Zdráhavost státních zástupců a zástupkyň zpětně ovlivňuje praxi policie. Pokud policisté a policistky znají praxi „svého" státního zástupce a vědí, že je negativně nastavena ke stíhání určitého jednání, sami trestní řízení odkládají nebo nezahajují.

> Na podzim 2014 policie odložila trestní oznámení na Tomia Okamuru, který zlehčoval utrpení Romů v letském koncentračním táboře: „...dozorci téměř do konce fungování tábora nebyli ozbrojeni a velitel tábora bral svou služku a zřejmě milenku do kina. V táboře nebyl nikdo nikdy zabit – lidé umírali v důsledku staroby a chorob, které do tábora přivlekli kvůli svému předchozímu kočovnému stylu života. ... Oběti v táboře rozhodně nebyly oběti jakéhokoli holokaustu." Dle policie se však nejednalo o protiprávní jednání. Kromě jiného policie postavila svoje zdůvodnění i na tom, že v roce 2005 (!) název tábora „koncentrační" popíral i komunistický europoslanec Miroslav Ransdorf a orgány činné v trestním řízení v roce 2005 dospěly k závěru, že se o protiprávní jednání v trestní rovině nejedná.[9/]

Verbální **NzN** a obtěžování **je často bagatelizováno**. Přestože české trestní právo umožňuje stíhat slovní podněcování k nenávisti či hanobení některé rasy, národa, etnické či náboženské skupiny, jsou to právě verbální projevy nesnášenlivosti, které odpovědné orgány přehlížejí či nebo jejich závažnost zlehčují. Pro poškozené je přitom verbální obtěžování a dlouhodobé pronásledování z důvodu jejich jinakosti často daleko palčivější než fyzické násilí.

Specifickým příkladem bagatelizace, resp. neviditelnosti práva jsou **nenávistné demonstrace**. Státní správa částečně rezignovala na důslednou aplikaci zákona č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím. Zjevně nenávistné demonstrace, které mohou být podle zákona rozpouštěny na místě, nechává proběhnout[10/], pachatele verbálního násilí nestíhá nebo stíhá dodatečně a „neviditelně".[11/] V poslední době též restriktivně působí proti nenásil-

---

9/ http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/policie-okamura-se-vyroky-o-tabore-v-letech-u-pisku-nedopustil-trestneho-cinu

10/ Viz např. sérii demonstrací uskupení Islám v ČR nechceme na konci roku 2014 nebo demonstrace proti uprchlíkům v červnu 2015 (http://zpravy.idnes.cz/policie-nechybovala-na-demonstraci-se-sibenicemi-f69-/domaci.aspx?c=A150717_165948_domaci_cen).

11/ Např. zde: http://zpravy.idnes.cz/stanovisko-policie-k-sibenicim-na-demonstraci-f44-/domaci.aspx?c=A150707_125045_domaci_jw

ným protidemonstracím.[12/] Dopad nenávistných demonstrací na osoby ohrožené NzN je přitom zjevný – strach, stres, rozvoj posttraumat, nedůvěra v orgány veřejné správy, které neumí nenávisti zabránit, pocit osamění pramenící z toho, že na stranu ohrožených se dlouhodobě nikdo nestaví, a pokud to udělá, tak je sám postižen, a jiné.

V praxi orgánů činných v trestním řízení se také setkáváme s **neutralizací předsudečné motivace** v průběhu trestního řízení. K tomu dochází tak, že ačkoli poškození jsou přesvědčeni a uvádějí důkazy o tom, že byli napadeni z důvodu své jinakosti, orgány činné v trestním řízení k této verzi nepřihlížejí, případně zůstávají u rigidního způsobu objasňování motivace pachatele, kdy o nenávistný útok může jít pouze v případech, kdy pachatel sdělí, že byl motivován předsudkem. Takových případů pochopitelně není mnoho. Často se také setkáváme s případy, kdy je incident policií objasňován s předsudečnou pohnutkou, v průběhu vyšetřování je však překvalifikován na obecný trestný čin.

> Fyzické napadení romské rodiny v jejím domě bylo provázeno verbálními útoky „chcípněte, vy černý huby". Policie obvinila pachatele z trestného činu Těžké ublížení na zdraví s nenávistnou pohnutkou, okresní soud takto pachatele odsoudil. Vrchní soud v Praze však v červenci 2015 v odvolacím řízení souhlasil s obhajobou, která konstatovala, že pachatel se nemohl nenávistného útoku dopustit, protože jednak není členem extremistického hnutí, jednak napadl romskou rodinu poprvé v životě a jednak jedinými svědky nenávistné motivace byli sami poškození. Pachatel byl odsouzen pro prostý trestný čin Těžkého ublížení na zdraví.

Neutralizace předsudečné motivace má negativní dopad do sféry poškozených. Pokud jsou poškození přesvědčeni, že byli napadeni z důvodu své jinakosti a současně pachatel není shledán vinným předsudečnou motivací, objevuje se u poškozených pocit křivdy a nespravedlnosti, ztráta důvěry v systém trestní justice, posttraumatický stres i sebeobviňování. S neutralizací předsudečné pohnutky se typicky setkáváme také v případech útoků na majetek. Jakkoli tyto útoky obsahují zjevnou nenávistnou motivaci (např. šibenice na synagoze), jsou zpravidla objasňovány jako prostý trestný čin Poškození cizí věci.

O neutralizaci předsudečné motivace svědčí také poznatky z databáze In IUSTITIA (viz *Kapitolu 4: Metodika monitoringu násilí z nenávisti*). Bylo zjištěno, že policie a další orgány činné v trestním řízení nenávistnou pohnutku přiznaly pouze 75 % případů, které byly policii oznámeny. Tedy jinými slovy, i pokud se poškození rozhodnou své napadení oznámit policii a věří přitom, že nenávistná pohnutka bude odhalena, děje se tak pouze ve třech čtvrtinách případů.

Specifická soudní praxe se objevuje při prokazování předsudečné motivace **prostřednictvím psychologických posudků**. Soudy stále častěji spoléhají na posudky ohledně předsudečných postojů obviněných. Negativní psychologický posudek o dlouhodobých postojích obviněných přitom vede ke zproštění obžaloby v rozsahu předsudečné motivace. Je otázkou, zda tyto postojové testy, zkoumající dlouhodobé vnitřní nastavení pachatele, mohou být rozhodující pro objasnění okamžité motivace pachatele jednajícího v afektu. Pro spáchání trestného činu z nenávisti při-

12/ Např. zde: http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/pri-protestu-proti-antiislamske-demonstraci-byl-zadrzen-evangelicky-farar-a-romska-aktivistka-kvuli-cesko-romske-vlajce či zde: http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/michal-uhl-vyhrozovani-smrti-a-sibenice-pro-vlastizradce-policii-nevadi.

tom není podstatné, jestli pachatel zastává dlouhodobý negativní postoj vůči určité skupině osob, ale rozhodující je jeho okamžitý motiv v době spáchání trestného činu.

Dogma extremistického násilí (*viz Kapitolu 1: Násilí z nenávisti – vymezení pojmů*) se promítá i do trestního řízení. Aplikace skutkových podstat trestných činů z nenávisti je pravděpodobnější tam, kde jsou orgány činné v trestním řízení přesvědčeny o tom, že pachatelé patří k některé extremistické skupině nebo zastávají extremistickou ideologii. Doktrína extremismu brání uplatnění konceptu trestných činů z nenávisti.

Dalším problémem je samotná **konceptualizace obětí NzN jako zvlášť zranitelných obětí**. Český právní řád považuje za zvlášť zranitelné oběti mj. oběti sexuálního násilí, oběti obchodování s lidmi a dětské oběti. Z praxe vyplývá, že identifikovat tyto skupiny jako zvlášť zranitelné nečiní policii potíže. Policie uznává potřebu těchto obětí nesetkat se s pachatelem, nevypovídat opakovaně a být vyslýchán citlivě. V případě obětí NzN je však situace opačná. Status zvlášť zranitelných obětí nebyl, aniž bychom o to v zastoupení poškozených přímo nepožádali, přiznán žádnému z 54 poškozených, které In IUSTITIA v roce 2014/2015 zastupovala. V některých případech provázela přiznání zvláštní zranitelnosti intenzivní debata. Z uvedeného mj. vyplývá, že pro poškozené, kteří nejsou zastoupeni, může být velmi obtížné dosáhnout svých práv jako práv zvlášť zranitelných obětí. Z vyjádření některých policistů a policistek také vyplynulo, že status zvláštní zranitelnosti považují za zvýhodňování obětí, což si podle nich některé oběti NzN (zejména Romové a cizinci) nezaslouží.

Rozhodování orgánů činných v trestním řízení ve věcech trestných činů z nenávisti je významně ovlivněno **ustálenou praxí**. Tato praxe se multiplikuje v judikatuře a odborné literatuře, která je významně rezistentní vůči poznatkům z oblasti problematiky NzN. To se promítá např. do již diskutované biologické interpretace pojmu rasa nebo neschopnosti podřadit pod skutkové podstaty, které postihují podněcování k nenávisti vůči osobám jiné národnosti či etnika, termín migrant.

Z praxe vyplývá, že některé skupiny obětí NzN jsou vnímány jako **svědci druhé kategorie**, což znamená, že jejich svědectví je bráno na lehkou váhu, zpochybňováno nebo dokonce zcela ignorováno. Na straně obhajoby se jedná o pochopitelnou strategii. Pokud takovým způsobem ke svědkům a poškozeným přistupuje i soud či jiné orgány činné v trestním řízení, není zajištěna rovnost stran řízení, a především – důvěra poškozených v trestní justici rapidně klesá. Často jsou také v trestním řízení připouštěny důkazy, které mají znevěrohodnit svědka. Nezpochybňujeme, že je právem obhajoby poukázat na rozpory ve výpovědích svědka či na jeho pochybný charakter. Současně však máme za to, že otázky směřující na vzdělání, příjem, pobytový status, předchozí trestnou činnost apod. významným způsobem kolidují s právem zvlášť zranitelných obětí být vyslýchán šetrně a důstojně.

Některé skupiny poškozených čelí faktickým bariérám v přístupu ke spravedlnosti. Tou nejčastější je **nedostatek právní pomoci**. Zvlášť zranitelné oběti mají nárok na to, aby v případě, že prokáží nedostatek prostředků, jim soud stanovil bezplatného zmocněnce nebo zmocněnce za sníženou odměnu. V praxi je toto ustanovení vykládáno tak, že poškozený musí být bez příjmu a úspor. Proto většina poškozených na bezplatného zmocněnce nedosáhne. Bezplatné služby obětem poskytují některé nevládní organizace. Obětem NzN se systematicky věnuje pouze In IUSTITIA. Pomoc obětem významně limituje zákon o obětech trestných činů, resp. dotační systém Ministerstva spravedlnosti. Organizace, které splní podmínku odbornosti a akreditují se k poskytování služeb obětem, mohou žádat ministerstvo o dotace. Z těchto dotací mohou však financovat pouze poskytování tzv. právních informací. Návazné služby, jež oběti potřebují především – doprovody a zastoupení zmocněncem –, nemohou být ze státní dotace hrazeny. Také finanční mechanis-mus Norských fondů a Evropského sociálního fondu neumožňuje zastupovat poškozené před soudem. Možnosti pomoci poškozeným jsou tak velmi omezené.

Problematický status poškozených a absence dokumentů jsou další bariérou v přístupu ke spravedlnosti. In IUSTITIA se setkala s obavou některých cizinců a cizinek, že by oznámením trestného činu mohli ohrozit svůj pobytový status. Obecně vzato

předpokládáme, že migranti a migrantky bez dokumentů se ani v případech závažných trestných činů neobrací o pomoc na policii ani poskytovatele služeb. Také lidé bez přístřeší, byť občané EU, často postrádají doklady a jejich možnosti v trestním řízení mohou být v důsledku jejich absence limitované.

Určitým omezením může být také **jazyková bariéra**. Podle zákona o obětech trestných činů mají být veškeré potřebné informace poškozeným poskytnuty v mateřském jazyce nebo v jazyce, kterému rozumí. Zejména ti poškození, kteří pobývají na území ČR delší dobu, někdy podcení svoji znalost českého jazyka a nevyžádají si tlumočníka. To pak negativně ovlivňuje jejich schopnost porozumění trestnímu procesu a ztěžuje trestní řízení. Někteří poškození mohou být funkčně negramotní, to znamená, že nejsou schopni porozumět obsahu složitějších slov. Setkali jsme se například se situací, kdy poškozená nerozuměla slovu „újma". Na dotaz soudu, zda jí útokem vznikla nějaká újma, odpověděla negativně. Přitom v důsledku trestného činu trpěla posttraumatickou stresovou poruchou.

Jak jsme již uvedli, pro incidenty z nenávisti je typická vysoká latence. Ta je mj. způsobena **neochotou** orgánů činných v trestním řízení **zabývat se trestními oznámeními poškozených**. Opakovaně se setkáváme s tím, že poškození jsou od podání oznámení odrazováni, je jim sdělováno, že jednání není trestným činem (i když trestným činem je) nebo jsou odkazováni na jiné oddělení policie. Ochota poškozených oznámit trestný čin pak do budoucna klesá. Poškození také tyto negativní zkušenosti šíří ve svém sociálním okolí, což sekundárně ovlivňuje ochotu dalších lidí oznámit trestnou činnost.

Podle zákona o obětech trestných činů jsou policie a další instituce povinny poskytnout poškozeným **dostatek informací** o tom, na koho se mohou obrátit **o pomoc a podporu**. To se však v případě obětí NzN neděje, děje se tak formálně či oběti informaci nevyužijí. V ČR přitom ve prospěch obětí domácího násilí dlouhodobě funguje systém intervenčních center, který ukládá policii povinnost předat poskytovateli služeb obětem kontaktní informace na poškozené. Poskytovatelé služeb je pak kontaktují přímo. Je namístě zvážit, zda by takové opatření mohlo být realizováno i ve prospěch dalších zvlášť zranitelných obětí.

Oběti NzN jako zvlášť zranitelné oběti mají právo vyplývající přímo ze zákona **nesetkat se s pachatelem** v průběhu celého trestního řízení. Některé soudy přitom podmiňují právo oběti nepotkat se s pachatelem např. prokázáním psychické újmy, která má být navíc doložena zdravotní zprávou či zdravotním posudkem. Ze zákona přitom postačuje, že se jedná o oběti NzN.

Dle platného práva mají poškození nárok na náhradu škody přímo v rámci trestního řízení. Jsou však zatíženi povinností doložit důvod a výši škody. To je soudy interpretováno tak, že je věcí poškozeného, aby si **na vlastní náklady zajistil dostatek důkazů**. S ohledem na to, že nově se škoda na zdraví a nemajetková újma budou vždy dokládat znaleckým posudkem, jehož cena je zpravidla minimálně 10 000 Kč, je povinnost doložit znalecký posudek extrémně zatěžující. Pro oběti NzN, jejichž ekonomická situace je často velmi složitá, se tak cesta ke spravedlivému odškodnění dále komplikuje.

Trestní soudy často formalisticky tvrdí, že dokazování škody civilního charakteru by trestní řízení příliš prodlužovalo. Často se tak však děje bez ohledu na zájmy poškozeného. Trestní soud nerozhodl o nárocích téměř žádného z poškozených, které In IUSTITIA zastupovala v roce 2014 a 2015 a poškozené odkázal s jejich **nárokem na náhradu škody na civilní řízení**.

Žena utrpěla v důsledku trestného činu posttraumatickou stresovou poruchu, která byla potvrzena znaleckým posudkem. Znalecký posudek však neobsahoval bodové vyčíslení nároku na náhradu škody. Soud první instance náhradu škody ženě nepřiznal. V odvolacím řízení poškozená navrhovala, aby soud doplnil dokazování o nový znalecký posudek. To soud odmítl, ženu o tom informoval dva týdny před odvolacím řízením. Žena žádala soud o odložení přelíčení zhruba o jeden měsíc, aby si mohla zajistit znalecký posudek.

To soud odmítl s tím, že by způsobil průtahy v řízení. V ústavní stížnosti žena namítala, že byla zkrácena na svých procesních právech, a dožadovala se, aby Ústavní soud rozhodl, zda její právo na soudní ochranu musí ustoupit právu obviněného na rychlost trestního procesu. Ústavní soud stížnost zamítl a konstatoval, že možnost poškozených nárokovat náhradu škody v civilním řízení je dostatečnou ochranou jejich zájmu na náhradu škody. Ústavní soud nepřihlédl k tomu, že žena trpí posttraumatickou stresovou poruchou, která jí fakticky brání pokračovat v civilním řízení. Poškozená se rozhodla, že v řízení již nebude pokračovat. Nepodá ani stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva.

V civilním řízení probíhá dokazování úplně od začátku, poškození jsou znovu vyslýcháni v téže věci a především nejsou chráněni instituty trestního řádu a zákona o obětech. Mohou se tedy potkat s pachatelem a jejich adresa je zpravidla uvedena v soudním spise. To přispívá k jejich sekundární viktimizaci. Většina poškozených, kterým nebyl nárok na náhradu škody přiznán přímo v trestním řízení, jej v civilním řízení již neuplatňují. Kromě již uvedených důvodů také proto, že v případě ztráty sporu by byli nuceni nahradit útočníkovi náklady soudního řízení.

2.3 Nadužívání konceptu násilí z nenávisti

Máme za to, že koncept NzN není důsledně používán tam, kde by používán být měl, a naopak je nadužíván tam, kde o NzN nejde. Orgány činné v trestním řízení v některých případech za hlavní indikátor toho, zda byl spáchán trestný čin z nenávisti, považují především rozdíl mezi etnicitou či národností pachatele a poškozeného. V jiných případech zase verbální projevy pachatelů příliš jednoduše interpretují jako projevy nesnášenlivé motivace, nezohledňují přitom celý kontext situace a postupují tedy v rozporu s trestním řádem, který ukládá hodnotit ve vzájemné souvislosti.

V Evidenčně statistickém systému kriminality (ESSK) jsou evidovány případy, které zjevně nejsou případy NzN. Nenávistná pohnutka je často přiznávána všude tam, kde pachatelé pochází z minority, nebo tam, kde sice pachatelé používají rasistické výrazivo, avšak orgány činné v trestním řízení nezkoumají skutečný motiv. Na základě podrobné analýzy případů jsme jich z ESSK vyřadili sedm (viz *Podkapitolu 6.1: Sběr a analýza dat*).

Podařilo se identifikovat určitý vzorec, kdy k „nepravým" trestným činům z nenávisti dochází. Můžeme je rozdělit na dvě základní skupiny. **První skupinu** tvoří případy, resp. případ, kdy soud zcela vadně kvalifikoval **určité jednání** jako jednání naplňující konkrétní skutkovou podstatu trestného činu z nenávisti. **Druhou skupinu** pak tvoří ty případy (6), které provází projevy nesnášenlivosti, avšak nemají primárně **předsudečnou motivaci** - motivace je jiná. Při stanovení vadné kvalifikace jsme vycházeli přímo z rozsudků.

V jednom případě jsme se setkali s nesprávnou kvalifikací přečinu dle § 355 Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob. Jeho podstatou je to, že se pachatel dopustí hanlivého projevu o některém národě, jeho jazyce, některé rase nebo etnické skupině nebo o některé skupině osob pro jejich skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení nebo vyznání.

Devatenáctiletá žena byla obviněna z přečinů hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob a výtržnictví, kterých se dopustila spolu s dvěma dalšími osobami, mužem a ženou. V den, kdy k incidentu došlo, navštívili všichni tři jistou prodejnu v Královéhradeckém kraji. Chvíli poté, co muž z prodejny odešel s částí odcizeného prodávaného zboží, následovaly jej i dvě pachatelky. Prodavačka prodejny se vydala za nimi, přicemž byla po chvíli pronásledovanými napadena. Obžalovaná žena ji srazila k zemi, kopla ji do břicha a několikrát ji udeřila pěstí. Přitom na ni křičela: „Teď uvidíš, jak to chutná od Cikána." Když prodavačce přispěchal na pomoc zaměstnanec ochranky prodejny, obžalovaná fyzicky napadla i jeho. Dvakrát jej udeřila pěstí do obličeje, natrhla mu služební košili a švihla jej přes ruku sluchátky.

Na výše uvedeném případě je vidět, že se sice pachatelka dopustila trestného jednání, nikoli však přečinu dle § 355. Aby se jej dopustila, musela by se negativně vyjádřit o etnicitě či národnosti prodavačky, to však nečiní, pouze během fyzického útoku, který sám o osobě je hodnocen jako přečin výtržnictví, použije větu: „Teď uvidíš, jak to chutná od Cikána", a to patrně k rozlišení své vlastní národnosti a národnosti napadené či k zastrašení napadené. Žádným způsobem se tedy hanlivě nevyjadřuje o národnosti napadené či nesnižuje důstojnost jiného národa a nemůže se dopustit trestného činu, pro který byla odsouzena.

Druhou skupinu, tedy skupinu těch trestných jednání, jež nebyla zahrnuta primární předsudečnou motivací, lze dále rozdělit na dvě subkategorie. Na ty trestné činy, jejichž podstatou je nepřiměřená reakce pachatelů na minoritní stres či nespokojenost s (ne)poskytováním služeb, a ty trestné činy, jejichž podstatou je snaha působit na výkon určité profese, zejména v oblasti bezpečnosti.

Minoritní stres lze definovat jako stres pramenící z viditelné jinakosti a strukturálního rasismu. Jeho podstatou je postupné narůstání napětí v důsledku zažívání série menších nespravedlností a ústrků, kterým budoucí pachatel dlouhodobě nebo i po celý život čelí. Zdrojem stresu je i nálepkování, tedy přiřazování etnického, národnostního či náboženského prvku určitým patologickým jevům nebo vlastnostem („Cikáni kradou", „muslimové jsou teroristi", „lesby jsou mužatky"). Strukturální nevraživost je častou denní realitou příslušníků minorit žijících v ČR. Bránit se proti ní je složité. Je těžko popsatelná a uchopitelná, přesto je těmi, kterých se týká, prožívána velmi intenzivně. V situaci, kdy se k dlouhodobému stresu přidá ještě další jednorázová intenzivní událost, reagují dlouhodobě stresovaní nepřiměřeně a mohou se stát sami pachateli trestných činů.

Ze šesti námi identifikovaných, z hlediska motivace mylně interpretovaných, incidentů bylo pět spácháno v důsledku nespokojenosti pachatele s kvalitou či neposkytnutím služby či v důsledku šikany a nepřiměřeného zacházení s pachatelem. Šlo o následující případy.

V prvním byla primární motivací útočnice skutečnost, že jí personál odepřel vyplatit výhru na automatech.

Žena ve věku asi 30 let zaútočila na o 15 let starší provozovatelku herny v Královéhradeckém kraji. Konflikt vyvolalo upozornění napadené, že výhra jednoho z hostů bude vyplacena až následující den, a výzva určená nehrajícímch návštěvníkům, aby prostor s výherními automaty opustili. To dotyčnou skupinku hostů popudilo. Pachatelka se vydala směrem k provozovatelce, přičemž ji vulgárně napadala slovy: „Ty kundo, ty píčo bílá, ty svině bílá." Poté ji udeřila

pěstí pravé ruky do levé části obličeje tak, že jí způsobila tržnou ránu v nadočnicové oblasti. Za tyto činy odsoudil příslušný okresní soud útočnici k devíti měsícům podmíněně s dvouletou zkušební lhůtou.

Dominantní motivací v dalších třech případech byla nespokojenost pachatelů s tím, že jim nebyly poskytnuty odpovídající lékařské služby. Minoritní stres byl v jednom případě patrně vyvolán i zdravotním stavem pachatele, v jiném zas strachem o život nezletilé dcery pachatelky a předchozí traumatickou zkušeností s institucionální šikanou.

Muž pocházející z jisté arabské země opakovaně vyhrožoval praktické lékařce a zdravotní sestře v jejich pražské ordinaci. Záminkou se mu pro to stalo podezření, že dotyčné ženy před ním upřednostňují „bílé" pacienty. Pachatel byl ve svém počínání velmi agresivní. Nejprve tvrdil, že si pořídí zbrojní průkaz a střelnou zbraň a začne chodit na střelnici. Při druhé návštěvě nadto zmiňoval, že všichni Češi jsou rasisti a že z jejich ordinace neodejde „jen tak". Přitom prohlašoval, že zastřelí kohokoli, klidně i policejního prezidenta. Podle informací okresního státního zastupitelství prodělal pachatel psychické trauma poté, co byl zadržen při dubnovém policejním zásahu v sídle Islámské nadace. Za trestný čin násilí proti skupině obyvatelů a jednotlivci byl odsouzen k náhradnímu trestu odnětí svobody v délce trvání šesti měsíců a peněžitému trestu.

Nespokojenost s lékařskými službami poskytovanými personálem Rychlé záchranné služby vyústila ve verbální útoky. Žena, strachující se o svou nezletilou dceru, hlasitě a opakovaně křičela na posádku: „Bílý mrdky, bílý kokoti, bílý svině." Přitom jim vyhrožovala slovy: „Rozpářu vám břicha, uřežu vám hlavy, kokoty vám narvu do huby!" U napadených to vyvolalo strach, takže na místo přivolali policejní hlídku. Okresní soud odsoudil pachatelku za přečiny nebezpečného vyhrožování, výtržnictví a hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny k podmíněnému trestu odnětí svobody v délce trvání 10 měsíců s odkladem na dva roky.

Za hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob a další přečiny byl odsouzen téměř třicetiletý muž v Ústeckém kraji k podmíněnému trestu odnětí svobody na jeden rok se zkušební dobou tří let a finanční náhradě způsobené škody. Okresní soud seznal muže vinným z toho, že na příjmovém ambulantním oddělení nemocnice vzal do rukou lavici určenou pro pacienty a udeřil s ní do zdi a dveří vedoucích do služebny sanitářů. Přitom křičel: „Vy bílý svině, na vás já dělat nebudu, kurvy český!" Když jej z čekárny vyváděl pracovník bezpečnostní agentury, udeřil jej útočník pěstí do obličeje. Kromě toho se dotyčný podle soudu dopustil pár hodin předtím napadení jisté osoby pro její českou národnost. Na veřejném prostranství ji z blíže neznámých důvodů udeřil pěstí do pravé tváře.

Zcela nepřiměřeně, ale také bez zjevného primárního nenávistného motivu, pak řešila situaci nálepkování svého partnera pachatelka následujícího incidentu.

Slovním útokem s rasistickým podtextem vyvrcholila rozepře mezi zákaznicí a prodavačkami supermarketu v severních Čechách. Urážkami jako „bílý svině, mrdky a kundy" reagovala útočnice na – dle jejího názoru – nepřiměřenou pozornost věnovanou jejímu partnerovi, který se v prodejně údajně v minulosti dopouštěl krádeží. Dotyčná putovala před soud s obžalobou pro spáchání výtržnictví a hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny. Trestní stíhání bylo nicméně zastaveno, jelikož byl mezitím pachatelce uložen trest nepodmíněného odnětí svobody za jiný delikt.

Podle našeho názoru není možné považovat za předsudečně motivované trestné činy také ta jednání, kdy primární motivací pachatele je působit na výkon služby napadeného. Cílem pachatele totiž není napadnout druhého z důvodu jeho jinakosti, ale přimět jej, aby se choval určitým způsobem nebo aby se určitého jednání zdržel. Incident jsme též vyřadili proto, že se nepodařilo potvrdit, že se jednalo o trestný čin.

Hanlivé výrazy směřované proti Vietnamcům pronášela jistá žena s cílem zneuctít příbuzné strážnice městské policie poté, co byla touto strážnicí vyzvána k prokázání totožnosti. Pachatelka se v doprovodu dalších tří osob dopustila rušení nočního klidu, všichni předtím požili alkoholické nápoje. Ve věci byl vznesen návrh na podání obžaloby pro přečiny výtržnictví a hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob. Podle informací severomoravské policie soud následně dospěl k rozhodnutí, že se v tomto případu nejednalo o trestný čin. Tuto informaci se ovšem nepodařilo u příslušných státních orgánů ověřit.

2.4 Významná soudní rozhodnutí

NAPADENÍ ROMSKÉ RODINY[13/]

Stížnost proti porušení práva na spravedlivý proces odmítl Ústavní soud v květnu 2014. Stěžovatelé, kteří byli napadeni z důvodu svého romského původu dvojicí příznivců Dělnické strany, se u Ústavního soudu domáhali zrušení rozhodnutí obecných soudů o tom, že svůj nárok na náhradu škody mají uplatnit v civilním řízení. Stěžovatelé upozorňovali na to, že soud neprovedl jimi navrhované důkazy, zejména znalecký posudek prokazující intenzitu a rozsah traumatu, které během útoku utrpěli.

Stěžovatelé byli napadeni před svým domem v červenci 2011. V trestním řízení, završeném v listopadu 2012, nebylo rozhodnuto o náhradě škody na zdraví a psychické újmy. Stěžovatelé si na vlastní náklady obstarali důkazní materiál, znalecký posudek, který jim

13/ Rozhodnutí Ústavního soudu III.ÚS 936/13 ze dne 7. 5. 2014 dostupné na: http://kraken.slv.cz/III.US936/13

ale obecné soudy odmítly provést. V posudku byla pregnantně vyčíslena škoda na zdraví. Stěžovatelé tento nepřiměřený přístup obecných soudů spojili se zásadou nediskriminace a svým právem na rovné zacházení před soudy. V důsledku jednání obecných soudů jsou nyní stěžovatelé nuceni domáhat se svých nároků v civilním řízení, které do dnešního dne, tj. po 4 letech, není skončeno.

Ústavní soud setrval na svém nepřiměřeně rigidním a konzervativním výkladu práv poškozeného. Domnívá se, že nároky poškozených na náhradu škody jsou dostatečně saturovány, mají-li poškození možnost uplatňovat svůj nárok na náhradu škody v civilním řízení. Ústavní soud tak zcela pomíjí legitimní nárok poškozeného, aby o jeho věci bylo rozhodováno rychle a jednorázově.

ÚTOK NA LIDSKOPRÁVNÍHO AKTIVISTU[14]

Negativním rozhodnutím Ústavního soudu skončil případ napadení lidskoprávního aktivisty Ondřeje Cakla. Poškozený se dlouhodobě věnoval monitoringu aktivit krajní pravice a trestné činnosti členů nenávistných hnutí. Cakl byl v listopadu 2008 napaden na demonstraci Dělnické strany v Litvínově-Janově. Ačkoli záběry[15] útoku byly okamžitě zveřejněny většinou hlavních televizních stanic, policie zahájila úkony trestního řízení až v květnu 2009 poté, co se poškozený veřejně zmínil o nečinnosti policie. Cakl byl přitom napaden přímo před policejním vozem. Samotný poškozený celou demonstraci dokumentoval vlastní videokamerou, která byla během útoku zničena. Policie ji navíc nezajistila jako důkaz, ale umístila do ztrát a nálezů. Karta se záznamem z kamery poškozeného se nikdy nenašla.

Z pěti útočníků identifikovala policie dva, a to především na základě informací a zjištění samotného poškozeného. Ten v průběhu řízení dále označil další tři podezřelé včetně iniciátora útoku. Ve věci byla vedena tři řízení. První z útočníků Martin Loskot, byl ve zkráceném řízení na základě videozáznamu o napadení poškozeného shledán v prosinci 2009 vinným trestným činem výtržnictví. Proti rozhodnutí podal odpor, bylo nařízeno hlavní líčení, kde na základě stejných (!) důkazů byl v listopadu 2011 zproštěn obžaloby, neboť dle názoru téhož soudce, který původně konstatoval vinu obžalovaného, nebylo prokázáno, že uvedený skutek spáchal obviněný. Poškozený Cakl se proti rozhodnutí okresního soudu odvolal, nadřízený soud mu dal za pravdu a věc vrátil k novému rozhodnutí. Okresní soud v zásadě pouze zopakoval svůj předchozí rozsudek. Poškozený podal další odvolání. Věc však byla bez meritorního rozhodnutí zastavena, neboť trestní stíhání bylo dne 26. 1. 2013 promlčeno. Na riziko promlčení stěžovatel opakovaně neúspěšně poukazoval, dokonce žádal o stanovení lhůty pro konání hlavního líčení, avšak neúspěšně.

Stíhání dalšího z útočníků Františka Brávka bylo zahájeno v listopadu 2009. Poškozený vůči obviněnému uplatnil nárok na náhradu majetkové škody za zničenou videokameru. Podle tehdy platné právní úpravy nemohl poškozený uplatnit nárok na náhradu nemajetkové újmy přímo v trestním řízení. V lednu 2011 byl obviněný uznán vinným a stěžovatel byl se svým nárokem na náhradu škody odkázán do řízení ve věcech občanskoprávních. Poškozený v řízení dále nepokračoval. V obou řízeních se poškozený domáhal toho, aby orgány činné v trestním řízení konstatovaly nenávistný motiv spočívající v tom, že byl napaden pro své politické přesvědčení – ochranu lidských práv. Ačkoli česká právní úprava umožňuje stíhat takové jednání, které spočívá v útoku na druhého z důvodu jeho politického přesvědčení, nestalo se tak.

V únoru 2013 poté, co stěžovatel zjistil, že přesto, že opakovaně označoval další podezřelé v průběhu výše zmíněných trestních řízení, nebyly zahájeny úkony vedoucí k objasnění jejich participace na jeho napadení, podal stěžovatel trestní oznámení na podezřelého Pavla Anderleho, Petra Anderleho a Filipa Vávru. V červenci 2013 byla trestní věc odložena. Situace nebyla napravena ani přezkumem státního zástupce. Za těchto okolností podal stěžovatel ústavní stížnost, kterou opřel o svoje právo na spravedlivý proces,

---

14/ Rozhodnutí Ústavního soudu I.ÚS 4019/13 ze dne 26.3.2014, dostupné na: http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=83249&pos=1&cnt=1&typ=result

15/ Video napadení je dostupné například zde: ttps://www.youtube.com/watch?v=BKxEtgZRxw8

nedotknutelnost osoby a na svobodu a osobní bezpečnost. Poukazoval přitom na to, že za napadení pěti osobami byla odsouzena pouze jedna z nich. V jednom případě bylo trestní stíhání promlčeno a ve věci zbývajících třech útočníků policie věc odložila.

Ústavní soud se stížnosti věnoval obšírně. Ocenil stěžovatelovo nasazení, současně však konstatoval, že stěžovatel dobrovolně podstupoval riziko na demonstraci. To samo o sobě nemohlo dle názoru Ústavního soudu vést k tomu, že by snad mohl být stěžovatel beztrestně napadán. Ústavní soud konstatoval, že útok byl snahou *„zastrašit stěžovatele, který provádí zmíněnou žádoucí činnost, a odradit jej od dalšího monitorování nezákonných aktivit pravicových radikálů"*.[16/]

Ústavní soud sice setrval na své dlouhodobé pozici, že neexistuje subjektivní právo třetí osoby na to, aby byl pachatel trestné činnosti stíhán, avšak zároveň konstatoval, že není možné rezignovat na ochranu právem chráněných zájmů třetích osob. Následně soud zkoumal, zda tato ochrana byla naplněna, a dospěl ke kladnému závěru. Na obhajobu obecných soudů Ústavní soud zejména konstatoval, že trestní řízení bylo vedeno alespoň proti dvěma pachatelům, z nichž jeden byl dokonce odsouzen. Výtku stěžovatele, že vyšetřovatelé dostatečně neprověřili totožnost podezřelých, které označoval již v roce 2010 v průběhu svého výslechu, soud považoval za relevantní, nikoli však za natolik zásadní, aby založila porušení stěžovatelova práva.

ŽHÁŘSKÝ ÚTOK VE VÍTKOVĚ[17/]

Jako neopodstatněnou odmítl Ústavní soud stížnost dvou odsouzených **ve věci žhářského útoku ve Vítkově Davida Vaculíka a Jaromíra Lukeše**. Ti předchozím rozhodnutím obecných soudů vytýkali především nesprávně provedené dokazování, přísnost trestů a to, že soudy rozhodovaly pod mediálním tlakem, který měl být mj. zapříčiněn tím, že soud umožnil přítomnost zástupců médií v soudní síni. Ústavní soud rozhodl, že dokazování proběhlo řádně. Ohledně výše trestu se Ústavní soud v zásadě vyjádřil ve prospěch zpřísnění trestu v případech trestných činů z nenávisti: *„Právě ona pohnutka, kterou byla pouhá skutečnost, že poškození patřili k odlišnému etniku, přičemž obžalovaní je vůbec neznali a neměli s nimi žádný konflikt, byla jedním ze stěžejních důvodů pro konstatování velmi vysoké nebezpečnosti činu pro společnost a pro uložení výjimečného trestu. Přítomnost této pohnutky rovněž odlišuje čin spáchaný obžalovanými od jiných případů trestných činů vraždy."*[18/]

HITLEROVY PROJEVY

Další významnou kauzou roku 2014 bylo zproštění obžaloby vydavatelů knihy obsahující projevy Adolfa Hitlera. Jednalo se o kompilát projevů nacistického vůdce, který byl sestaven takovým způsobem, že významně zkreslil Hitlerovu propagandu. Městský soud v Brně nepřihlédl ke znaleckému posudku historika Jana Uhlíře, jenž konstatoval, že po přečtení projevů, předmluvy a spojovacích textů *„dítě, které dostane knihu do ruky, získá dojem, že Hitler byl hodný strýček"*.[19/] V lednu 2015 toto rozhodnutí potvrdil také krajský soud, k němuž se odvolala státní zástupkyně. Rozhodnutí soudu mimo jiné rozporovala s poukazem na Kamasovy vazby na ultrapravicovou scénu.[20/] On sám nicméně popřel, že by byl *„příznivcem nacionálního socialismu"*.[21/]

16/ Rozhodnutí Ústavního soudu I.ÚS 4019/13 ze dne 26.3.2014, bod 40., dostupné na: http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=83249&pos=1&cnt=1&typ=result

17/ Rozhodnutí IV.ÚS 1418/12 ze dne 14.10.2014 dostupné na: http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=85957&pos=1&cnt=6&typ=result

18/ Tamtéž, bod 31.

19/ http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/285750-vydani-hitlerovych-projevu-neni-trestnym-cinem-rozhodl-soud/

20/ Srov. http://www.antifa.cz/content/prazske-protiislamske-demonstrace-abb-okamura-vsichni-jejich-fasiste

21/ http://hitlerovyprojevy.cz/vydani-hitlerovych-projevu-neni-trestne-potvrdil-soud/

3. Společenské ovzduší

Tato kapitola reflektuje společenské dění z hlediska událostí, které sice převážně nespadají pod rubriku NzN, ale přispívají k růstu společenského napětí a meziskupinové nesnášenlivosti. Struktura textu je členěna podle aktérů relevantních v této oblasti: politická reprezentace, místní samospráva, krajní pravice, bezpečnostní složky státu, média a tzv. běžní občané. Výběr událostí vychází z pravidelného monitoringu médií pracovníky In IUSTITIA, který je blíže popsán v první části šesté kapitoly této Zprávy.

3.1 Politická reprezentace

Účast volených zástupců a zástupkyň na podněcování nenávistných nálad je **dlouhodobým problémem české společnosti**. Zejména v případě volebních kampaní opakovaně dochází k útokům proti společensky stigmatizovaným skupinám, čímž se zranitelnost osob z těchto skupin dále prohlubuje. Bojovnou rétoriku přitom nevyužívají pouze představitelé a představitelky okrajových uskupení pod hranicí volitelnosti, ale také členové a členky parlamentních stran či prezident republiky. Až na výjimky přitom chybí adekvátní odsudek takového jednání. Xenofobie a intolerance tak postupně získávají stále větší prostor v politické kultuře ČR.

Z hlediska témat významných pro problematiku NzN dominoval v rámci české politické reprezentace **negativní postoj vůči muslimům a islámu**. Islamofobie nicméně není v Česku novým fenoménem. Zatímco se však v minulosti soustředila především na specializovaných bulvárních serverech typu Eurabia.cz a v aktivitách obskurních organizací jako např. AntiMešita, v současnosti stále více pronikádo běžného zpravodajství a blogosféry. Odpor vůči muslimům či islámu se stal podstatným společenským tématem, a to přesto, anebo právě proto, že ČR patří mezi země s vůbec nejnižším podílem muslimského obyvatelstva.[22]

Prezident Miloš Zeman, známý svými výroky o islámském světě jakožto „anticivilizaci",[23] při příležitosti oslav Dne nezávislosti Státu Izrael v pražském hotelu Hilton prohlásil, že xenofobie a rasismus či antisemitismus mezinárodních teroristů „vyplývá ze samé podstaty ideologie, o kterou se tyto fanatické skupiny opírají".[24]

Prezidentovo vystoupení odsoudila Organizace islámské spolupráce a označila jej za posilující existující stereotypy a podněcující k nenávisti, diskriminaci a násilí proti muslimům kvůli jejich víře.

Celostátně mnohem medializovanější byla nicméně kauza dvou studentek Střední zdravotnické školy v Praze, které z důvodu znemožnění nošení hidžábu zanechaly studia na této škole. Ač tento incident vstoupil ve známost již v listopadu 2013, diskusi silně vyhranily reakce na zveřejnění stanoviska veřejné ochránkyně lidských práv Anny Šabatové. V něm ombudsmanka dospěla k závěru, že se škola dopustila nepřímé diskriminace a vyzvala její představitele ke sjednání nápravy. Stanovisko rovněž obsahovalo kritiku České školní inspekce za neodpovídající

22/ Např. http://www.pewresearch.org/fact-tank/2015/01/15/5-facts-about-the-muslim-population-in-europe/

23/ http://www.lidovky.cz/islam-je-anticivilizace-mini-zeman-dt0-/zpravy-domov.aspx?c=A110707_153002_ln_domov_ogo

24/ http://www.novinky.cz/domaci/338818-zeman-by-se-mel-omluvit-muslimum-pozaduje-mezinarodni-organizace.html

posouzení dané věci.[25] Ředitelka školy toto odmítla s tím, že veřejná ochránkyně lidských práv překračuje své pravomoci.

Zajímavým momentem této kauzy byly komentáře vrcholových politiků. Zeman např. prohlásil: „Začíná to hidžábem a končí to burkou a je to šikmá plocha. Když po ní kloužete, tak už se nezastavíte."[26] Obdobně odmítavě se vyjádřil také místopředseda poslanecké sněmovny Petr Gazdík (TOP 09): „Paní ombudsmanka se asi zbláznila, ať se zkusí projít v bikinách po pláži v Saudské Arábii a oni jí to tamní muslimové vysvětlí".[27] Přitom se odvolával na kulturní zvyklosti ČR, které by měl každý cizinec přijmout. Jiní, jako například Jana Černochová, poslankyně za Občanskou demokratickou stranu (ODS), zase obviňovali veřejnou ochránkyni z „podněcování další nenávisti mezi různými komunitami" v této „uměle vyvolané kauze".[28]

Europoslanec Stanislav Polčák (TOP 09 a Stan) v této souvislosti zmínil rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, který odmítl stížnosti na tzv. „šátkové zákony" ve Francii a Belgii, a dodal: „Je mi s podivem, proč nevycházela ze stejného civilizačního lidskoprávního rámce a proč dospěla paní ombudsmanka k tomuto stanovisku. Je to její názor, nikoliv závazné rozhodnutí a já jsem přesvědčen, že pokud by Česká republika a její autority vyžadovaly, aby se šátky, které zcela zakrývají tvář, nenosily, tak to není porušení lidských práv."[29]

O „šátcích, které zcela zakrývají tvář" hovořili i další politikové. Pozoruhodné je, že dotyčná kauza se takových šátků vůbec netýkala. Diskriminované studentky nenosily burku, nýbrž hidžáb. A ten ponechává obličej zcela odhalený. Ztížená možnost identifikace pracovníka byla přesto udávána jako jeden z nejvýznamnějších důvodů, proč nošení muslimských a jiných šátků zabraňovat. Například ředitel nemocnice v Motole a pražský zastupitel za Českou stranu sociálně demokratickou (ČSSD) Miloslav Ludvík takto ospravedlňoval diskriminaci zdravotních sester muslimského vyznání a dále to zdůvodnil hygienickými a bezpečnostními ohledy.[30]

Ať již tento incident dopadne jakkoli, poukazuje na **tendenci obhajovat nepřímou diskriminaci formálními ustanoveními**, která reálně maskují hlubší neochotu uznat svobodu vyznání muslimů. Tomu nasvědčuje i obecně známá skutečnost, že v tuzemských nemocnicích běžně slouží křesťanské řádové sestry, jejichž oděv rovněž zakrývá vlasy a část obličeje. V podkapitole věnované médiím ukazujeme, jak se tato tendence manifestovala také v oblasti NzN.

Z voleb konaných v loňském roce byly nenávistnou rétorikou poznamenány především **volby do Evropského parlamentu** (EP). Některé parlamentní strany se jí po kritice zřekly, jiné u ní setrvaly až do konce. Křesťanští demokraté (KDU-ČSL) se rozhodli oslovit voliče sloganem: „Nechceme Evropu plnou nepřizpůsobivých[31] imigrantů, kteří na předměstí pálí auta, prodávají drogy

---

25/ http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Kauzy/vzdelavani/173-13-DIS-EN.pdf

26/ http://zpravy.idnes.cz/zahalovani-muslimek-v-cesku-prezident-zeman-fm8-/domaci.aspx?c=A141015_205333_domaci_hro

27/ http://www.lidovky.cz/at-se-zkusi-ombudsmanka-projit-v-bikinach-po-saudske-arabii-vzkazal-gazdik-1tc-/zpravy-domov.aspx?c=A140827_160507_ln_domov_ml

28/ Tamtéž

29/ Tamtéž

30/ http://zpravy.idnes.cz/motol-odmita-sestry-v-muslimskem-satku-fc5-/domaci.aspx?c=A140930_230849_domaci_jj

31/ V českém kontextu obecně slouží pojem „nepřizpůsobivý" k označení skupin, které se z důvodu svého asociálního jednání údajně zřekly nároku na pomoc společnosti. Nazývá-li někdo někoho nepřizpůsobivým, má tím na mysli, že dotyčný či dotyčná si za svou obtížnou situaci mohou sami svým nezodpovědným a nemorálním jednáním, a proto by si měli rovněž sami pomoci. Asi nejviditelnějším projevem této rétoriky je snaha o omezování státem poskytovaných sociálních dávek. Velmi často je však tento výraz používán jako synonymum pro stigmatizované společenské skupiny jako jsou Romové a lidé bez domova.

a zanášejí k nám mj. radikální islamismus."[32] A i když bylo toto xenofobní heslo oficiálně opuštěno, lídři evropské kandidátky jej v následné mediální diskusi obhajovali, a to včetně Pavla Svobody a Tomáše Zdechovského, kteří se poté stali poslanci EP.[33]

Úsvit přímé demokracie se propagoval předvolebními plakáty s nápisem: „Práci našim, NE imigrantům," přičemž využil původní motiv populistické Švýcarské lidové strany černé ovce vyháněné z bílého stáda. V českém prostředí jej v minulosti použila ultrapravicová Národní strana. Výpady vůči cizincům pokračovaly slovy stranického předsedy a senátora Tomia Okamury a lídryně evropské kandidátky Kláry Samkové. Navrhován byl jak úplný zákaz imigrace do Evropské unie (EU), tak odebírání podpory v nezaměstnanosti cizincům pobývajícím v evropských zemích a jejich vyhošťování.[34]

Druhým významným tématem bylo **vystupování vůči Romům**. Okamura se dotkl Romů svým prohlášením, v němž odmítl, že by v koncentračním táboře v Letech u Písku docházelo k cílené likvidaci romské populace. Podle něj to byl „pracovní tábor pro osoby, které se vyhýbaly řádné práci, včetně Čechů a Němců z protektorátu. Internováni nebyli na základě etnika, ale cikánského způsobu života, to znamená, že pracující Romové tu nebyli".[35] V rozporu s historickými záznamy rovněž tvrdil, že „v táboře nebyl nikdo nikdy zabit – lidé umírali v důsledku staroby a chorob, které do tábora přivlekli kvůli svému předchozímu kočovnému stylu života".[36] Řada politiků, včetně členů vlády, jej za tyto výroky odsoudila.[37]

Za zmínku stojí také Okamurovo zneužití medializovaného napadání některých obyvatel obce na Domažlicku dvěma muži. Ve svém příspěvku nazvaném „Ne českému Romanistánu" popsal senátor celou situaci způsobem evokujícím uplatňování principu kolektivní viny. „Romové terorizují vesnici Strýčkovice na Domažlicku a místní obyvatelé dostali policejní ochranu," zní první věta textu, který dále pokračuje rozvíjením teze o nebezpečí tzv. politické korektnosti, respektive obviňováním Romů z toho, že si za své znevýhodněné postavení v české společnosti mohou sami svou neschopností a leností.[38]

Vůči islámu v Evropě, respektive „přinášení kultur a náboženství neslučitelných s evropskou tradicí"[39] se vymezil také Otto Chaloupka, předseda neparlamentní strany Republika a bývalý poslanec Věcí veřejných (VV).[40] „Nepřizpůsobivým" však

---

32/ http://zpravy.idnes.cz/lidovci-potichu-z-programu-stahli-vetu-proti-imigrantum-pes-/domaci.aspx?c=A140410_135633_domaci_kop

33/ Tamtéž

34/ http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/dvacetminut/_zprava/1310042; http://www.parlamentnilisty.cz/politika/poslanecka-snemovna/Cizince-nemas-praci-jedes-domu-Okamurova-smrst-na-Prime-ma-dohru-312632

35/ http://www.lidovky.cz/hanebnost-na-urovni-zlocinu-rika-kalousek-k-okamurovo-popreni-holocaustu-1tg-/zpravy-domov.aspx?c=A140803_120959_ln_domov_sk

36/ Tamtéž

37/ Česko-romské soužití obecně patří k Okamurou nejdiskutovanějším politickým tématům. V minulosti se například soudil s novinářkou Barborou Tachecí za to, že v souvislosti s jeho zmínkou o tom, že názor, že „by si Cikáni měli založit vlastní stát a že Česká republika by měla podporovat jejich vystěhovalectví do země, odkud pochází jejich předkové", není nijak extrémní, použila slova „konečné řešení cikánské otázky". http://okamura.blog.idnes.cz/c/177377/Budme-politicky-nekorektni.html

38/ http://okamura.blog.idnes.cz/c/402092/Ne-ceskemu-Romanistanu.html

39/ http://www.prvnizpravy.cz/zpravy/politika/Chaloupka-strana-republika-neopisuje-volebni-hesla-od-jinych/

40/ VV byly v letech 2010–2012 součástí vlády Petra Nečase. V následných volbách do Parlamentu ČR nezískala počet hlasů nezbytný pro získání mandátu a se ztrátou voličské podpory se potýká doposud.

věnoval mnohem větší pozornost. Ve svém předvolebním spotu „Jak daleko to ještě zajde?“[41] označoval tímto termínem Romy, které paušálně obviňoval z životního stylu vedeného na úkor většinové společnosti a téma česko-romského soužití se snažil prezentovat jako ekonomické téma vyžadující „racionální“ řešení.

Chaloupka byl za podobné výroky odsouzen téhož roku k šestiměsíčnímu podmíněnému trestu odnětí svobody uloženému ve zkušební lhůtě jednoho roku. Podle Obvodního soudu pro Prahu 1 se dopustil přečinu podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod na svém facebookovém profilu v červnu 2013, když zveřejnil svou reakci na dopis určený starostce Duchcova, který napsal otec jedné z žen obviněné z medializovaného útoku na manželský pár (viz také *Kapitolu 5: Incidenty násilí z nenávisti v roce 2014*). Politik se proti rozsudku odvolal k Městskému soudu v Praze. Ten uložený trest potvrdil a podle přítomného novináře připodobnil Chaloupkovo jednání k vybízení k lynči.[42]

Do volebního klání o evropské mandáty se s protiromskou rétorikou zapojil rovněž Lukáš Kohout, kandidující za stranu Aktiv nezávislých občanů (ANEO).[43] Někdejší organizátor protiromských demonstrací ve Šluknovském výběžku se prezentoval volební upoutávkou nazvanou „Budou opice volit?“[44] Kohout v ní uplácí romského muže, demonstrujícího svým sezením na toaletní míse, že „sere na volby“, aby šel volit jeho stranu a jemu udělil preferenční hlas.

Na otevřeném odsuzování muslimů, Romů, Židů a příslušníků komunity LGBT (lesby, gayové, bisexuálové, transgender lidé) postavila svou kampaň strana Ne Bruselu – Národní demokracie (NBND), prosazující vystoupení ČR z EU. Ve svém volebním spotu charakterizovala projekt evropské integrace jako „zlo produkující další zla“, jimiž jsou soudě dle vizuálního doprovodu slovního komentáře míněny výše uvedené skupiny. V čele NBDN stojí Adam B. Bartoš, jehož česká veřejnost zná jako autora seznamu tzv. pravdoláskařů, ideových přívrženců Václava Havla, a „slavných českých židů“, jenž byl publikován na webu „Čechy Čechům“ s podtitulem „Nedopusťme, aby se z naší vlasti stal nový Izrael“.[45]

S výjimkou KDU-ČSL se žádná z výše uvedených stran do EP nedostala. Jako jedno z možných vysvětlení se nabízí mainstreaming xenofobie a intolerance neboli proces, kdy tradiční organizace občanské společnosti přebírají témata akcentovaná nenávistnými okrajovými subjekty. Pro neparlamentní politické strany to znamená odklon voličských hlasů ve prospěch zavedených stran, u nichž existuje vyšší pravděpodobnost překročení hranice pro zisk parlamentních mandátů. Na druhé straně je třeba podotknout, že někteří představitelé parlamentních stran kandidujících do Evropského parlamentu se vůči antiimigrační rétorice ohradili. Byli mezi nimi např. Miroslav Poche (ČSSD), Jiří Šír a Tomáš Prekop (ANO 2011) nebo Jan Zahradil (ODS).[46]

Dílčím úspěchem v postihování NzN na úrovni politické reprezentace je sankce uvalená na Vladimíra Drymla, dnes již bývalého senátora zvoleného za Stranu práv občanů – Zemanovci (SPO–Z).[47] Senát ČR mu udělil finanční pokutu v hodnotě 20 000 Kč za to, že z pozice ředitele vrchlabské nemocnice, kterou zastá-

---

41/ https://www.youtube.com/watch?v=a0zX4Sp0UZs&feature=youtu.be

42/ http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/markus-pape-soudnicka-podnecovani-k-lynci-je-trestne

43/ Ostatní členové ANEO se od Kohouta distancovali a vyzvali jej k rezignaci na posty ve straně
http://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/ANeO-Lukas-Kohout-by-mel-neprodlene-rezignovat-316069

44/ http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/volebni-uskupeni-republika-a-aneo-hanobi-romy-aneb-podvodnici-vsech-stran-spojte-se

45/ Úřad na ochranu osobních údajů se seznamem zabýval, avšak nenaznal, že by jeho vytvořením a zveřejněním byl porušen zákon.

46/ http://ceskapozice.lidovky.cz/drimajici-tema-eurovoleb-imigranti-duw-/tema.aspx?c=A140425_101800_pozice-tema_kasa

47/ Jak napovídá její název, jedná se o stranu úzce spojenou s osobou současného českého prezidenta Miloše Zemana.

val souběžně se senátorským mandátem, řekl svému podřízenému lékaři původem z Jemenu: „Vrať se, odkud jsi přišel!" Dryml se hájil tím, že výrok nebyl rasově motivovaný a že jím reagoval na lékařovo nezodpovědné a nebezpečné chování při příletu vrtulníku do nemocnice. Nadto prohlásil, že podobné sankce budou zaměstnanci cizí národnosti zneužívány, kdykoli jim budou vytýkány profesní nedostatky. Dryml pokutu zaplatil, jeho následně podanou stížností se Ústavní soud odmítl zabývat. V minulosti čelil Dryml kritice za rasisticky motivované výroky týkající se Romů.[48]

3.2 Místní samospráva

Situace na lokání úrovni je velmi různorodá. Vedle příkladů dobré praxe narážíme také na řadu případů, které podle našeho mínění přispívají ke zhoršování soužití mezi různými sociálními skupinami. Ani komunální politika a veřejná správa nejsou prosty tendencí zaznamenaných na celostátní úrovni. Nenávistné výpady ze strany představitelů orgánů místních samospráv, které jdou ruku v ruce se zaváděním represivních a diskriminačních opatření, se objevují především ve vztahu k Romům a muslimům. Oproti celostátní politice zde však nabývá na významu **problematika lidí bez domova**. Zejména v komunálních volbách ve velkých městech se stalo toto téma jedním z vůbec nejvýznamnějších.[49] Vyjádřil se k němu i předseda strany ANO 2011 a ministr financí Andrej Babiš, jenž bezdomovce na Václavském náměstí uvedl jako „ostudu" hlavního města.[50]

„Osoby bez domova mimo obytné zóny", „Bezdomovci na Praze 14 domov mít nebudou", „Méně bezdomovců a feťáků = větší bezpečnost", to jsou některá z volebních hesel, jimiž se snažili oslovit voliče pražští kandidáti za ODS, Občanskou konzervativní stranu (OKS) a Veřejné zájmy (VZ).[51] Oprášen byl přitom i původní plán Jiřího Janečka, bývalého pražského radního pro sociální věci za ODS, dnes předsedy OKS, vybudovat speciální středisko, kam by mohla Městská policie odsunout „bezdomovce, kteří si vybrali svoje bezdomovectví jako životní styl".[52] (Pro zajímavost dodejme, že podobným způsobem popisoval své oběti muž, který se v roce 2014 pokusil zavraždit dva muže bez přístřeší v Praze, viz Kapitolu 5: Incidenty násilí z nenávisti v roce 2014.) Přestože byl Janečkův návrh v roce 2010 schválen zastupitelstvem, jeho realizace se neuskutečnila. Mimo jiné proto, že žádná městská část takové středisko na svém území nechtěla.[53]

Záměr odstranit bezdomovce z centra hlavního města se přesto podařilo zčásti naplnit. Klíčovou roli v tom sehrál institut zákazu pobytu, který do zákona o přestupcích vnesla bývalá poslankyně za ODS Ivana Řápková.[54] Zákaz pobytu může být na dobu nejdéle tří měsíců uložen těm přestupcům, kteří nemají v místě spáchání

48/ http://www.helcom.cz/dokumenty/zpravy-SLP/CHV_ZSLP_2012_CZ.pdf

49/ http://nazory.ihned.cz/komentare/c1-62895170-bezdomovci-pred-nasimi-dvermi
http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/ondrej-mrazek-vycistit-a-vyhnat-aneb-ceske-volby-2014

50/ http://zpravy.idnes.cz/ano-zahajilo-kampan-pred-komunalnimi-a-senatnimi-volbami-peg-/domaci.aspx?c=A140901_123527_domaci_kop

51/ http://denikreferendum.cz/clanek/18919-a-proc-bezdomovci

52/ http://www.stalo-se.cz/?p=19719

53/ http://www.rozhlas.cz/zpravy/politika/_zprava/772055

54/ http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=8490

přestupku trvalé bydliště. Pokud zákaz poruší, mohou být pro spáchání trestného činu Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání sankcionováni trestem odnětí svobody v délce trvání až dvou let. Podle některých zdrojů bylo jen na Praze 1 v období od nabytí účinnosti dané sankce v lednu 2013 do ledna 2015 stíháno na 160 osob.[55] Cesta z centra tak pro řadu lidí bez domova vede přímo do vězení.

Podobně k řešení bezdomovectví přistoupil Martin Zrzavecký, vítězný kandidát ČSSD na primátora Plzně. V předvolební anketě zpravodajského serveru Aktuálně.cz prohlásil: „Jednou z možností je vyvážet [bezdomovce bez trvalého pobytu v Plzni] za město. Ne do okrajových částí, protože to bychom jen problém přesunuli jinam, ale úplně mimo Plzeň. Vyvezete je několikrát a oni si třeba potom rozmyslí, jestli se do Plzně vrátí."[56] Po svém nástupu do funkce zřídil speciální jednotku Městské policie a pověřil ji vykazováním těchto osob z veřejné dopravy a mimo městské centrum.[57] Institut zákazu pobytu je rovněž v tomto ohledu využíván, třebaže ve srovnání s Prahou v podstatně menší míře.[58]

Represivní opatření vůči lidem bez přístřeší byla v uplynulém roce zaváděna také v Brně. Na hlavním vlakovém nádraží byly nainstalovány zábrany znemožňující polehávání na lavičkách, na Moravské náměstí byly takto uzpůsobené lavičky rovnou umístěny. Městskou policií je zákaz pobytu chápán jako účinný nástroj vzhledem k sociální situaci lidí bez domova. „Zatím jsme neměli možnost takové lidi účinně postihovat. Mnozí jsou totiž zcela nemajetní, uvádějí fiktivní adresy a sankce po nich prakticky nelze vymáhat," uvedl její tiskový mluvčí Jakub Ghan.[59]

Problematika bezdomovectví a obecně „nepřizpůsobivých" patří dlouhodobě mezi hlavní body agendy Svazu měst a obcí ČR.[60] V srpnu 2014 inicioval Svaz petici vyzývající Vládu České republiky a Parlament České republiky k řešení „zhoršujícího se stavu bezpečnosti ve většině našich měst a obcí a růstu sociálního napětí mezi jednotlivými skupinami".[61] Jako nejvhodnější opatření je navrhováno mj. zavedení Centrálního registru přestupků a kvalifikování opakovaných přestupků jako trestného činu. Autoři petice také požadují obnovení tzv. veřejné služby, podmiňující příjem sociálních dávek výkonem pracovní činnosti, kterou v roce 2012 zrušil Ústavní soud z důvodu porušení řady ustanovení Listiny základních práv a svobod.[62]

Výše nastíněný trend příklonu k represivnímu „řešení" situace lidí bez domova považujeme za alarmující. Přesun bezdomovců z ulic do vězení nejen že problémy spojené se ztrátou bydlení nevyřeší, ale naopak přispěje k jejich zhoršování. Již záznam v trestním rejstříku značně komplikuje získání pracovního místa a ztěžuje zapojování mužů a žen bez přístřeší do běžného života. Represivní přístup taktéž zcela zatemňuje skutečnost, že lidé bez domova patří mezi vůbec nejzranitelnější skupiny NzN. Zvýšení bezpečnosti lidí bez domova představuje důležitý úkol, jehož naplnění se neobejde bez zamezení stigmatizace této skupiny osob.

55/ http://denikreferendum.cz/clanek/20019-zakaz-pobytu-dva-roky-pote-jak-se-nam-represe-ne-vyplatila

56/ http://zpravy.aktualne.cz/domaci/anketa-chteji-vest-plzen-jak-by-vyresili-jeji-problemy/r~c95c9d1e4af711e4ba15002590604f2e/v~sl:37ffc8624cbd48fa8c5e8f0f2c4364ce/

57/ http://www.ceskatelevize.cz:8099/ct24/regiony/295201-plzensky-primator-bojuje-s-bezdomovci-obcane-s-jeho-nacistickymi-metodami/; http://www.denik.cz/plzensky-kraj/foto-video-v-plzni-zacal-hon-na-bezdomovce-20140616-kw7m.html

58/ http://plzensky.denik.cz/zpravy_region/zakaz-pobytu-v-plzni-dvakrat-20140627.html

59/ http://brno.idnes.cz/bezdomovci-v-brne-a-zakazy-pobytu-dle-/brno-zpravy.aspx?c=A141204_104230_brno-zpravy_daj

60/ Jedná se o zájmovou organizaci sdružující místní samosprávy a podílející se na přípravě a tvorbě legislativních i nelegislativních opatření týkajících se jejich kompetencí.

61/ http://www.smocr.cz/cz/nase-akce/jine/petice-ve-veci-reseni-problematiky-verejneho-poradku-a-socialnich-zalezitosti.aspx

62/ http://www.usoud.cz/aktualne/?tx_ttnews[tt_news]=175&cHash=0b63d8ae3e

Asi nejdiskutovanějším případem **islamofobie** na lokální úrovni byl návrh obecní vyhlášky v Teplicích. Toto lázeňské město léta hostí návštěvníky z arabských zemí. Někteří místní si stěžují na rušení nočního klidu, znečišťování veřejného prostranství, nebezpečnou jízdu v zapůjčených automobilech a v neposlední řadě na záměr vybudovat domy pro muslimské návštěvníky. To vše se stalo záminkou pro šíření příběhu o „arabské kolonizaci"[63] Teplic, které už má své konkrétní důsledky.

Někteří obyvatelé se např. muslimským turistům mstí tím, že je odmítají obsluhovat v restauracích.[64] Zastupitelka Iva Dvořáková (ODS) zase na podporu „evropských hodnot" iniciovala návrh přijetí vyhlášky zakazující zahalování obličeje na veřejnosti. Na vysvětlenou v novinovém rozhovoru sdělila: „Předpokládám, že ti, kteří budou schopní respektovat naše pravidla a odhalit se, budou přístupnější dalším pravidlům, která se týkají bezpečnosti a pořádku. Ti extrémně konzervativní, kteří odmítnou respektovat naše pravidla, by sem prostě nepřijeli."[65] Ministerstvo vnitra vyhlášku odmítlo jako nevyhovující principům Listiny základních práv a svobod.[66]

Tutéž logiku lze pozorovat ve zdůvodnění odmítnutí vybudování neveřejného muslimského hřbitova v městské části Praha 8 její místostarostky Vladimíry Ludkové (ODS). Ta muslimy přirovnala k jezinkám z pohádky o Smolíčku Pacholíčkovi a dodala: „Nechci, aby Praha 8 byla tím samým, co je ve Francii město Marseille, kde se do některých čtvrtí bojí vstoupit i hlídky policie. Náš kulturně-historický okruh má křesťansko-židovské základy. A i když jsme většinou národem, který se k žádné víře aktivně nehlásí, jsem přesvědčená, že několikatisíciletý vývoj naší kultury nelze, v zájmu těžko uchopitelné multikulturality, zahodit a říct každému ‚jsi tu vítán'." Příslušná radnice se od tohoto výroku distancovala s tím, že dotyčná žádost byla odmítnuta, neboť nevyhovovala územnímu plánu. Ludková nicméně u své verze setrvala a ke svému předchozímu vyjádření přispěla slovy: „Domnívám se, že islámská kultura není kompatibilní s návyky a kulturou západní civilizace."[67]

Využívání oficiálně neutrálních opatření k diskriminaci určitých skupin patří mezi poměrně rozšířené strategie místních samospráv. V minulosti se řada z nich realizovala pod hlavičkou tzv. „nulové tolerance" nebo „boje proti zneužívání sociálních dávek". Ačkoli se podobné akce ospravedlňují principem „stejného metru na všechny", ve skutečnosti často ústí v selektivní postihování stigmatizovaných společenských skupin. Mostecká radnice se například rozhodla vyhovět údajnému přání některých obyvatel sídliště Stovka, aby v rámci jeho revitalizace nebyly do veřejného prostoru umístěny žádné lavičky. „Přišli s tím, ať tam lavičky proboha nedáváme, protože na lavičkách vysedávají Cikáni a řvou tam," vysvětlila Mosteckému deníku náměstkyně primátora Hana Jeníčková ze Sdružení Mostečané Mostu.[68] Pozoruhodné je, že revitalizace je součástí projektu DEMOS financovaného z dotací EU na sociální začleňování. Původní návrh vytvoření laviček obsahoval.

V česko-romském soužití lze za asi nejvýznamnější událost považovat vytvoření vládní koalice po komunálních volbách v Duchcově ve složení: ČSSD, Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM) a Dělnická strana sociální spravedlnosti (DSSS).[69] Volební

63/ http://euro.e15.cz/archiv/arabove-si-oblibili-teplicko-lazne-vzkvetaji-patrioti-strasi-islamizaci-1163366

64/ http://usti.idnes.cz/stret-kultur-v-teplicich-resi-jak-vyjit-s-arabskymi-hosty-p3b-/usti-zpravy.aspx?c=A140807_195025_usti-zpravy_js

65/ http://usti.idnes.cz/vyhlaska-teplic-o-zakazu-zahalovani-tvare-fib-/usti-zpravy.aspx?c=A140829_163615_usti-zpravy_alh

66/ http://usti.idnes.cz/lazensky-poplatek-a-vyhlaska-o-zahalovani-tvare-v-teplicich-plf-/usti-zpravy.aspx?c=A141007_161033_usti-zpravy_alh

67/ http://praha.idnes.cz/mistostarostka-se-vyjadruje-k-muslimskemu-pohrebisti-pgk-/praha-zpravy.aspx?c=A140716_2082561_praha-zpravy_bur

68/ http://mostecky.denik.cz/zpravy_region/mostecka-radnice-nedala-kvuli-romum-lavicky-ke-stovce-20140918.html

69/ DSSS vznikla jako náhrada krajně pravicové Dělnické strany (DS), rozpuštěné Nejvyšším správním soudem 17. února 2010, jenž stranu označil za ohrožení ústavnosti českého státu.

úspěch posledně jmenované strany lze přičítat sociálnímu napětí, jež eskalovalo po napadení manželského páru skupinou Romů v květnu 2013. Následovaly antiromské pochody směřující k místu, kde bydlí duchcovští Romové. Členové DSSS se v nich výrazně angažovali, jednu demonstraci ostatně sami uspořádali. „Konečně ty lidi povstanou a vyvražděj je všechny," komentoval jejich smysl straník Jan Dufek a obdobně se vyjádřil také předseda místní organizace DSSS a nynější duchcovský radní Jindřich Svoboda.[70]

Vedení ČSSD a KSČM se od duchcovské koalice distancovalo a své členy vyzvalo k jejímu opuštění.[71] Vzhledem k tomu, že tak neučinili, vybídlo vedení ČSSD ústecký krajský výbor strany ke zrušení místní organizace. Ten nevyhověl a jeho předseda Radek Scherfer to zdůvodnil tím, že DSSS není soudně zakázaná, a tudíž nevidí důvod, proč by měla být koalice rozpuštěna. Nakonec grémium ČSSD místní organizaci v Duchcově zrušilo 13. prosince samo. Stranický předseda a současný premiér Bohuslav Sobotka již dříve prohlásil, že je jednoznačně proti tomu, aby „ČSSD na jakékoli úrovni vytvářela koalice se stranami, které mají rasistický nebo fašistický charakter".[72]

Stejně tak se část vedení ČSSD vymezila vůči sexistickému předvolebnímu plakátu místní organizace ve Zlíně. Místní Mladí sociální demokraté se rozhodli zacílit na prvovoliče, které k volební účasti vyzvali následujícími slovy: „Pro spoustu z nás to bude poprvé. Nestyďte se nám dát šanci," což doprovodili fotografií nahého ženského klína zakrytého rukou.[73] Předseda zlínské ČSSD Vladimír Drtil zprávu obhajoval, neboť ji jako sexistickou nevnímal. Dodal k tomu: „Někdo ji tak může považovat, ale není to nic křiklavého. Možná to nějaké puritány pohorší, někdo jiný se zase usměje a řekne: Kurňa, to je zábavné."[74] Nakonec však byla z veřejného prostoru stažena. V kategorii hlasování veřejnosti šestého ročníku soutěže Sexistické prasátečko pořádané neziskovou organizací NESEHNUTÍ ve spolupráci s Open Society Fundation a Norskými fondy získala reklama první místo.[75]

3.3 Krajní pravice

Pokles aktivity ultrapravicových subjektů představuje dlouhodobější trend. Projevuje se jak na úrovni veřejného vystupování, pořádání demonstrací a účasti příznivců, tak v rovině utajovaného nezákonného jednání. Přesto podíl krajní pravice na páchání NzN rozhodně není zanedbatelný. Ať už nabývá podoby přímých fyzických útoků nebo rozdmýchávání společenských nepokojů, jichž se pak účastní také lidé nezapojení do ultrapravicových struktur, krajní pravice má své pevné místo na mapě nenávistného násilí.

Jistým specifikem nejen loňského roku, ale i několika uplynulých let, je **rozmach ultrapravicového hackingu**. Tzv. „nacionální hackeři", sdružení kolem webu White Media, se zaměřují na napadání webových stránek, emailových schránek a účtů na sociálních sítích (zvláště Facebooku) za účelem pozměnění jejich obsahu a/nebo získávání soukromých informací, jejichž zveřejněním sledují zkompromitování vybraných osobností. To se týká levicových politiků, společenských aktivistů, zaměstnanců neziskového sek-

70/ http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/poradatele-duchcovskych-demonstraci-jindrich-svoboda-a-jan-dufek-usiluji-o-vyvrazdeni-romu

71/ http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/293501-s-koalici-v-duchcove-nesouhlasi-vedeni-cssd-ani-teplicka-kscm/; http://usti.idnes.cz/kscm-chce-kvuli-dsss-vylucovat-dmf-/usti-zpravy.aspx?c=A141217_143742_usti-zpravy_hrk

72/ http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/cssd-zrusila-mistni-bunku-v-duchcove-ktera-je-v-koalici-s-dsss/1158428

73/ http://zpravy.idnes.cz/cssd-stahla-kontroverzni-plakat-s-zenskym-klinem-fv0-/domaci.aspx?c=A140905_101749_domaci_kop

74/ Tamtéž

75/ http://prasatecko.cz/

toru, novinářů či obecně známých veřejných postav. V této věci bylo ze strany poškozených podáno několik trestních oznámení. Policejní vyšetřování však dosud nebylo ukončeno.

Zatímco v roce 2013 jednoznačně převládala v agendě ultrapravicových subjektů témata jako „romská kriminalita" a „zneužívání sociálních dávek", zřetelným trendem loňského roku byl posun směrem k údajné „islamizaci ČR". Na toto konto uspořádala DSSS veřejné shromáždění v Teplicích. Jak bylo uvedeno výše, v tomto severočeském městě je zaznamenáváno rostoucí napětí mezi domorodci a lázeňskými návštěvníky z arabských zemí. Na demonstraci přišlo asi 100 lidí.

Mnohem větší úspěch zaregistrovala DSSS v Děčíně a Duchcově, kde se pokusila ve svůj prospěch využít panující protiromské nálady, posílené fyzickým napadením etnických Čechů romskými Čechy. Žádného shromáždění se však nezúčastnilo více než 200 osob, přičemž podpora místních podle odhadů Ministerstva vnitra nepřesáhla polovinu účastníků. Se značným nezájmem se pak setkala demonstrace svolaná do Budišova nad Budišovkou, kde členové organizace Čeští lvi obvinili budišovské Romy ze smrti místního mladíka. Čeští lvi v předchozím roce uspořádali antiromské turné po více než 10 tuzemských městech, některých demonstrací se účastnilo až několik set lidí. Tentokrát však nedorazilo více než 60 lidí.

Tradiční neonacistický happening „Světlo pro Drážďany", který se po několikerém zablokování aktivisty přesunul z Německa do Karlových Varů, rovněž na nízké účasti na podobných akcích nic nezměnil. Odhadem se jej zúčastnilo asi 150 osob, z nichž naprostá většina přijela z Německa. Možná i z toho důvodu se příznivci krajní pravice rozhodli, že svou aktivitu soustředí na „mainstreamovější" antiislámská veřejná shromáždění, jako jsou ta konaná pod záštitou iniciativy Islám v ČR nechceme (IVČRN). Někteří ultrapravicoví aktivisté se pak prostřednictvím organizace Pro-Vlast sami podíleli na uspořádání demonstrace proti přijetí syrských uprchlíků 18. prosince 2014 před Úřadem vlády .[76]

Neschopnost mobilizovat veřejnost se promítla také do nízké voličské podpory. Jediným úspěchem krajní pravice bylo v tomto ohledu dosažení 9,26% hlasů v komunálních volbách v Duchcově, které z DSSS udělalo jednu ze stran radniční koalice v tomto městě. Ve snaze překonat tento úděl se v létě 2014 spojila DSSS s Národní demokracií v koalici Národní kongres, k níž se o několik měsíců později přidala ještě tři voličsky podobně marginální uskupení.[77] Vzhledem k nedávnému vývoji, kdy došlo ke konfliktu mezi Adamem B. Bartošem a Tomášem Vandasem, předsedou DSSS, zůstává její existence nejistá.[78]

Nepříliš úspěšná byla rovněž **iniciativa Adama B. Bartoše a jeho šesti spolupracovníků z ultrapravicového okruhu zablokovat pražský pochod Prague Pride**. U Nemocnice na Františku se posadili doprostřed vozovky, avšak vzápětí byli policisty odneseni mimo trasu pochodu. Již předtím na Václavském náměstí demonstrovalo proti pochodu asi třicet lidí. Část z nich tvořili příznivci Akce D.O.S.T. Účastníci častovali členy komunity LGBT vulgárními urážkami. Policie nezasahovala, protože se oficiálně jednalo o náboženské shromáždění, na které se z hlediska zákona o shromažďování vztahuje speciální právní ochrana.[79] V minulosti patřil k výrazným kritikům Prague Pride bývalý prezident Václav Klaus. V loňském roce přejal agendu boje vůči „homosexualismu", jak Klausovi stoupenci říkají údajné ideologické indoktrinaci směřující k úpadku tradičních hodnot, jen poslanec Parlamentu ČR Marek Benda (ODS).[80]

76/ http://www.antifa.cz/content/ivcrn-pro-vlast-na-demonstraci-proti-prijeti-syrskych-utecencu

77/ Těmito stranami jsou: Republikánská strana Čech, Moravy a Slezska (RSČMS), Konzervativní a sociální hnutí (KSH) a Národní prosperita (NP).

78/ http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/rozkol-na-extremni-pravici-vandas-znovu-zvolen-predsedou-dsss

79/ http://www.romea.cz/en/news/czech/czech-republic-prague-pride-attended-by-17-000-including-roma;
http://www.antifa.cz/content/zbytky-ultrapravice-proti-prague-pride

80/ http://www.parlamentnilisty.cz/arena/rozhovory/Marek-Benda-natvrdo-Prague-Pride-je-demonstrace-homosexualismu-330854

3.4 Bezpečnostní složky

Bezpečnostní aparáty státu a místních samospráv mají značný vliv na stav NzN. Svou činností se podílejí na jeho objasňování, potrestání a předcházení incidentů z nenávisti, stejně tak ale mohou fungovat jako **katalyzátor šíření nenávisti a růstu společenského napětí**. To platí zejména pro policii. Policie je zpravidla prvním státním orgánem, s nímž přicházejí oběti NzN do kontaktu. V jejich očích nepředstavují policisté pouze jedince ve výkonu profese, ale stát jako takový. Z toho důvodu je přístup policistů vůči obětem NzN obzvlášť důležitý. Jak již bylo řečeno výše, bez citlivého zacházení, včetně respektování kulturních odlišností, je narušována důvěra zejména u napadených příslušníků menšinových skupin, jež jsou ve veřejném prostoru stigmatizovány a diskriminovány.

Patrně nejvýraznějším příkladem kulturně insenzitivního přístupu policie se v roce 2014 stal **zásah Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu ve střediscích Islámské nadace v Praze**. Dne 25. dubna vstoupila jednotka maskovaných a ozbrojených těžkooděnců do objektů sloužících jako muslimské modlitebny v čase Páteční polední modlitby. Ta zaujímá v náboženském životě muslimů zvláštní místo, právě tehdy se schází muslimská obec ke společnému výkonu týdenní bohoslužby. Důvodem razie bylo zadržení Čecha podezřelého z vydání a distribuce knihy „Základy tauhídu – Islámský koncept Boha" autora Bilala Philipse, která údajně šíří „rasismus, antisemitismus, xenofobii a násilí proti takzvaně méněcenným rasám",[81] a zabránění dalšímu šíření. Na obou místech bylo přítomno 70 až 100 dospělých i dětí. Převážnou většinu tvořili cizinci včetně turistů a pracovníků indonéské ambasády v Praze. Policejní zátah trval déle než čtyři hodiny. Výsledkem bylo odvezení k výslechu asi 20 osob. Mezi nimi byl také podezřelý Vladimír Sáňka, ředitel Islámské nadace, jehož policie vzápětí obvinila. Vůči některým cizincům pak bylo zahájeno správní řízení směřující k jejich vyhoštění.

Ze strany nejen zadržených, ale také následně médii oslovených muslimů bylo provedení zásahu kritizováno. Přítomní muslimové si stěžovali na nedostatečnou komunikativnost policie, která je na místě zadržovala po několik hodin. Zveřejněné video nadto poukazuje na selhání policisty, jenž místním vyhrožoval, že budou zastřeleni, nebudou-li dodržovat pokyny vydávané v jednoduché angličtině se silným českým přízvukem. Zpochybňována byla také přiměřenost razie v situaci, kdy předmětná monografie byla poprvé v českém překladu vydána již v roce 2012 a zásahem byla volně k dostání u největších tuzemských prodejců knih na internetu. Muslimské modlitebny jsou pro věřící místy, kde prokazují svou zbožnost a vzájemnou úctu v souladu se stanovenými pravidly. Pro část z nich byl pohled na policisty pohybující se v mešitě v botách velmi pobuřující.[82]

Vůči zásahu protestovali muslimové také na veřejném shromáždění u budovy Ministerstva vnitra, jehož se zúčastnilo kolem 300 lidí.[83] První tajemník indonéského velvyslanectví Wahono Yulianto podal oficiální stížnost na postup policie adresovanou Ministerstvu zahraničních věcí, v níž se odvolává na porušení Vídeňské úmluvy o diplomatických stycích.[84]

81/ http://praha.idnes.cz/razie-kvuli-muslimske-knize-d1h-/praha-zpravy.aspx?c=A140426_143938_praha-zpravy_jw

82/ http://zpravy.idnes.cz/policie-uz-tri-mesice-vysetruje-muslimskou-knihu-a-zadava-posudky-1dq-/krimi.aspx?c=A140725_172908_krimi_jp

83/ http://www.lidovky.cz/modlitby-na-protest-proti-zasahu-v-mesite-se-zucastnilo-300-muslimu-1dr/zpravy-domov.aspx?c=A140502_140849_ln_domov_mct

84/ http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/271169-ministerstvo-dostalo-kvuli-razii-v-mesite-notu-z-indoneske-ambasady/

Ministerstvo zahraničních věcí konstatovalo, že policie při daném zásahu úmluvu neporušila.[85]

Stranou mediální pozornosti zůstaly problémy, které policejní zásah způsobil zadrženým. Podle informací In IUSTITIA byla jednomu muži dána výpověď poté, co se fotografie zachycující zatýkání jeho osoby objevila v novinovém materiálu „Strašničák", volně distribuovaném na Praze 10, v souvislosti s údajným nárůstem kriminality muslimů.[86] U druhého zadrženého muže se rozvinulo psychické trauma. Policií byl následně obviněn z vyhrožování personálu lékařské ordinace. Přitom prohlašoval, že klidně zastřelí i policejního prezidenta a že všichni Češi jsou rasisti a Česko je rasistický stát. V jaké míře k tomuto jednání přispěl vlastní zásah v Islámské nadaci a zdali by se něčeho podobného dotyčný nedopustil i bez něj, zůstává pochopitelně otázkou. V každém případě výše uvedené případy představují varovný signál pro českou společnost. Nerespektování kulturních specifik státními orgány se samo o sobě může stát důvodem odcizení členů minoritních skupin.

Za podobně nevhodný postup policie lze označit **zabavení česko-romských** vlajek v galerii Art Space, jejímž provozovatelem je pražská Anglo American University. Jejich tvůrce Tomáš Rafa se uměleckými prostředky rozhodl reagovat na sílící mezietnické napětí v české společnosti. Odpovědí mu bylo několik trestních oznámení pro hanobení státního symbolu, přičemž část z nich podali členové DSSS. Kvůli dřívějšímu vystavení dotyčných vlajek v galerii Artwall uložil Úřad městské části Praha 7 Rafovi pokutu 2000 Kč v rámci přestupkového řízení. Tu nicméně pražský magistrát následně zrušil a zabavené vlajky byly autorovi navráceny.[87] Pokud zde policie přímo nepostupovala v rozporu se zákonem, potom její činnost připomíná přinejmenším uplatňování dvojího metru. Upravené české vlajky lze běžně vidět při sportovních zápasech, aniž by to vyvolávalo jakýkoli zájem policie či veřejnosti. Podle samotného umělce svědčí tato skutečnost o tom, že „xenofobie je patrná i ve státní moci, mezi úředníky".[88] Zneužívání zákona k šíření nenávisti představuje pro demokratickou společnost významný problém.

Za problematické lze rovněž považovat způsob referování o protiromských demonstracích **Bezpečnostní informační službou (BIS)** v její výroční zprávě za rok 2013 v sekci Ochrana ústavnosti a demokratických základů státu. Zde se nastiňuje obraz účastníků demonstrací - ať už se rekrutovali z řad tzv. běžných lidí nebo z ultrapravicového spektra - jako těch, kdo považují „Romy" za zdroj ohrožení „majoritní společnosti". Představa, že za antiromské demonstrace si mohou sami Romové, odpovídá logice kolektivní viny, která protiřečí duchu zákona demokratické společnosti. Dané pojetí je nejen v rozporu s dostupnými informacemi o kriminální realitě v sociálně vyloučených lokalitách, podle nichž často vystupují Romové v roli obětí trestné činnosti, jejíž pachatelé pocházejí také z řad „majoritní společnosti". Podílí se tím ale též na stigmatizaci aktivistů a nevládních skupin, kteří jsou považováni za „neobjektivní", protože tomuto nepřiměřenému pohledu oponují.

85/ http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/policie-zasahem-v-mesitach-neporusila-umluvu_307956.html.

86/ Podle jednoho článku se ve skutečnosti nejednalo o noviny, ale o volební leták propagující koalici ČSSD a Strany zelených. Tato informace však nebyla ověřena. http://www.piratskelisty.cz/clanek-1371-proc-zeleni-spolu-s-cssd-podvadi-v-kampani-na-praze-10

87/ http://praha.idnes.cz/prazsky-magistrat-zrusil-pokutu-za-vystaveni-cesko-romske-vlajky-1f1-/praha-zpravy.aspx?c=A150123_171843_domaci_fer

88/ http://praha.idnes.cz/umelci-vratili-zabavenou-cesko-romskou-vlajku-fl1-/praha-zpravy.aspx?c=A150126_2134351_praha-zpravy_bur

3.5 Média

Stereotypní prezentace vybraných stigmatizovaných skupin je v médiích využívána zejména proto, že představuje zaručený poutač pozornosti diváků, čtenářů či posluchačů. Jakkoli se tomuto trendu poháněnému ekonomickou logikou mediálního provozu občas nevzepřou ani veřejná či celostátní média, v posledních letech se týká především regionálních a lokálních periodik. Specifickou roli mají v této problematice diskuse na zpravodajských internetových portálech. Často slouží jako platforma pro šíření nenávisti, a to navzdory určitým pokusům provozovatelů je regulovat.

Ukázkovým negativním příkladem je diskuse vedená pod články týkajícími se prvních českých paterčat, která se narodila rodičům Alexandře Kiňové a Antonínu Kroščenovi začátkem června 2013. Ačkoli se terčem nenávisti stali pro svou romskou příslušnost od samého počátku, nenávistné výroky se znovu objevily v souvislosti s vysíláním třináctidílného dokumentárního seriálu „Paterčata: To byl rok!", jenž o nich natočila Alena Dersziová pro Českou televizi.[89] Ne všichni provozovatelé však mají zájem na zaplavování diskusí nenávistnými komentáři. Např. Mostecký deník se rozhodl diskuse pod články zrušit, aby tomu zabránil.[90]

Poněkud problematicky vyznívá televizní dokument či spíše reality show „Třída 8. A", jejíž první díl byl odvysílán Českou televizí 23. října 2014. Pořad se inspiruje předlohou „Klass 9A" švédské veřejnoprávní televize a mapuje půlroční působení učitelů z prestižních základních škol v jedné třídě „romské" školy v Brně. ČR je mezinárodními organizacemi dlouhodobě kritizována za segregaci romských žáků a žaček na základním stupni vzdělávacího systému. Byť je „Třída 8.A" tímto fenoménem rámována, jeho příčinami se téměř nezaobírá a sugeruje představu, že za relativně horší výsledky romského žactva může především jejich nízká motivace.[91] Je-li však skutečně toto ten hlavní problém, nabízí se otázka, proč se scénář odehrává zrovna v „romské" škole a nikoli na některé z „běžných" škol, které se s nízkou motivací některých svých žáků rovněž potýkají.

Za krajně neetické, ne-li protiprávní, lze považovat některé použité dokumentaristické techniky. Tajné natáčení během vyučování či zveřejňování informací, které si zúčastnění zveřejnit nepřáli, mapované téma skandalizuje a účastníky natáčení dehonestuje. Dodejme, že podle představitele dotyčné základní školy reagovali rodiče zúčastněných dětí na dokument „spíše odmítavě" a učitelé „rozpačitě". Podle nich je totiž reprezentuje v jednostranně nepříznivém světle.[92]

Z důvodu porušování zákona byla Radou pro rozhlasové a televizní vysílání (RRTV) vyzvána TV Prima ke sjednání nápravy ve věci vysílání zpravodajského cyklu „Kam se jiní bojí". Ten sestává z reportáží ze sociálně vyloučených lokalit, kde se koncentrují chudí Romové. RRTV konstatovala, že v těchto pořadech pravidelně dochází ke stereotypnímu ztotožňování Romů s „neplatiči nájemného" a „nepřizpůsobivými", kterých se má okolní obyvatelstvo bát. Nezřídka se v nich uplatňuje princip kolektivní viny, kdy jsou Romové paušálně obviňováni z růstu kriminality a sociálního napětí, včetně násilných protiromských demonstrací

89/ http://www.ahaonline.cz/clanek/zhave-drby/101983/mama-patercat-v-diskuzi-s-televiznimi-divaky-takovou-sprchu-zavisti-a-nenavisti-nikdo-necekal.html

90/ http://mostecky.denik.cz/zpravy_region/mostecky-denik-rusi-diskuse-na-webu-prekrocily-meze-unosnosti-20141222.html

91/ Srov. http://respekt.ihned.cz/c1-63143570-opravdu-rika-trida-8-a-ze-jsou-romove-nevzdelavatelni

92/ http://www.eduin.cz/clanky/libor-tomanek-sami-jsme-zvedavi-jak-dopadne-trida-8-a/

se zapojením krajní pravice. „Takovéto zobrazování osob romského původu může mít potenciálně za následek utvrzení stereotypních předsudků, posílení xenofobních nálad a etnického napětí ve společnosti a může přispět k diskriminačnímu chování ze strany majoritního obyvatelstva," uzavírá své prohlášení RRTV.[93] Pokud výzvě televize nevyhoví, může jí být po přezkoumání ve správním řízení uložena pokuta.

Trestními oznámeními se rozhodla reagovat na zveřejňování protiromských článků v Prostějovském deníku nezisková organizace NESEHNUTÍ. V tiskové zprávě informuje o nepřípustném uvádění krádeží do souvislosti s etnicitou pachatele, čímž je vyvoláván dojem, že „etnická skupina Romů jako celek je skupinou bezcharakterních násilníků, tedy že ‚cikáni' jsou ‚hyeny'"; NESEHNUTÍ přitom odkazují na titulek inkriminovaného článku „CIKÁNSKÉ HYENY okradly ženu o berlích!"[94] Stejně jako v předchozím případě, také zde policie věc uzavřela s tím, že nebyly zjištěny skutečnosti opravňující zahájení trestního řízení.

Výjimkou však nejsou ani případy, kdy média zakládají nenávistné články na nepotvrzených informacích. Server Romea.cz přinesl zprávu o medializaci smyšleného loupežného přepadení jistého muže v Jihlavě, který byl údajně napaden Romy s použitím nože. Tiskovou zprávu Policie ČR převzala nejen lokální média, ale také celostátní informační portály. Ačkoli poté policie uvedla věc na pravou míru, nic to nemění na skutečnosti, že neověřené informace byly vydávány za skutečnost.[95] Veřejnost však na zprávy, které se týkají páchání trestné činnosti Romy na etnických Češích, reaguje velmi citlivě. V roce 2012 stálo obdobné smyšlené napadení za vyvoláním protiromské demonstrace, jíž se účastnilo na 2 000 lidí.[96] V případě jihlavského smyšleného incidentu žádná demonstrace nenásledovala.

3.6 Běžní občané

Tato kategorie je co se obsahu týče velmi široká. Zahrnuje rozmanité spektrum aktérů působících v občanské společnosti, byznysu, sportu i jinde. Převážně se jedná o nereflektované ústrky na každodenní úrovni, avšak ani v případě těch medializovaných incidentů není snadné vybrat ty nejdůležitější. Z toho důvodu tato sekce představuje jen omezenou výseč společenských problémů, které více či méně ovlivňují stav NzN v ČR. Stejně jako v předchozích případech, také zde byla pozornost věnována především lidem **muslimského vyznání** a **romské národnosti**. Zaznamenán byl ovšem také xenofobní útok.

Do čela tuzemského antiislámského hnutí se v roce 2014 dostala iniciativa IVČRN (Islám v ČR nechceme). Vznikla původně v roce 2009 jako facebooková stránka. V současnosti její obsah sleduje na 120 000 uživatelů. V minulosti se činnost iniciativy omezovala převážně na internet.[97] Zde byla mimo jiné iniciována petice vůči nabytí druhého stupně registrace Ústředím mus-

93/ http://www.rrtv.cz/cz/files/memo/z%C3%A1pis_13_14.pdf

94/ http://nesehnuti.cz/vystupy/cikanske-hyeny-nepripustne/

95/ http://www.romea.cz/cz/publicistika/analyzy/analyza-dalsi-smysleny-pripad-pepadeni-tentokrat-v-jihlave-policie-opet-informovala-verejnost-zpocatku-lzive, http://www.i-vysocina.cz/zpravodajstvi-jihlavsko/student-si-loupezne-prepadeni-vymyslel

96/ http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/breclavska-lez-neni-prvnim-pripadem-ktery-rozviril-nenavist-proti-romum

97/ Jako „virtuální islamofobní subjekt" označovala IVČRN Souhrnná situační zpráva 3. čtvrtletí roku 2014 o extremismu (MV ČR 2014: 4). Do výroční zprávy o extremismu za rok 2014 se však již tato iniciativa nedostala. Je zde však zmíněno islamofobní uskupení Czech Defense League, které facebookovou stránku IVČRN využívalo jako svůj komunikační kanál a které je s ní personálně propojeno (MV ČR 2015: 12–13).

limských obcí, které náboženským organizacím umožňuje rozšíření některých pravomocí. Ve veřejném prostoru se začíná objevovat stále častěji od konce roku 2014. Kromě několika demonstrací na sebe upozornila otevřeným dopisem adresovaným prezidentu ČR, v němž ocenili jeho odpor vůči islámské „anticivilizaci". Účelem dopisu byl apel na zamezení vládní předlohy zákona rozšiřujícího pravomoci veřejného ochránce práv. Tento dopis byl zveřejněn na blogu Martina Konvičky, jednoho z nejznámějších zástupců IVČRN a vysokoškolského pedagoga, který se zde sám označuje za „věčného rebela, provokatéra a amatérského deislamizátora".[98]

Nejvýznamnějšími aktivitami IVČRN bylo v roce 2014 **vystoupení vůči přítomnosti turistů z arabských zemí v Teplicích** a demonstrace proti přijetí syrských uprchlíků, uspořádaná 18. prosince před Úřadem vlády ČR. V prvním případě IVČRN reagovala na nákup pozemků a nemovitostí za účelem ubytovávání arabských hostů zveřejněním videozáznamu, na němž je zachyceno zakopávání vepřových hlav na předmětných pozemcích a vystavení nápisu „Plány islamistů zhatí naši vepři boubelatí". Jiří Barták, člen IVČRN, na jehož profilu na Youtube se video objevilo, v této souvislosti řekl: „Teplice čelí pokusu o islámskou kolonizaci, která nepřináší domorodému obyvatelstvu pokrok a rozvoj, ale středověké tmářství a bezpečnostní rizika. Tepličtí se brání zbraněmi, které mají k dispozici."[99]

Protiuprchlická demonstrace se konala jako reakce na shromáždění na podporu přijetí uprchlíků, pořádaného Konsorciem nevládních organizací pracujících s migranty v ČR. Asi 60 stoupenců IVČRN zde po boku příznivců krajní pravice protestovalo s transparenty s nápisy v češtině (např. „Podpora muslimské imigrace není humanismus, ale vlastizrada", „Multikulti selhalo" nebo „Vládo, nenech se citově vydírat!"), ale také v angličtině („Ban any form of islam" či „Czech for our kids").[100] Následně kdosi z nich hodil vůči na podporovatele přijetí uprchlíků dýmovnici. Tato demonstrace byla v jistém smyslu přelomová. Lze ji považovat za počátek série protestů, které se uskutečnily začátkem roku 2015 a dále v průběhu roku pokračovaly.

Tendence **protiromských demonstrací** naopak zeslábla. Na vlnu, která se vzedmula v minulých letech, navázalo pouze srpnové shromáždění v Děčíně. To zde v reakci na předchozí napadení hostů místní herny čtveřicí mužů romské národnosti uspořádal Lukáš Kohout, který stál rovněž za nenávistnými demonstracemi ve Šluknovském výběžku. Na demonstraci se sešlo přibližně 200 osob, z nichž asi čtvrtinu údajně tvořili neonacisté. Zhruba dvacet z nich následně pochodovalo k místní ubytovně, kde uráželi její obyvatele a také jim vyhrožovali. Během události zaznívaly výkřiky jako „Cikán není člověk, cikán je věc" nebo „Vydláždíme chodníky cikánama".[101]

Zostouzení Romů a Romek má i subtilnější podoby. Dlouhodobě se na ně zaměřují autoři **poplašných zpráv** (hoaxů), kteří se je obvykle snaží vykreslit jako členy státem zvýhodňované menšiny. Ať už se to týká pobírání disproporčně vysokých sociálních dávek, neplacení za léky v lékárně nebo používání městské hromadné dopravy zdarma, tyto zprávy jsou šířeny prostřednictvím emailů, sociálních sítí a diskusních fór na zpravodajských serverech. Přitom se opírají o nepravdivé či vyloženě smyšlené informace. Jako příklad mohou posloužit hoaxy typu „Kdo se nebojí, sdílí!!!", vycházející z údajných statistik Českého statistického úřadu, nebo neexistující spis „O pražském lidu" Jana Husa.[102] V obou

98/ http://martinkonvicka.blog.idnes.cz/

99/ http://usti.idnes.cz/video-praseci-hlava-na-pozemcich-pro-araby-u-modlan-na-teplicku-pby-/usti-zpravy.aspx?c=A140909_160831_usti-zpravy_alh

100/ http://antifa.cz/content/ivcm-pro-vlast-na-demonstraci-proti-prijeti-syrskych-utecencu

101/ http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/on-line-v-decine-je-protiromska-demonstrace-porada-ji-podvodnik-kohout

102/ https://www.czso.cz/csu/czso/dementi-statistika-o-romske-narodnosti-je-hoax; http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/husuv-citat-o-tom-ze-cikani-jsou-pleme-neciste-mravu-hanebnych-je-podvrh

případech jsou Romové obviňováni z páchání kriminality, vyhýbání se práci a obecně nemorálního způsobu života. Sdílení těchto příspěvků, jemuž se nevyhýbají ani parlamentní politici jako senátor Jozef Regec (zvolen za ČSSD, posléze SPOZ),[103] posiluje předsudky a stereotypy spojené s romskými občany, které se projevují v dalších společenských oblastech.[104]

Typickým příkladem je diskriminace Romů a Romek **na trhu s bydlením**. V roce 2014 se stal tento problém součástí veřejné diskuse poté, co byla zveřejněna zpráva o činnosti Veřejného ochránce práv za čtvrté čtvrtletí roku 2014. Ta popisuje výsledky tzv. situačního testování, které bylo iniciováno na základě podnětu z roku 2012 a během něhož se pracovnice Poradny pro občanství, občanská a lidská práva vydávaly za zájemkyně o nájemní bydlení.[105] Když na přímý dotaz realitních makléřů, zda jsou Romky, odpověděly kladně, bylo jim oznámeno, že jim požadovanou nabídku nemohou zprostředkovat, neboť si majitel nepřeje pronajímat byt zájemcům z řad romské menšiny. Ombudsmanka na tuto praxi diskriminace, jíž se dopouštějí nejen majitelé bytů, ale nepřímo také realitní makléři, upozornila organizace sdružující realitní kanceláře.[106]

Jiným případem diskriminace občanů z důvodu romské národnosti bylo **odmítání fotbalových klubů ze III. třídy okresního přeboru hrát zápasy s týmem FK Junior Roma Děčín**. Podle představitelů odmítajících klubů za to mohla údajná agresivita fanoušků romského týmu. Odvolávali se přitom na tři roky starý konflikt, kdy se poprali hráči soupeřících týmů kvůli rasistickým urážkám směřovaným na romské hráče.[107] Následně však své důvody změnili na údajně finanční zvýhodňování FK Junior Roma vedením města. Na neochotě nastupovat do utkání s dotyčným týmem nezměnilo nic ani zapojení zaměstnanců a zaměstnankyň zahraničních ambasád, kteří s hráči FK Junior Roma sehráli přátelské utkání,[108] ani výzva předsedy Fotbalové asociace ČR (FAČR) Miroslava Pelty, aby s týmem hráli. Pro soupeře zůstávají přijatelnější pokuty a kontumační prohry.[109]

Ze světa fotbalu pochází i silně medializovaná kauza **údajného rasistického urážení** původem kapverdského hráče trenérem konkurenčního prvoligového týmu. Podle trenéra napadeného hráče jej prý nazval „prasetem z Afriky". Trenér toto obvinění popřel a naopak obvinil z útoku na svou osobu daného hráče. Disciplinární komise FAČR se případem zabývala, avšak organizaci In IUSTITIA odmítla poskytnout informace o aktuálním stavu řešení tohoto sporu.[110]

103/ www.ceska-justice.cz/2014/04/senator-regec-rasisticky-urazil-romy-za-svymi-slovy-si-stoji/

104/ http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/294034-hoaxy-siri-lzi-mladi-lide-jim-ale-snadno-uveri/

105/ Pro více informací o pozadí testování viz Kancelář veřejného ochránce práv 2015.

106/ http://www.ceska-justice.cz/2015/03/ombudsmanka-testovala-hranou-provokaci-realitni-kancelare-romka-podala-zalobu-za-ujmu/

107/ http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu/Souhrnna-zprava_VOP_2014.pdf

108/ http://usti.idnes.cz/ambasady-hraly-s-romy-fotbal-a-vyhraly-dx8-/usti-zpravy.aspx?c=A140921_145824_usti-zpravy_aba

109/ http://usti.idnes.cz/romsti-fotbaliste-decin-0wm-/usti-sport.aspx?c=A150403_2152830_usti-sport_alh

110/ http://www.ceskatelevize.cz/sport/fotbal/270784-kauza-uhrin-neves-beze-zmeny-disciplinarka-chce-vyjadreni-vsech-stran/

Zcela
rodinu
kterého se dopustil
ejí soused. „Cikáni j
černé svině a černé
nic nerobí, do plynu
všechny vás pozabíjím,
v podnapilém stavu z
bytu na její členy, kt
„Cikáni jsou černý sv
nic nerobí, do plynu
vykřikoval v podnapil
o bytu na její čl
atel hajloval a vykři
a „Heil Hitler"
kurvy,
s vámi,
balkónu
Kromě toho
pozdravy „Sieg
použití všech
tačnost, že
nosti sta
dmíněném
tečin
o jiné
tla
D
12
mě
iné a černé
s vámi, všechny
m stavu z okna a
, kteří se zdržov
oval nacistic
Překvapivé
bezproblém
ale také s
bytě s rom
této skut
rozhodl
trestníh
pác
y, tni
oje
u
čl
dhů
ty
ena
na

4. Metodika monitoringu násilí z nenávisti

In IUSTITIA se věnuje systematickému monitoringu NzN od roku 2010. Jednotlivé incidenty jsou zanášeny do databáze, kde jsou sledovány základní údaje o spáchaném útoku, jeho průběh, okolnosti a důsledky a jiné kriminalisticky významné charakteristiky. Zjišťujeme také, zdali byl incident vyšetřován policií, a pokud ano, jakým způsobem byl případ uzavřen a jaké výsledky případně přineslo soudní líčení.

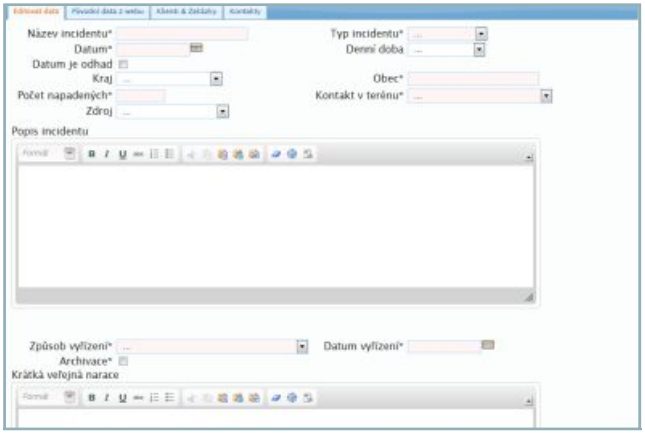

Pro NzN příznačná **vysoká latence** má řadu příčin. Pro oběti je nenávistné napadení obvykle natolik frustrujícím zážitkem, že o své viktimizaci nechtějí hovořit. Svůj podíl na tom má často nízká důvěra v možnost domoci se spravedlnosti a málo informací, na koho se obrátit o pomoc. Část poškozených se také bojí pomsty pachatele či nechce podstupovat zdlouhavé a traumatizující trestní řízení. **Vztah osob ohrožených a vystavených NzN k policii** sehrává důležitou úlohu. Bohužel jej nelze označit za důvěryplný. Samotná skutečnost, že je český policejní sbor národnostně homogenní (policistů z minorit je pouhých několik desítek), vytváří bariéru pro oběti z řad menšin. Policie ČR též žádným způsobem nedeklaruje připravenost objasňovat trestnou činnost z nenávisti.[111/] Při medializovaných kauzách jako při zásahu Útvaru pro vyšetřování organizovaného zločinu v centrech Islámské nadace pak postup policie vzbuzuje spíše dojem nepřiměřené represe (viz *Kapitolu 3: Společenské ovzduší*). Netřeba dodávat, že takový obraz policie jen dále podrývá odhodlání poškozených z minoritních skupin se na tuto instituci obracet.

Na straně policie je nenávistným incidentům obecně přičítána **nižší relevance**.[112/] Přidají-li se k tomu předsudky a stereotypy, které jsou v české společnosti o některých skupinách natolik sdílené, že si jich nezřídka nejsou jejich nositelé ani vědomi, ve výsledku se sami vyšetřující policisté mohou stát důvodem relativně nízkého ohlašování nenávistných útoků. Svým přístupem mohou odradit nejen oběti, ale také ostatní členy ohrožených skupin. Někdy bývá toto jednání dokonce záměrné. V odborné literatuře se hovoří o tzv. systému brány, spočívajícím v cíleném odrazování obětí z minoritních skupin považovaných za nespolehlivé od podávání trestního oznámení[113/]. Oběti NzN bývají tímto systémem zvláště postiženy.

Z důvodu vysoké latence NzN využívá In IUSTITIA pro potřeby monitoringu kromě dat z ESSK také jiné cesty. Informace o nenávistných incidentech jsou získávány jak **přímo od napadených osob, jejich blízkých či svědků incidentu**, tak zprostředkovaně –

111/ Například londýnská Metropolitní policie (https://secure.met.police.uk/hatecrime_national/index.php?rid=2924) demonstruje zájem o problematiku NzN přímo na svých webových stránkách. V Berlíně působí styčný důstojník pro LGBT komunitu. Ve Švédsku se objasněnost trestných činů z nenávisti několikanásobně zvýšila poté, co byla ustanovena speciální jednotka věnující se tomuto tématu aj.

112/ Zahraniční výzkumy poukázaly na skutečnost, že policisté zpravidla nevnímají zločiny z nenávisti na rozdíl od klasické majetkové či násilné kriminality jako „skutečné" zločiny (Hall 2013: 128–132). S tím úzce souvisí představa o „ideální oběti" (Christie 1986), jež se vyznačuje především morální bezúhonností, důvěryhodností a sympatičností. Poněvadž v české společnosti bývají minoritní skupiny stigmatizovány, je zjevné, že její členové a členky jsou z této role často předem vyloučeni. V jednání policistů se to projevuje menší pozorností věnovanou nenávistným případům. Kde je problematický status oběti, tam je rovněž problematický status zločinu.

113/ Srov. Vaňková 2008.

zejména od **nevládních neziskových organizací** a z **médií**. Každý z uvedených zdrojů je svým způsobem jedinečný, takže jejich analýza vyžaduje uplatnění specifických nástrojů, které jsou přiblíženy dále.

Analýza nenávistných incidentů je nicméně ovlivněna nejen stanovenou metodikou, ale také **kapacitami organizace**. S ohledem na vysokou latenci je možné tvrdit, že čím více sil a prostředků je investováno do monitoringu, tím více NzN je identifikováno. Níže uvedený přehled proto nepředstavuje ani definitivní výčet veškerého NzN v roce 2014, ani jeho statisticky reprezentativní vzorek. Spíše jej lze charakterizovat jako určitou sondu do daného fenoménu, která si klade následující cíle:

1. Upozornit na problematiku NzN zveřejněním jednotlivých incidentů,
2. podrobně popsat stav NzN, jak jej zachycují zaznamenané incidenty,
3. odhalit latentní incidenty z nenávisti, tedy ty, které v oficiálních statistikách kriminality nejsou evidovány buď jako NzN, nebo vůbec,
4. identifikovat problematické aspekty NzN z hlediska jeho řešení, zejména důvodů, proč a které skupiny incidenty z nenávisti neoznamují,
5. zaznamenávat dlouhodobé trendy v oblasti NzN (ohrožené skupiny, struktura pachatelů, formy násilí, způsobená škoda aj.) a
6. srovnávat poznatky z analýzy v dlouhodobé perspektivě.

4.1 Sběr a analýza dat

In IUSTITIA systematicky shromažďuje informace o nenávistných incidentech pomocí šesti nástrojů. Jsou jimi: terénní práce, online dotazník, telefonní linka, spolupráce s nevládními neziskovými organizacemi, komunitními organizacemi a náboženskými obcemi, spolupráce s orgány činnými v trestním řízení a monitoring médií. Poté, co tyto nástroje představíme, bude následovat vyhodnocení určitých limitů typických pro jejich používání. Podle našeho mínění se tyto nedostatky mohou podepisovat na nižší efektivitě získávání informací o NzN.

TERÉNNÍ PRÁCE

Osobní kontakt s lidmi v jejich „přirozeném" prostředí považuje In IUSTITIA za nenahraditelný a nejefektivnější přístup k řešení problémů spojených s NzN. Ve snaze o rozšiřování povědomí o své činnosti se účastní množství veřejných akcí, od veřejných shromáždění přes diskuse a kulturní festivaly po odborné semináře a konference. Cíleně jsou také vyhledávány a oslovovány osoby z ohrožených komunit v místech, kde se pravidelně zdržují. I když se obětí nenávistného útoku může stát kdokoli a kdekoli, míra tohoto rizika není pro všechny sociální skupiny stejná. Z toho důvodu se terénní práce In IUSTITIA zaměřuje zejména na obyvatele sociálně vyloučených lokalit a Romy, lidi bez domova, cizince a cizinky a komunitu LGBT.

Limity:

- Nedostatek informací na straně ohrožených osob: dotčené skupiny nejsou informovány o problematice NzN, se kterým se sice potýkají, ale v praxi nevědí, jak reagovat.
- Nahlížení incidentů z nenávisti jako běžné součásti života: určité projevy nesnášenlivosti (verbální, drobné potyčky) jsou v některých komunitách ohrožených NzN natolik časté, že je dotčené osoby již neřeší a nikomu neoznamují. Zejména cizinci je pak považují za nutnou daň, kterou platí za pobyt v cizí zemi.
- Absence typického „terénu": při monitoringu NzN je možné poznatky z oboru terénní práce aplikovat jen do určité míry; osoby ohrožené NzN se nevyskytují pouze v určité lokalitě, kde by mohl pracovník dlouhodobě působit a získat důvěru dotčené skupiny lidí.

- Uzavřenost komunit a nedostatek kvalifikovaných pracovníků z komunit: zejména cizinecká a LGBT komunita jsou velice uzavřené vůči osobám zvenčí.

ONLINE FORMULÁŘ

Základním nástrojem zjišťování nenávistných incidentů je formulář dostupný na webových stránkách In IUSTITIA. Oběti nebo svědci NzN zde mohou vyplnit konkrétní údaje týkající se průběhu a okolností incidentu. Vyplněný formulář se automaticky přenese do databáze, kde se jím přednostně zabývají pověření pracovníci a v závislosti na charakteru incidentu volí další postup. Pokud je to možné, In IUSTITIA se snaží poškozené zpětně kontaktovat a nabídnout jim své služby. Formulář je možné vyplnit v češtině a angličtině. Během roku 2014 bylo jeho prostřednictvím přijato 10 relevantních oznámení o nenávistných útocích.

Limity:

- Lidé jsou velmi nedůvěřiví vůči webovým formulářům, raději využívají jiný způsob komunikace. Svoji roli v tom hraje i to, zda oznamovatel má urgentní potřebu pomoci.
- Frekvence využívání online formuláře je významně závislá na jeho propagaci. Obvykle se zvyšuje po představení formuláře veřejnosti na konferenci, workshopu nebo školení.
- Formulář je na první pohled velmi rozsáhlý. I když je povinná pouze část údajů, požadování určitých statistických dat (motiv, místo, čas, vzniklá škoda atd.) může oznamovatele odradit.
- Formulář je v současnosti na stránkách In IUSTITIA složité dohledat.
- Formulář vykazuje i určitou míru zneužití. In IUSTITIA skrze něj obdržela několik výhrůžek.

TELEFONNÍ LINKA

K ohlašování incidentů a požádání o pomoc při jejich řešení byla rovněž zřízena telefonní linka. Volat lze jak na pevnou linku (+420 212 242 300), tak na mobil (+420 773 177 636). Linka je pravidelně dostupná od pondělí do pátku od 09.00 do 17.00 hodin. Příležitostně je zaváděna speciální telefonní linka v době konání rizikovějších veřejných událostí jako je například každoročně pořádaný pochod Prague Pride. Telefonní linka je dominantním kanálem, jehož prostřednictvím In IUSTITIA navazuje kontakt s poškozenými a identifikuje, zda se jedná o oběti NzN. Pokud se nejedná o incident z nenávisti a volající požaduje jinou formu pomoci, In IUSTITIA poskytuje jednorázové poradenství nebo poškozené odkáže na jinou pomáhající organizaci, instituci či orgán veřejné správy.

Limity:

- Někteří poškození nedůvěřují pracovnicím na lince. Své problémy nechtějí telefonicky sdělovat a žádají osobní schůzku. Jde však téměř vždy o případy, které nejsou následně vyhodnoceny jako incidenty z nenávisti.
- Telefonní linka není realizována jako nonstop linka. Je možné, že některé incidenty z nenávisti nejsou oznamovány, protože je chtějí poškození oznámit mimo provozní hodiny, kdy je k dispozici pouze záznamník.
- Telefonní linka není bezplatná. Některé lidi může cena telefonátu odradit. In IUSTITIA zavádí v roce 2015 bezplatnou linku pro oběti NzN z řad osob bez přístřeší a cizinců a cizinek. Pro romské oběti NzN a diskriminace funguje bezplatná linka, kterou provozuje ROMEA, o.p.s.
- Pracovnice obsluhující linku hovoří česky a anglicky. Jazyková bariéra poškozených může být jedním z limitů, proč telefonní linku nevyužívají.

SPOLUPRÁCE S NEVLÁDNÍMI NEZISKOVÝMI ORGANIZACEMI, KOMUNITNÍMI ORGANIZACEMI A NÁBOŽENSKÝMI SPOLEČNOSTMI

Protože skupiny ohrožené NzN jsou v ČR poměrně různorodé, využívá In IUSTITIA při jejich oslovování pomoci organizací, které s potenciálně ohroženými lidmi pracují v jiném kontextu (poskytují jim služby, sdružují je). Pracovníci a pracovnice

těchto organizací mají velkou příležitost dozvědět se o nenávistných incidentech. Se členy ohrožených skupin jsou v častém, dlouhodobém a přirozeném kontaktu. Poškození jsou zvyklí v rámci těchto organizací řešit své problémy či mluvit o své situaci. Proto lze očekávat, že zde budou sdílet i své případné ohrožení či napadení. Je důležité, aby pracovníci a pracovnice měli kompetence identifikovat incidenty z nenávisti a věděli o službách In IUSTITIA.[114] V minulých letech navázala In IUSTITIA spolupráci s řadou organizací. Z hlediska roku 2014 byly těmi nejdůležitějšími především:

- ROMEA
- Integrační centrum Praha
- Sdružení pro integraci a migraci
- Slovo 21
- Český helsinský výbor
- Židovská obec v Praze
- Muslimská unie
- Islámská komunita sester
- PROUD

Limity:

- Pracovníci a pracovnice organizací nevěnují pozornost problematice NzN. Může se stát, že incident přehlédnou a neposkytnou dotčeným osobám dostatek informací a podpory. Lidé ohrožení nenávistným násilím nejsou zvyklí řešit předsudečné násilí v komunitních a jiných organizacích. Nevědí, že se jedná o téma, jež mohou se sociálními či jinými pracovníky a pracovnicemi otevřít a se kterým se mohou svěřit. Organizace samotné někdy fungují jako bariéra. Setkali jsme se s případy, kdy organizace negovaly úsilí poškozených oznámit policii, jiným institucím nebo i In IUSTITIA incident z nenávisti. V komunitně vedených organizacích přetrvává pocit, že se s NzN nedá nic dělat. Některé organizace si informace o NzN ponechávají pro sebe, případně je řeší svým způsobem.

SPOLUPRÁCE S ORGÁNY ČINNÝMI V TRESTNÍM ŘÍZENÍ

In IUSTITIA se usilovně pokouší spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení, jejichž činnost je v případě mapování NzN nezastupitelná. Ústřední roli zde hraje Policie ČR, především Policejní prezidium ČR, oddělení tisku a prevence Krajských ředitelství policie a Služba kriminální policie a vyšetřování. In IUSTITIA si od policejního prezidia vyžádala statistiky incidentů NzN za rok 2014. Statistika z ESSK obsahovala obecné údaje o vybraných trestných činech s nenávistnou pohnutkou a pachatelích nenávistné kriminality. Jelikož z poskytnutých informací nebylo možné zjistit množství skutečností nezbytných pro adekvátní klasifikování daného incidentu z hlediska sledovaných kritérií, bylo o potřebné informace požádáno na příslušných krajských odděleních. Pokud byl již případ ze strany policie uzavřen, následovaly žádosti o zprostředkování informací o aktuálním stavu incidentu směřované na státní zastupitelství a soudy.

Kvalita výstupů této výzkumné aktivity byla závislá na **kvalitě dat v ESSK** a na **ochotě orgánů činných v trestním řízení spolupracovat** s organizací In IUSTITIA. Co se kvality dat týče, dodatečné dotazování odhalilo řadu nesouladů mezi databázemi policejního prezidia a policejních útvarů, které trestné činy objasňovaly. Konkrétní údaje se lišily jak v místě (různé obce), tak čase (různé roky) spáchání incidentu. V některých případech byla policií překvalifikována skutková podstata trestného činu, do databáze ESSK se tato informace již nedostala. Například z „přečinu motivovaného jinou nesnášenlivostí nebo nenávistí“, jenž byl veden „proti vyznavačům různých hudebních směrů a jiných aktivit, které jsou proti ostatním občanům“, se nakonec stal přečin podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod, respektive vůči osobám s menšinovou sexuální orientací. V jiných případech nebyly incidenty z ESSK na jednotlivých policejních útvarech vůbec dohledatelné.

114/ Pro sociální pracovníky a pracovnice realizuje In IUSTITIA školení o NzN a právech zvlášť zranitelných obětí. V období 2014/2015 In IUSTITIA vyškolila 211 osob z řad pomáhajících profesí.

Tyto skutečnosti poukazují na nedostatky v evidování nenávistných incidentů státními institucemi. Z hlediska monitoringu In IUSTITIA se jako mnohem závažnější problém jeví nedostatečná spolupráce ze strany Krajských policejních ředitelství. To platí obzvláště pro Krajské ředitelství policie hlavního města Prahy a Libereckého kraje. Zatímco v prvním případě jsme obdrželi jen malou část požadovaných informací, liberecká policie nám vůbec neodpověděla, a to ani po telefonickém příslibu tiskové mluvčí. Ve výsledku se v naší databázi objevují incidenty, u nichž je známa pouze právní kvalifikace, místo činu a případně typ skupinové identity, kvůli níž byli dotyční napadeni. Potenciál tohoto zdroje tak zůstává zdaleka nevyčerpaný.

MONITORING MÉDIÍ

Mediální zpravodajství analyzujeme třemi způsoby. V prvé řadě jednou za dva týdny provádíme vyhledávání NzN v databázi Newton Media podle klíčových slov. Ta byla zvolena s ohledem jak na ohrožené skupiny (např.: rom*, bezdom*, černo*, muslim*, vietnam*, rumun*, ukrajin*, antisemit*, gay*, lesb*), tak na typy incidentu (napaden*, žhář*, útok* aj.). Tento způsob vyhledávání umožňuje analyzovat celostátní i regionální média, a to jak tištěné a online články, tak přepisy audiovizuálních zpráv. I když se jedná o postup poměrně účinný, ne vždy umožňuje odhalit všechny nenávistné incidenty, o nichž referují média. Proto je jako druhý způsob využíváno týdenní sledování krimi rubriky, „černé kroniky" a krajské sekce vybraných zpravodajských serverů: Aktualne.cz, Blesk.cz, Denik.cz, iDnes.cz a Novinky.cz. Poslední způsob představuje služba Google Alerts, jež umožňuje pravidelné zasílání zpráv na Gmail podle klíčových slov.

K informacím získaným z médií přistupuje In IUSTITIA velmi obezřetně. Ne vždy se incidenty skutečně odehrály tak, jak jsou popisovány. Někdy k nim dokonce vůbec nedošlo. Abychom se vyvarovali reprodukování polopravd a lží, pokoušíme se tyto incidenty ověřovat prostřednictvím jiných zdrojů. Nejdůležitější postavení zaujímají samotní poškození. Ty se pokoušíme kontaktovat jak prostřednictvím policie a sociálních pracovníků, tak nevládních neziskovýché organizací a aktivistů. Nepodaří-li se to nebo nemají-li poškození o spolupráci s In IUSTITIA zájem, pak daný incident monitorujeme v médiích a v rámci vývoje trestního řízení.

4.2 Ověřování a zveřejňování incidentů

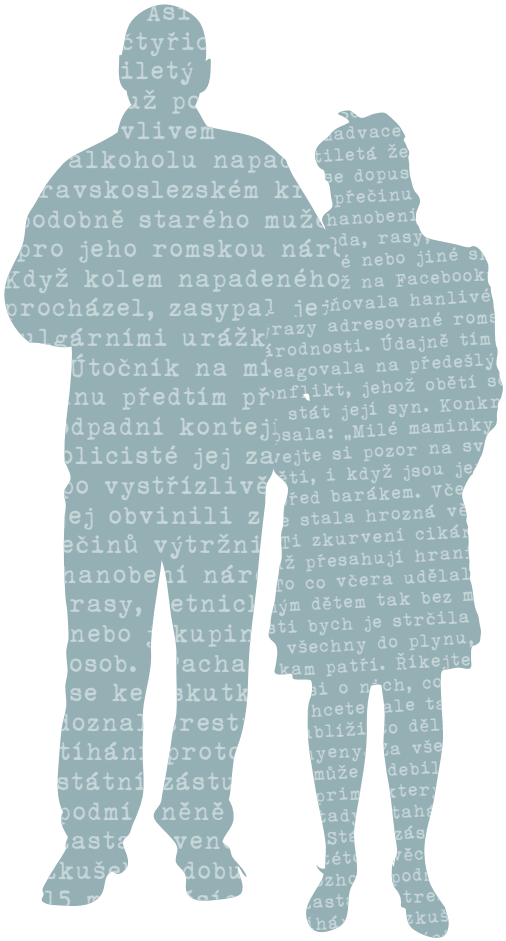

Všechny zjištěné incidenty jsou dále ověřovány. In IUSTITIA rozlišuje tři způsoby vyhodnocení incidentu z hlediska NzN: silně ověřený incident, slabě ověřený incident a neověřený incident.

Za **silně ověřený** považujeme ten incident, o jehož průběhu a nenávistném motivu nás informoval samotný poškozený či poškození (případně se takto vyjádřili nezprostředkovaně v médiích), nebo byly tyto informace poskytnuty současně dvěma a více různými aktéry.

Jako **slabě ověřený** je hodnocen ten incident, o němž se podařilo získat informace pouze z jednoho zdroje. Vzhledem k tomu, že tímto zdrojem bývá nezřídka policie, považujeme za vhodné, aby takto identifikované incidenty nebyly stavěny na roveň těm, které označujeme za neověřené.115/

Konečně za **neověřené** pokládáme ty incidenty, u nichž existuje silné podezření, že byly motivovány nenávistnou pohnutkou, kterou se však přesvědčivě nepodařilo ani potvrdit, ani vyvrátit.

Incidenty v této Zprávě jsou zveřejněny v **anonymizované podobě**. Jedním z hlavních principů práce In IUSTITIA je dodržování soukromí a bezpečnosti klientely. Zčásti se jedná o incidenty, jež se neobjevily v policejních statistikách nebo nebyly identifikovány jako trestné činy z nenávisti (tj. např. byly řešeny jako trestný čin výtržnictví, nikoli jako ublížení na zdraví z důvodu rasistické zášti). V deskriptivní části jsou zveřejněné incidenty rozděleny podle způsobu ověření.

115/ Obecně se ověřování incidentů převzatých z ESSK řídilo pravidlem, podle nějž byly všechny považovány za projevy NzN potud, pokud se neprokázal opak. K tomuto postupu jsme se uchýlili mimo jiné proto, že některé z evidovaných incidentů se na úrovni krajských ředitelství policie nepodařilo dohledat, což ovšem nemusí znamenat, že k nim nedošlo. Ze strany policie byla navíc In IUSTITIA neformálně informována, že u případů, kde je pachatel neznámý, dochází k vylučování nenávistné motivace z evidence bez ohledu na indicie svědčící o opaku.

5. Incidenty násilí z nenávisti v roce 2014

5.1 Kvantitativní vyhodnocení incidentů

In IUSTITIA zaznamenala v roce 2014 **celkem 86 incidentů NzN**. Z toho lze za silně ověřené považovat 47 incidentů, za slabě ověřené 35 incidentů a za neověřené čtyři incidenty. Je namístě podotknout, že v kategorii slabě ověřených dominuje s počtem 27 incidentů způsob ověření prostřednictvím policie. Tato skutečnost má několik hlavních důvodů: zaprvé jsou zde zahrnuty incidenty, které vyšetřující policie odložila, a sice nejčastěji proto, že se nepodařilo ustanovit konkrétního pachatele. Zadruhé to jsou incidenty, jejichž vyšetřování stále pokračuje, a tak je nebylo možné dodatečně ověřit pomocí státního zastupitelství nebo soudu. Posledním důvodem je nespolupráce orgánů činných v trestním řízení v případě získávání podrobnějších informací o incidentech, o nichž se In IUSTITIA dozvěděla od policejního prezidia.

Podle ESSK se policie v roce 2014 zabývala 71 případy NzN. Pro potřeby této Zprávy byla nicméně využita pouze část z nich. Především bylo vyřazeno **22 incidentů**, které byly spáchány již v předchozích letech, třebaže trestní řízení bylo zahájeno v roce 2014. Dále byly vyloučeny veškeré incidenty, u nichž bylo patrné, že jsou nesprávně metodicky zařazené. Celkem se jednalo o šest incidentů směřovaných vůči úřední osobě a policii.[116/] Protože pět z nich bylo spácháno již v předešlých letech, byl v tomto ohledu vyloučen **jeden incident**. Čtyři trestné činy jsme se rozhodli v naší databázi sloučit do **dvou incidentů**, neboť se zjevně jednalo o tytéž případy, byť byly vedeny pod různými skutkovými podstatami anebo byly spáchány dvěma pachateli. Rovněž byly odstraněny duplicity mezi ESSK a těmi incidenty, které In IUSTITIA získala již dříve z jiných zdrojů. Jednalo se o dva incidenty. Konečně jsme ze statistik Policejního prezidia ČR nezařadili do databáze In IUSTITIA **sedm incidentů**, u kterých se neztotožňujeme s kvalifikací státního zastupitelství či soudu, že se jedná NzN.[117/]

V konečném důsledku tak bylo do statistiky NzN In IUSTITIA v roce 2014 zařazeno z ESSK 37 incidentů. Zbývajících **49 incidentů** jsme zaregistrovali na základě ohlášení napadenými jedinci (19 incidentů), sociálními pracovníky a pracovnicemi (4), spřízněnými nevládními neziskovými, komunitními a náboženskými organizacemi (3), svědky a svědkyněmi (3), přáteli poškozených (2) či rodinnými příslušníky a příslušnicemi (2). 16 incidentů bylo dohledáno vlastní rešerší na internetu. Prostřednictvím policie a dalších orgánů činných v trestním řízení se In IUSTITIA nedozvěděla o žádném incidentu.[118/] Přitom z těchto 49 případů bylo poško-

---

116/ Ze zatím neznámého důvodu jsou některé útoky na policisty jako představitele určité profese hodnoceny samotnými policisty jako incidenty z nenávisti. Tento přístup se pak promítá do vedení policejních statistik a sekundárně například i do informací, které Česká republika zveřejňuje ohledně násilí z nenávisti (zprávy pro OBSE/ODIHR, zprávy pro Agenturu EU pro základní lidská práva aj.). Jedná se o situaci, kdy v ESSK jsou jako incidenty z nenávisti zařazeny některé útoky na policii, a to výlučně ty útoky, jejichž pachateli jsou anarchisté nebo Romové. Předsudečná motivace je přitom spatřována v tom, že napadený je terčem útoku z důvodu své profese. Setkali jsme se také s případem, kdy policie obvinila poškozené z předsudečného trestného činu poté, co tito poškození byli policisty napadeni a proti jejich jednání podali stížnost. Takový přístup k evidenci trestných činů z nenávisti je jednak chybný, jednak hrubě zkreslující, jednak významným způsobem dopadající na znevýhodněné osoby. Útoky na policisty jako profesi z podstaty věci nelze považovat za útoky z nenávisti. Jejich podstatou totiž není předsudečná motivace, ale útok na policistu jako reprezentanta státní moci. Jako takové je pochopitelně nutné tyto útoky stíhat, a k tomu slouží trestný čin Násilí proti úřední osobě. Nelze samozřejmě vyloučit, že útok na policistu či policistku bude motivován národnostní, náboženskou či jinou záští, o takové případy v ESSK dle našich poznatků ale nejde. V pěti ze šesti případů byla tato praxe identifikována v Moravskoslezském kraji.

117/ Zdůvodnění se nachází v *Kapitole 2: Násilí z nenávisti a právo*.

118/ Viz opět *Kapitolu 2*

zenými před kontaktem s naší organizací nahlášeno policii šest incidentů, u nichž existovaly indicie nepochybně svědčící o nenávistné pohnutce pachatelů.

Tato skutečnost pomáhá vysvětlit, proč se v ČR nedostává odpovídající pomoci obětem NzN. Jestliže policie není s to informovat poškozené o tom, že mohou vyhledat pomáhající organizace jako je In IUSTITIA, značně se tím omezují možnosti poškozených vyhledat pomoc a domoci se svých práv a spravedlnosti. Následující graf poukazuje na datový korpus, sestavený z incidentů evidovaných policií a naší organizací, na základě jehož analýzy byl identifikován konečný počet incidentů z nenávisti:

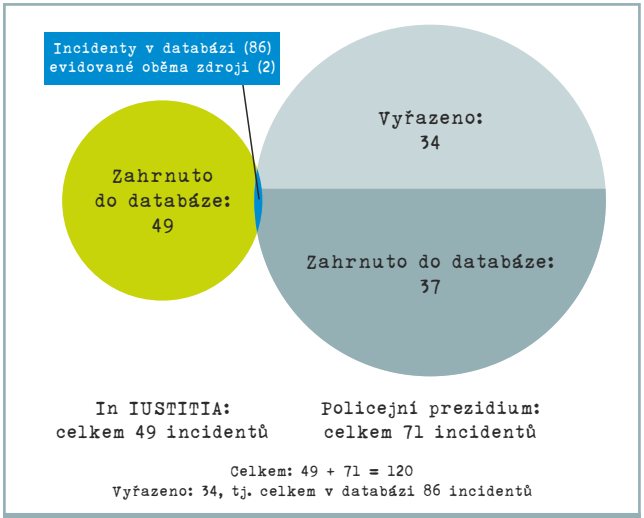

Graf: Incidenty násilí z nenávisti zaregistrované In IUSTITIA a policejním prezidiem v roce 2014

Policie se nejrůznějšími způsoby zabývala 64 z celkových 86 incidentů. Pět z nich bylo policisty nakonec kvalifikováno jako přestupek. Dále bylo zjištěno, že z 59 nenávistných incidentů se nenávistná pohnutka objasňovala ve 44 případech a ve čtyřech případech nebyla tato skutečnost známá. To znamená, že je zde celkem 11 incidentů, které podle In IUSTITIA odpovídají definici NzN, avšak policií nebyly jako takové vůbec vyšetřovány. Spektrum těchto incidentů je poměrně různorodé. Ač pět z nich tvoří fyzické útoky, v jistém smyslu závažnější je opomíjení těch incidentů, které souvisejí s politickým kláním a předvolební agitací. Tato forma NzN je obzvláště nebezpečná, protože vyvolává dojem, že je normální součástí veřejného života. Neschopnost policie toto jednání adekvátně klasifikovat k tomu pochopitelně přispívá.[119/]

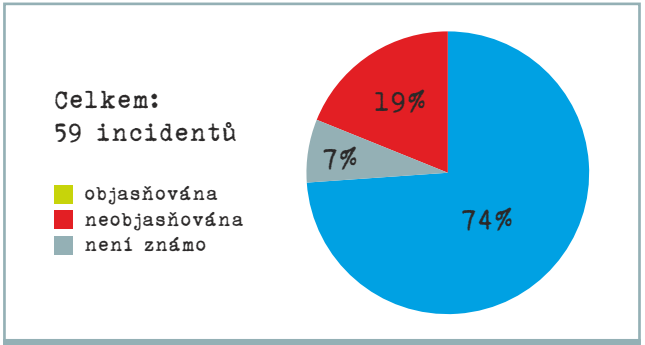

Graf: Objasňování nenávistné pohnutky policií u oznámených incidentů z nenávisti

Konkrétně se jedná o tři incidenty v rámci předvolebních kampaní do Evropského parlamentu a do obecního zastupitelstva. Jako příklad uveďme incident z Olomouckého kraje, kde neznámý pachatel pokreslil předvolební plakáty jednoho kandidáta nápisy jako „Černá tlama“ a „Nevolit negra“. Policie jej vyšetřovala jako přečin poškození cizí věci. I když znění tohoto trestného činu umožňuje přihlédnout k nenávistné motivaci, policisté tak neučinili.

K 86 incidentům z nenávisti bylo přiřazeno 99 konkrétních obětí. Většinu z nich tvořili muži (63), menšinu ženy (36). Věk poškozených se podařilo identifikovat u 75 z nich. Věková struktura je relativně široce zastoupená. Většina obětí, 40 jedinců,

119/ V případě celkového počtu incidentů z nenávisti platí, že podíl incidentů, u nichž nebyla objasňována nenávistná pohnutka, činí 44 %, zatímco v 51% pohnutka objasňována byla. Status zbylých 5% je neznámý.

nicméně spadá do intervalu 25–45 let. Podrobnější rozložení věku pachatelů znázorňuje následující graf.

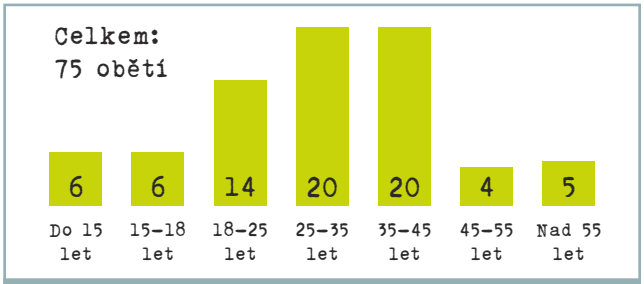

Graf: Věková struktura obětí NzN

Mezi obětmi převažují osoby s českým státním občanstvím. Pouze v devíti incidentech pocházely oběti z jiných zemí. Jejich počet činí 12 mužů a žen, přičemž šest z nich mělo státní občanství v zemích EU a šest v některé ze třetích zemí.

Mezi formami nenávistné motivace jednoznačně dominuje národnostní/etnická pohnutka. S celkovým počtem 41 incidentů předstihuje druhou a třetí nejčastější motivaci o 27, respektive o 33 incidentů. Těmito motivacemi jsou: náboženství (14 incidentů) a barva pleti (8). Následuje sexuální orientace se sedmi zjištěnými incidenty a bezdomovectví a politické přesvědčení s pěti incidenty v obou případech. Další formy motivace jsou zastoupeny v počtu do pěti incidentů.

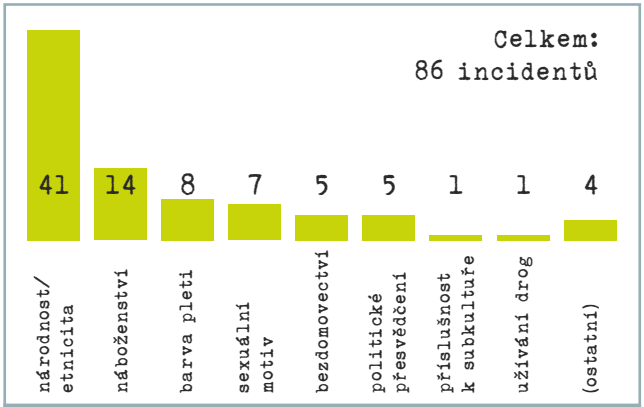

Graf: Formy motivace podle počtu incidentů

Pokud první dvě nejpočetnější kategorie (národnost/etnicita a náboženství) rozložíme do jednotlivých podkategorií, zjistíme, že mezi nejčastěji se vyskytujícími motivacemi převažují ty vůči romské národnosti/etnicitě a muslimskému vyznání.[120/] To platí i ve srovnání s podkategoriemi sexuální orientace, kdy mezi nejvíce napadené členy LGBT komunity patřili muži-gayové.

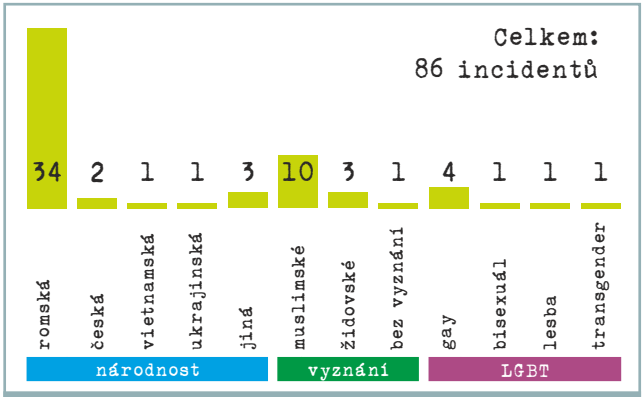

Graf: Formy motivace podle počtu incidentů

120/ In IUSTITIA zaregistrovala 3 útoky z důvodu židovského vyznání. Je užitečné srovnat tuto hodnotu s počtem, který ve své *Výroční zprávě o projevech antisemitismu v České republice za rok 2014* uvádí Židovská obec v Praze. Ta identifikovala celkem 43 nenávistných incidentů a 191 antisemitských textů, obrázků a videí na webových stránkách. Přestože se obě organizace řídí částečně jinou metodikou, toto srovnání z našeho pohledu potvrzuje vysokou míru latence NzN v ČR.

Ve výsledku tak můžeme tuto pasáž uzavřít následujícím závěrem: Z hlediska monitoringu In IUSTITIA představovali v roce 2014 tu vůbec nejohroženější skupinu v ČR Romové. Ti společně s muslimy tvoří více než polovinu veškerých zaznamenaných incidentů.

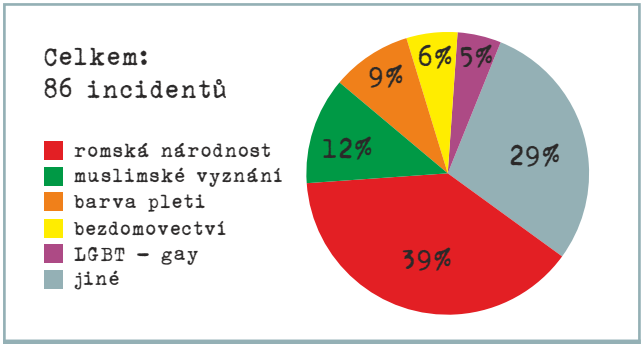

Graf: Nejčastější motivce k násilí z nenávisti

Srovnání našich a policejních dat poukazuje na několik zajímavostí. V obou případech dominuje národnostní/etnická motivace. Zatímco In IUSTITIA zaznamenala 17 takových incidentů, policie jich eviduje 24. Na rozdíl od In IUSTITIA má policie větší povědomí o násilí motivovaném nenávistí vůči romské národnosti. Zatímco naše organizace evidovala 12 těchto incidentů, policie registrovala 22 incidentů. Policii nicméně uniká násilí vůči lidem jiné národnosti, kde naše organizace zaznamenala tři takové incidenty týkající se rumunské, běloruské a moldavské národnosti. Kategorie barvy pleti je četnější u policie, a to v poměru pět ku třem.[121/] Naopak kategorie nábožensky motivovaného násilí a homofobního a transfobního násilí má větší zastoupení mezi incidenty In IUSTITIA. Naše organizace v roce 2014 zaregistrovala 12 náboženských a šest homofobních a transfobních incidentů, kdežto policie pouze dva náboženské a jeden homofobní. Nenávistné násilí vůči muslimům pak policie nezaznamenala žádné. To ostře kontrastuje s našimi 10 incidenty, z nichž pět bylo oznámeno přes prostřednictvím webového formuláře.

Nejčastější formu útoku představoval v roce 2014 slovní útok. Přítomný byl ve 47 incidentech, přičemž v 29 případech byl doprovázen některou z dalších sledovaných forem, především fyzickým násilím (14) a zastrašováním nebo vyhrožováním (12). Následují fyzický útok s výskytem v 27 incidentech a zastrašování nebo vyhrožování ve 20 incidentech. Formy útoku dle četnosti uzavírají útok na majetek (5 incidentů) a graffiti (4). Zaznamenán byl rovněž jeden žhářský útok, jeho nenávistnou motivaci však klasifikujeme jako neověřenou. Dané hodnoty prezentuje v procentuálních podílech graf uvedený níže. In IUSTITIA zaznamenala fyzické útoky v dvojnásobném množství oproti policii. Celkem 18 útoků, z nichž šest bylo spácháno pomocí zbraně, stojí proti devíti útokům, ze kterých pouze tři byly provedeny se zbraní. Obecně byla většina fyzického násilí směřována vůči lidem z důvodu národnosti/etnicity anebo barvy pleti. Jednalo se o 19 z celkových 27 incidentů.

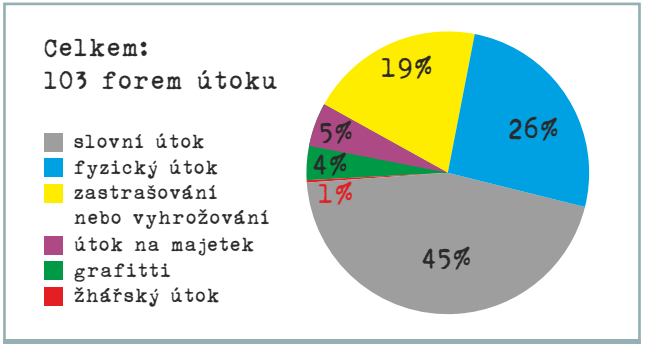

Graf: Formy nenávistného útoku vyjádřené v percentuálních podílech (103 forem v 86 incidentech)

Podílům forem útoku částečně odpovídají formy způsobené škody. Se zastoupením v 54 incidentech dominuje morální újma. Újma na zdraví vznikla v 22 incidentech a majetková škoda v 10 incidentech. Psychická újma v devíti incidentech tuto škálu uzavírá. Totožnost pachatele se podařilo zjistit ve 40 incidentech a pouze

121/ Tato skutečnost může být nicméně do značné míry ovlivněna nespoluprací některých krajských ředitelství policie při zjišťování dodatečných informací. V opačném případě by část z těchto incidentů byla patrně překvalifikována na jiný typ motivace.

v 17 incidentech pachatelé prokazatelně patřili ke krajní pravici. Pro jistotu dodejme, že se tyto kategorie překrývají pouze v šesti případech. Ze všech 86 incidentů útočil spíše jednotlivec (38 incidentů) než skupina pachatelů (27). Stín pochybnosti však na přesnost tohoto poměru vrhá fakt, že u 21 incidentů není zřejmé, kolik lidí se na útoku podílelo.

Místo činu sledujeme z hlediska NzN na třech úrovních. Nejvyšší úroveň zastupují kraje. Stejně jako v minulosti, také v roce 2014 se nenávistné incidenty nejčastěji odehrály v Hlavním městě Praze (27 incidentů), Ústeckém kraji (10 incidentů) a Moravskoslezském kraji (10). V těchto krajích bylo rovněž spácháno nejvíce útoků z důvodu romské národnosti a muslimského vyznání. V případě romské národnosti to bylo pět incidentů v Praze, šest incidentů v Ústeckém a sedm incidentů v Moravskoslezském kraji. Z toho vyplývá, že posledně uvedený kraj lze vnímat jako pro Romy nejnebezpečnější. Dvě třetiny z tamějších útoků bylo směřováno právě vůči nim. Naopak pro muslimy bylo v jistém smyslu nejrizikovější pohybovat se v hlavním městě. Zde se uskutečnilo sedm z celkových jedenácti útoků. Zajímavostí Ústeckého kraje je, že oba v databázi registrované incidenty podpory hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka, nedoprovázené žádným jiným přečinem, se odehrály zde.

Nižší úrovně zahrnují obec a lokalitu. Trojlístek obcí s nejrozšířenějším výskytem nenávistných incidentů tvoří Praha (27 incidentů), Brno (6) a Havířov (5). V celkové statistice zaujímá rovněž relativně přední postavení Varnsdorf. Všechny tři zdejší incidenty má nicméně na svědomí jedna osoba – Lukáš Kohout. Co se týče jednotlivých typů lokality, NzN bylo nejvíce pácháno ve veřejném prostoru, na ulici či parkovišti, a to v množství 30 incidentů. Internet jako místo činu byl zaznamenán v 23 incidentech. Za neurčitelnou lokalitu považujeme tu, která buď nebyla vůbec známa, nebo bylo napadení nahlášeno na více místech.

Kraje: 1 Karlovarský, 2 Ústecký, 3 Plzeňský, 4 Jihočeský, 5 Středočeský, 6 Liberecký, 7 Královéhradeský, 8 Pardubický, 9 Vysočina, 10 Jihomoravský, 11 Zlínský, 12 Olomoucký, 13 Moravskoslezský, 14 Hlavní město Praha

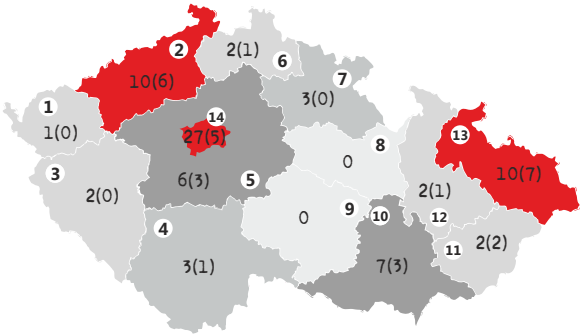

Incidenty mimo ČR: 0
Není známo: 11, z toho 4 x prostřednictvím internetu

Graf: Počet incidentů podle krajů České republiky (celkem / v závorce z toho romské oběti)

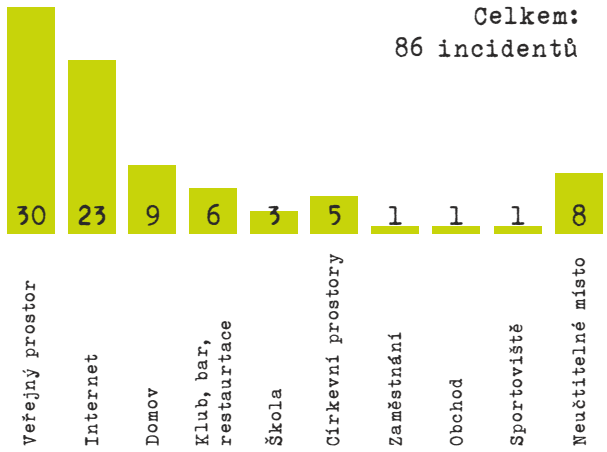

Graf: Typy lokality dle četnosti incidentů z nenávisti

Čas spáchání nenávistných incidentů obdobně analyzujeme na třech úrovních: roční čtvrtletí, měsíc a denní doba. Z jednotlivých čtvrtletí bylo nejvíce útoků spácháno v druhém čtvrtletí, tj. 32 incidentů. Následuje třetí čtvrtletí s 23 incidenty, čtvrté čtvrtletí

s 17 incidenty a první čtvrtletí se 14 incidenty. Útoky cílené na romskou národnost a muslimské vyznání byly rovněž nejčastější v druhém čtvrtletí. Ze 14 protiromských incidentů v daném období se jich přitom 8 stalo jen v dubnu. Uvážíme-li, že se vzhledem k celkovému počtu 34 protiromských incidentů jedná o bezmála čtvrtinu, byl duben obecně pro Romy nejnebezpečnějším měsícem v daném roce. S ohledem na muslimy lze za takový měsíc považovat červen. Z celkem 10 protimuslimských útoků jich tehdy byly spáchány 4. Dodejme, že v příslušném ročním období jich bylo celkem 6.

Konkrétní denní dobu spáchání NzN bylo možné určit ve 45 z 86 incidentů. Odstraníme-li však ze seznamu typů lokality kategorii „internet", pak máme dobově nespecifikovaných incidentů o 20 méně a zároveň ubyde 1 incident v období 22–6 hodin a dva incidenty v období 6–18 hodin. V konečném důsledku to znamená, že z 63 incidentů se jich nejvíce, tzn. 39%, stalo v druhé polovině sledovaného intervalu, totiž mezi 18.00 a 06.00 hodinou.

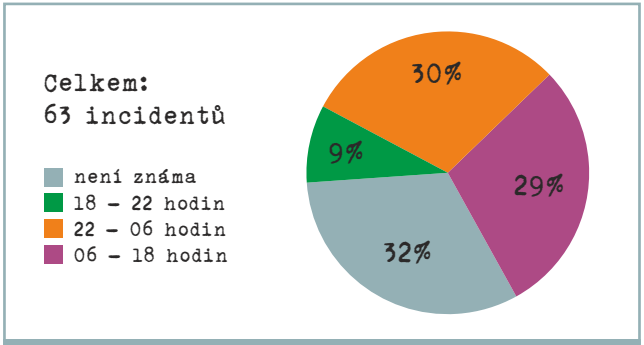

Graf: Denní doba spáchání násilí z nenávisti po odebrání kategorie „internet" z typů lokality

5.2 Charakteristika jednotlivých incidentů

1/ HAJLOVÁNÍ A ZLOMENÝ NOS

Leden 2014, Hlavní město Praha

Co začalo provoláváním antisemitských pokřiků, nacistických pozdravů a hajlováním, nakonec skončilo zlomeninou nosu. Krátce po půlnoci v pražské ulici udeřil asi třicetiletý útočník kolemjdoucího muže, který se proti jeho jednání hlasitě ohradil. Podobnými urážkami častoval pachatel i policejní hlídku, a to i po svém převozu na policejní oddělení. Podle policie byl zadržený muž za obdobné skutky v minulosti již soudně trestán. U soudu se pachatel hájil tím, že má dlouhodobější potíže s užíváním alkoholu. Nakonec byl odsouzen za přečiny popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia, projevu sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka a výtržnictví k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 12 měsíců, podmínečně odloženého ve zkušební lhůtě 48 měsíců. Zároveň mu bylo nařízeno podrobit se programu sociálního výcviku a převýchovy a zdržet se požívání alkoholických nápojů nebo jiných návykových látek.

Stav: Pravomocný rozsudek soudu I. stupně
Objasňovaný motiv: Popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia, projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka
Pohnutka: Politické přesvědčení
Forma incidentu: Slovní útok, fyzický útok

2/ RVAČKA MEZI NÁCTILETÝMI

Leden 2014, Středočeský kraj

Osmnáctiletý muž byl fyzicky napaden o tři roky mladším mužem. V důsledku toho byl nucen vyhledat ošetření v nemocnici. Státní zástupkyně útočníka obžalovala z výtržnictví. Nenávistná pohnut-

ka týkající se údajné romské národnosti oběti, o níž byla organizace In IUSTITIA informována prostřednictvím údajů z Evidenčně statistického systému kriminality Policejním prezidiem, přitom nebyla vzata v potaz. Ve věci nebylo prozatím pravomocně rozhodnuto a státní zastupitelství odmítlo poskytnout jakékoli bližší informace z důvodu mladistvého věku pachatele. In IUSTITIA požádala policii o předání kontaktu poškozenému.

Stav: Oznámeno policii – probíhá řízení před soudem (březen 2015)
Objasňovaný motiv: Nenávistná motivace změněna na jinou
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Fyzický útok

3/ VÝPAD PROTI BEZDOMOVCŮM

Leden 2014, Středočeský kraj

Neznámý pachatel podněcoval ve středočeském městě k nenávisti k bezdomovcům prostřednictvím internetu. Na diskusním serveru Nerátky.cz zveřejnil článek o tom, že v Ostravě se z důvodu bezpečnosti vrátí průvodčí do vozů městské hromadné dopravy, a okomentoval jej způsobem, pro který policie nabyla podezření, že došlo ke spáchání trestného činu. Protože se však nepodařilo určit pachatele, policisté případ odložili.

Stav: Oznámeno policii, odloženo (pachatel neznámý)
Objasňovaný motiv: Jiná skupina osob
Pohnutka: Bezdomovectví
Forma incidentu: Slovní útok, zastrašování nebo vyhrožování

4/ KONFLIKT PŘED DOMEM

Únor 2014, Královéhradecký kraj

„Co zde děláte, bílý hlavy, rozbijem vám držku," křičeli dva muži v menším městě v Královéhradeckém kraji na pětici osob. Následně pěstmi napadli dva přítomné muže a jednomu způsobili drobná poranění. Oba pachatelé byli pro tento a další činy odsouzeni okresním soudem za výtržnictví. Nenávistná pohnutka nebyla vzata v potaz.

Stav: Pravomocný rozsudek soudu I. stupně
Objasňovaný motiv: Bílá rasa
Pohnutka: Barva pleti
Forma incidentu: Zastrašování nebo vyhrožování, fyzický útok

5/ NÁPISY NA VÝVĚSCE

Únor 2014, Hlavní město Praha

Romská rodina z Prahy zažívá strach o svou bezpečnost od té doby, co někdo připsal ke zprávě o vykrádání sklepů zveřejněné na vývěsce jejich bytového domu výzvu: „Vyžeňte všechny cikány a bude pokoj!" Rodině bylo prostřednictvím sociální pracovnice, jež o tom organizaci In IUSTITIA informovala, nabídnuto poradenství.

Stav: Neoznámeno policii
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Slovní útok

6/ VEŘEJNÁ POPRAVA

Únor 2014, Hlavní město Praha

Neznámí pachatelé vytvořili facebookovou stránku, kde požadovali smrt proromského aktivisty. Přispěvatelé tam vyhrožovali nejen jemu, ale také jeho rodině. Poškozený podal trestní oznámení. Současně se In IUSTITIA pokusila kontaktovat Facebook s žádostí, aby firma aktivně řešila situaci a spolupracovala s českou policií. Zástupce společnosti sdělil, že prevence nesnášenlivosti je jeho prioritou, avšak že s kýmkoli bude Facebook spolupracovat pouze na základě soudního příkazu. Napadenému firma odmítla poskytnout identifikační údaje útočníka, čímž mu zabránila využít jeho práva na osobní ochranu prostřednictvím civilní žaloby. Policie vinou nespolupráce Facebooku případ odložila.

Stav: Oznámeno policii, odloženo (pachatel neznámý)
Objasňovaný motiv: Nenávistný motiv neobjasňován
Pohnutka: Politické přesvědčení
Forma incidentu: Zastrašování nebo vyhrožování

7/ ZAPÁLENÝ STAN

Únor 2014, Hlavní město Praha

V Praze poblíž nákupního centra dva neznámí pachatelé úmyslně polili hořlavinou a následně zapálili příbytek, ve kterém spal muž bez přístřeší. Muž díky své pohotové reakci vyvázl bez větších zranění; pouze mu ohořela část oděvu. Pachatelé podle jeho slov mluvili česky bez přízvuku a byli ve věku 30 až 35 let. Policie odmítla poskytnout detailnější informace.

Stav: Oznámeno policii
Objasňovaný motiv: Není známo
Pohnutka: Bezdomovectví
Forma incidentu: Žhářský útok

8/ HOMOFOBNÍ ŠIKANA

Březen 2014, Neznámý kraj

Chlapec s minoritní sexuální orientací se opakovaně ve škole potýkal s nenávistnými poznámkami ze strany svého spolužáka. „Následky jsou psychické. Po začátku jeho urážek a nadávek užívám antidepresiva," sdělil prostřednictvím webového formuláře organizaci In IUSTITIA, která jej obratem kontaktovala. Vedení školy se mezitím se vzniklou situací vypořádalo vyloučením útočníka.

Stav: Neoznámeno policii
Pohnutka: Sexuální orientace / identita
Forma incidentu: Slovní útok

9/ NAPADENÍ SOUSEDEM V SOUKROMÍ

Březen 2014, Středočeský kraj

Romská rodina z menšího města ve Středočeském kraji byla napadena ve svém domě. Útočník vešel do jejich domu a surově zbil nejstaršího muže a jeho dceru, u čehož pokřikoval rasistické nadávky. Těhotné vnučce se podařilo utéct oknem. Muž byl umístěn do psychiatrické léčebny pro podezření, že trpí duševní chorobou. Trestní řízení trvalo déle než rok. Zatím nepravomocným rozsudkem byl pachatel shledán vinným z těžkého ublížení na zdraví muže i jeho dcery a rovněž z dalších trestných činů, o nichž se policie při vyšetřování napadení rodiny dozvěděla. Odsouzen byl k trestu odnětí svobody na šest let nepodmíněně. Dále mu bylo rozsudkem uloženo, aby nahradil zbité ženě, u níž se po napadení rozvinula posttraumatická stresová porucha, a její těhotné příbuzné desetitisícové částky jako odškodné. Zmocněnec zbitého staršího muže požadoval několikamilionovou kompenzaci. Jelikož však pro takovou částku chyběly podklady, byl s tímto svým nárokem odkázán na občanskoprávní řízení. Odvolací soud překvalifikoval motivaci pachatele a konstatoval, že nešlo o trestný čin z nenávisti. Dle Vrchního soudu se totiž pachatel nemohl dopustit nenávistí motivovaného trestného činu, protože se jednalo o jednorázový exces, dle tvrzení pachatele motivovaný předchozí špatnou zkušeností s poškozenými. Pachatel není členem extremistické skupiny a znalecký posudek nepotvrdil, že by pachatel zastával dlouhodobé nenávistné postoje. Soud také snížil výši náhrady škody. Poškození zvažují podání mimořádného opravného prostředku a ústavní stížnosti.

Stav: Pravomocný rozsudek soudu II. stupně (Vrchního soudu)
Objasňovaný motiv: Národnost / etnicita
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Útok na majetek, fyzický útok

10/ SPOR O HRANICE POZEMKU

Březen 2014, Moravskoslezský kraj

Muž v důchodovém věku hlásící se k německé národnosti dlouhodobě vulgárně napadal své sousedy kvůli sporům o hranice pozemků. Vyhrožoval jim zmrzačením i zabitím. Přitom prohlašoval, že jsou „české svině" a že „Hitler je měl všechny zlikvidovat". Své výhrůžky směřoval také na vnuka napadených, kterému gestem naznačil, že jej podřeže. Aby svým slovům dodal váhu, házel po poškozených různé předměty jako kameny, pálené tašky, cihly či dřevěné desky. Pachatel byl okresním soudem shledán vinným a odsouzen k desetiměsíčnímu trestu odnětí svobody s podmínečným odkladem na dva roky. Krajský soud rozsudek potvrdil.

Stav: Pravomocný rozsudek soudu I. stupně potvrzený soudem II. stupně
Objasňovaný motiv: Národnost / etnicita
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Slovní útok, útok na majetek, fyzický útok

11/ „SVINĚ ČERNÝ, CHCÍPNETE!"

Březen 2014, Ústecký kraj

Neznámý pachatel nasprejoval v jednom z činžovních domů v Ústí nad Labem na společnou chodbu nápis „Svině černý, chcípnete. Černý do plynu, Češi sobě." Ten dále doplnil vyobrazením svastiky. Policii tento čin nahlásilo příslušné sdružení nájemníků. Způsobená škoda byla vyčíslena na 15 000 Kč.

Stav: Oznámeno policii, odloženo (pachatel neznámý)
Objasňovaný motiv: Národnost / etnicita
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Graffiti

12/ VAROVÁNÍ PŘED „OČISTOU"

Březen 2014, Ústecký kraj

„!!!Varování!!! Dne 21. 03. 2014 bude tato ulice očištěna od černého zvěrstva. Nic vám už nepomůže!!!" Papíry s tímto nápisem byly nalezeny na ulicích jednoho severočeského města. Policie zahájila trestní řízení pro podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod, spáchané proti Romům. Nicméně nakonec byla nucena případ odložit, protože se jí nepovedlo zjistit pachatele.

Stav: Oznámeno policii, odloženo (pachatel neznámý)
Objasňovaný motiv: Národnost / etnicita
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Zastrašování nebo vyhrožování

13/ VYHROŽOVÁNÍ S NOŽI V RUKOU

Březen 2014, Plzeňský kraj

Lokálnímu zaměstnavateli ve stavebnictví vyhrožoval muž a jeho rodinní příslušníci. Na pozemku dotyčného pod vlivem alkoholu vykřikovali: „Bílý mrdky, uřežem vám hlavu!" Přitom drželi v rukou nože a rozbili několik oken v domě poškozeného i domech sousedních. Také hrozili, že dotyčnému znásilní ženu. Incidentu zneužil Tomio Okamura (tehdy Úsvit přímé demokracie), který se na tématu mezietnického napětí dlouhodobě profiluje (viz sekci Společenské ovzduší). Organizace In IUSTITIA pomohla klientovi vytvořit trestní oznámení, kterým se chtěl domáhat toho, aby pachateli nebyl označován za útočníka. Klient se jej nicméně nakonec rozhodl nepodat. Mezitím krajský soud rozhodl o potrestání dvou útočníků k 26 a 10 měsícům nepodmíněného odnětí svobody za předchozí fyzické napadení klienta, kdy jej srazili z motorky a zmlátili dřevěným hranolem. Odsouzení se u soudu mimo jiné hájili tím, že byli dlouhodobě vystaveni násilí a šikaně ze strany napadeného a dalších sousedů.

Stav: Nepravomocný rozsudek soudu II. stupně (květen 2015)
Objasňovaný motiv: Nenávistný motiv neobjasňován
Pohnutka: Barva pleti
Forma incidentu: Fyzický útok

14/ ZNEUŽITÍ FOTEK NA SOCIÁLNÍ SÍTI

Březen 2014, Neznámý kraj

Neznámý pachatel či pachatelé zneužívali osobní fotografie romské rodiny na internetu, kde byli její členové označováni za parazity. Klientce, která tuto skutečnost ohlásila, bylo zaměstnanci In IUSTITIA poskytnuto jednorázové poradenství.

Stav: Neoznámeno policii
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Jiná – veřejné zneužití fotografií

15/ HACKNUTÝ EMAIL A FACEBOOKOVÝ PROFIL

Duben 2014, Ústecký kraj

Sociální pracovnice se stala obětí krajně pravicového uskupení Nacionální hackeři z důvodu romské národnosti. Zveřejněné informace čerpané z emailové schránky a profilu na Facebooku převzala také některá místní periodika. Dělnická strana sociální spravedlnosti obratem požadovala propuštění této pracovnice, protože měla údajně vynášet osobní informace ze spisů klientů. Pracovnice z tohoto důvodu propuštěna nebyla. Útok ji však značně poškodil, v současné době se bojí vycházet a má další psychické problémy.

Stav: Není známo
Objasňovaný motiv: Není známo
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Slovní útok

16/ NENÁVISTNÁ KNIHA

Duben 2014, Hlavní město Praha

Pětapadesátiletého muže obviňuje policie z toho, že distribuoval nenávistnou knihu autora Bilala Philipse. Tu v Česku v roce 2012 přeložilo a publikovalo Ústředí muslimských obcí a byla prodávána největšími knižními e-shopy jako Kosmas.cz. Podle policie má dílo „Základy tauhídu – Islámský koncept Boha" šířit rasismus, antisemitismus a xenofobii včetně násilí. V médiích se objevila zpráva, že se s tímto hodnocením ztotožňuje také posudek soudního znalce. Obviněnému hrozí až desetiletý trest odnětí svobody.

Stav: Oznámeno policii
Objasňovaný motiv: Rasa, náboženské vyznání
Pohnutka: Barva pleti
Forma incidentu: Slovní útok - kniha

17/ NENÁVISTNÁ VÝZVA NA FACEBOOKU

Duben 2014, Neznámý kraj

Neznámý pachatel založil na Facebooku stránku „Požadujeme beztrestné vystřílení cikánů". Na organizaci In IUSTITIA se obrátila žena, kterou tato zpráva pobouřila s žádostí o pomoc. Sama se neúspěšně pokusila stránku odebrat prostřednictvím nahlášení jejího závadného obsahu správcům sociální sítě. Klientce bylo poskytnuto jednorázové poradenství. Stránka byla nakonec Facebookem zrušena.

Stav: Neoznámeno policii
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Slovní útok

18/ PROTIROMSKÉ NÁPISY V DOMĚ

Duben 2014, Moravskoslezský kraj

Neznámý pachatel napsal v dopoledních hodinách na poštovní schránku a stěnu chodby bytového domu v Moravskoslezském kraji vulgární nápisy. Podle policie byly urážky namířeny proti lidem romské národnosti. Případ byl nakonec odložen, poněvadž se pachatele nepodařilo ztotožnit.

Stav: Oznámeno policii, odloženo (pachatel neznámý)
Objasňovaný motiv: Národnost / etnicita
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Graffiti

19/ RASISTICKÝ ČLÁNEK

Duben 2014, Středočeský kraj

Romské rodině žijící v malém středočeském městě poškodil pověst lživý a urážlivý článek, který o ní zveřejnila redaktorka místních novin. V důsledku toho se její členové potýkají s nenávistnými útoky. Mimo jiné několikrát na jejich dům zaútočili neznámí pachatelé a jednou rozbili jeho okna. In IUSTITIA zprostředkovala zástupkyni rodiny sezení na Městském úřadě se zástupci města, policie a školy. Na schůzce se domluvila instalace kamery do ulice, kde rodina bydlí. Od té doby se již žádný útok neuskutečnil. Novinářka byla vyzvána, aby článek odstranila a napsala omluvu. Na výzvu nereagovala.

Stav: Oznámeno policii (v rámci jiného trestního řízení)
Objasňovaný motiv: Národnost / etnicita
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Jiná – rasistický článek

20/ SLOVNÍ ÚTOK NA ROMY

Duben 2014, Jihočeský kraj

Jihočeská policie podala návrh na obžalobu muže středního věku, který na ulici verbálně napadal kolemjdoucí pro jejich romskou národnost. Konkrétně se jednalo o podezření ze spáchání přečinu hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob. Případ není

v současné době ukončen a nachází se v gesci příslušného státního zastupitelství. To podezřelého prošetřuje rovněž pro spáchání podobného útoku z července 2013.

Stav: Pravomocný trestní příkaz
Objasňovaný motiv: Národnost / etnicita
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Slovní útok

21/ ŠÍŘENÍ NENÁVISTI K ROMŮM NA INTERNETU

Duben 2014, Hlavní město Praha

Policisté vyšetřovali incident šíření nenávisti vůči Romům na internetu. Vzhledem k tomu, že se nepodařilo zjistit skutečnosti opravňující zahájení trestního stíhání, byl případ odložen. Další informace nejsou dostupné.

Stav: Oznámeno policii, odloženo (pachatel neznámý)
Objasňovaný motiv: Národnost / etnicita
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Slovní útok

22/ URÁŽENÍ ROMŮ S HAJLOVÁNÍM

Duben 2014, Moravskoslezský kraj

Zcela nepochopitelné a překvapivé bylo pro jednu rodinu rasistické napadení, kterého se dopustil její soused. „Cikáni jsou černé svině a černé kurvy, nic nerobí, do plynu s vámi, všechny vás pozabíjím," vykřikoval v podnapilém stavu z okna a balkónu svého bytu na její členy, kteří se zdržovali před domem. Kromě toho pachatel hajloval a vykřikoval nacistické pozdravy „Sieg heil" a „Heil Hitler". Překvapivé na tomto jednání bylo nejen dlouhodobě bezproblémové soužití všech zúčastněných, ale také skutečnost, že útočník žije v bytě s romskou družkou. I s přihlédnutím k této skutečnosti státní zástupce nakonec rozhodl o podmíněném zastavení trestního stíhání vedeného pro spáchání přečinů hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny a projevu sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka. Délka zkušební lhůty byla stanovena na 12 měsíců.

Stav: Podmíněné zastavení trestního stíhání
Objasňovaný motiv: Národnost / etnicita, projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Slovní útok, zastrašování nebo vyhrožování

23/ ÚTOK NA ROMA

Duben 2014, Liberecký kraj

Jednadvacetiletý muž byl z důvodu své romské národnosti napaden přibližně čtyřicetiletou ženou v Libereckém kraji. Policie v dané věci zahájila trestní řízení. Další informace k případu nejsou zjistitelné. Příslušný policejní orgán je sice přislíbil po opakované žádosti zaslat, ale nakonec tak neučinil.

Stav: Oznámeno policii
Objasňovaný motiv: Národnost / etnicita
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Neznámá

24/ VLAJKA NA HOKEJI

Duben 2014, Hlavní město Praha

Muži původem z Běloruska, jenž dlouhodobě žije v Česku, bylo znemožněno zúčastnit se hokejového zápasu se starou běloruskou vlajkou. Současná rudo-zelená vlajka byla schválena referendem po nástupu současného prezidenta Alexandra Lukašenka v roce 1995. I z tohoto důvodu se k předchozí vlajce hlásí protirežimní opozice. Ačkoli na rozdíl od Běloruska není českým státem tento symbol postaven mimo zákon, najatá ochranka jejího držitele vyvedla a přitom jej fyzicky napadala. Klient tento incident ohlásil spolupracující organizaci a podal v této věci trestní oznámení, jejímž prostřednictvím mu bylo poskytnuto jednorázové právní poradenství.

Stav: Oznámeno policii
Objasňovaný motiv: Není známo
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Slovní útok, fyzický útok

25/ ZÁSAH V ISLÁMSKÉ NADACI

Duben 2014, Hlavní město Praha

Zásah Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu během Páteční modlitby ve dvou pražských centrech Islámské nadace vyvolal odpor části tuzemských muslimů z důvodu porušování náboženské svobody. Na organizaci In IUSTITIA se s podezřením ze spáchání násilí z nenávisti policií obrátila příbuzná jednoho ze zadržených mužů v modlitebně. Dotyčné bylo poskytnuto jednorázové poradenství.

Stav: Neoznámeno policii
Pohnutka: Náboženské vyznání
Forma incidentu: Fyzický útok

26/ ANTISEMITISMUS VE ŠKOLE

Květen 2014, Neznámý kraj

Žákyni základní školy ponižuje a uráží o přestávkách spolužák kvůli jejímu židovskému původu. Zároveň prohlašuje antisemitismus za „správnou věc" a přesvědčuje spolužáky o správnosti této ideje. Napadaná to ignoruje, učitel o tom neví. Svědkyni, která toto násilí z nenávisti nahlásila, bylo poskytnuto emailové poradenství.

Stav: Neoznámeno policii
Pohnutka: Náboženské vyznání
Forma incidentu: Slovní útok

27/ JINÁ NENÁVISTNÁ MOTIVACE

Květen 2014, Liberecký kraj

Čin byl zjištěn na základě údajů poskytnutých Policejním prezidiem ČR z Evidenčně statistického systému kriminality. Liberecká policie přislíbila, že organizaci In IUSTITIA o daném incidentu zašle zpřesňující informace. Ke dni uzavření databáze tak ovšem neučinila.

Stav: Oznámeno policii
Objasňovaný motiv: Jiná skupina osob
Pohnutka: Jiné
Forma incidentu: Neznámá

28/ KAMPAŇ DO EVROPSKÉHO PARLAMENTU

Květen 2014, Hlavní město Praha

Cizince dlouhodobě žijícího v ČR se dotkla nenávistná volební kampaň vedená Tomiem Okamurou. Tu kromě plakátů s nápisem „Práci našim, NE imigrantům" představovaly návrhy úplného zákazu imigrace do Evropské unie nebo odebírání podpory v nezaměstnanosti zde pobývajícím cizincům a jejich vyhošťování. Z toho důvodu se poškozený rozhodl kontaktovat organizaci In IUSTITIA a ve spolupráci s ní podal trestní oznámení. Policie případ odložila a její stanovisko potvrdil i státní zástupce, k němuž byla vznesena stížnost. Ústavní soud se odmítl zabývat následně podanou ústavní stížností s tím, že odpovědnost přenesl na policii jako kompetentního činitele v posuzování zákonnosti politických kampaní. V současnosti pracuje In IUSTITIA s klientem na medializaci tohoto případu.

Stav: Oznámeno policii, odloženo (trestný čin se nestal)
Objasňovaný motiv: Nenávistný motiv neobjasňován
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Slovní útok, materiály volební kampaně

29/ NAPADENÍ V KFC

Květen 2014, Hlavní město Praha

V pražském fastfoodu byl v nočních hodinách napaden romský muž pěti útočníky. Bez jakéhokoli podnětu jej u pokladny srazili k zemi a bili ho do obličeje. Přítomné přítelkyni napadeného se nakonec podařilo odtáhnout jej ven. Mezitím někdo zavolal policii, která na místo dorazila a k napadenému se chovala jako k útočníkovi, jelikož se aktivně bránil. Všichni účastníci konfliktu byli odvezeni policií k výslechu. Útočníci byli propuštěni bez výslechu kvůli opilosti. Napadený byl sice vyslechnut, ale policisté se k němu chovali neuctivě. Napadený utrpěl středně těžká zranění v oblasti obličeje a paží a lehký otřes mozku. Následkem toho se bojí s přítelkyní vycházet na veřejnost. Policie útok vyšetřovala jako přestupek. Organizace In IUSTITIA vůči tomu podala stížnost. Policie případ nejprve překvalifikovala na trestný čin, ale vzápětí jej opět bez udání důvodů změnila na přestupek. Ze strachu, že by mohl být policií

sám obviněn, napadený od dalšího vymáhání spravedlnosti upustil. Případný záznam v trestním rejstříku by jej dále znevýhodnil na pracovním trhu. Přítelkyni, u níž se v důsledku napadení rozvinula posttraumatická stresová porucha, byla zprostředkována bezplatná terapie.

Stav: Oznámeno policii, vyšetřováno jako přestupek
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Fyzický útok

30/ PLIVNUTÍ POD NOHY

Květen 2014, Hlavní město Praha

Asi sedmdesátiletá žena slovně napadla muslimku v Praze, protože na sobě měla hidžáb. Sprostě ji urážela a plivla jí pod nohy. Napadená se cítila velmi dotčená a kvůli své víře ohrožená.

Stav: Neoznámeno policii
Pohnutka: Náboženské vyznání
Forma incidentu: Slovní útok

31/ PROTI ROMŮM NA INTERNETU

Květen 2014, Hlavní město Praha

Pražské policii bylo oznámeno spáchání přečinu s nenávistnou pohnutkou. Incident byl spáchán po internetu a napadenou skupinou byli Romové. Případ byl předán policejnímu oddělení podle místní a věcné příslušnosti. Podrobnější informace se nepodařilo zjistit.

Stav: Oznámeno policii
Objasňovaný motiv: Národnost / etnicita
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Neznámá

32/ VOLEBNÍ KAMPAŇ DO EVROPSKÉHO PARLAMENTU

Květen 2014, místo incidentu neznámé

V souvislosti s předvolební kampaní podněcoval Otto Chaloupka nenávist vůči Romům. V otevřeném dopise zveřejněném na svém profilu na Facebooku je paušálně označoval za nepřizpůsobivé a hovořil o společenském napětí, za něž je činil odpovědnými. Mimo jiné také uvedl, že hrozí reakce napadaných neromských občanů v podobě masakrů na Romech. „Slušní lidé dlouho snášeli vaše krádeže, agresivitu a neoprávněné požadavky na další a další výhody," napsal a následně v diskusi ke svému příspěvku doplnil: „Lidi jsou na hraně a ještě pár takovýchto cikánských provokací, a začne mazec. A pak je neochrání ani těžkooděnci." Ve prospěch klienta, který se cítil tímto veřejným vystupováním uražen, bylo organizací In IUSTITIA sepsáno trestní oznámení na lídra strany Republika. Policie shledala, že nebyl spáchán trestný čin a případu se nadále nevěnovala. Klientovi bylo následně poskytnuto právní poradenství. Nejedná se o jiný případ, ve kterém byl Otto Chaloupka odsouzen.

Stav: Oznámeno policii, odloženo (trestný čin se nestal)
Objasňovaný motiv: Nenávistný motiv neobjasňován
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Nenávistný komentář

33/ VYHROŽOVÁNÍ KVŮLI SEXUALITĚ

Květen 2014, Olomoucký kraj

Dvě ženy jsou ze strany sousedů a dalších obyvatel města v Olomouckém kraji, kde spolu žijí, opakovaně vystavovány pomluvám a urážkám pro svou transsexuální identitu a minoritní sexuální orientaci. Jeden soused jim dokonce vyhrožuje smrtí. I když to napadené ohlásily na policii, ta se tím odmítla zabývat. Obě ženy žijí dle svých slov v permanentním stresu a strachu o život. Transsexuální žena trpí nadto posttraumatickou stresovou poruchou. Jeden z incidentů je projednáván jako přestupek. Policie tvrdí, že samy poškozené jsou přestupnicemi, odmítá se sérií incidentů hlouběji zabývat a považuje je za sousedské spory. Jedna z poškozených byla opětovně napadena jednou ze sousedek, avšak policie jí odmítla poskytnout tzv. krátkodobou ochranu, o niž požádala. Organizace In IUSTITIA napadeným v současné době poskytuje sociální služby a právní zastupování.

Stav: Oznámeno policii - odmítla se incidentem zabývat
Objasňovaný motiv: Nenávistný motiv neobjasňován
Pohnutka: Sexuální orientace / identita
Forma incidentu: Zastrašování nebo vyhrožování

34/ VYHROŽOVÁNÍ PROSTŘEDNICTVÍM SMS

Květen 2014, Hlavní město Praha

Osmačtyřicetiletý muž zasílal prostřednictvím mobilního telefonu opakovaně desítky až stovky antisemitských zpráv starší ženě. Policii se pachatele podařilo vypátrat, načež mu vyšetřovatel sdělil obvinění ze spáchání přečinu násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci. Případ byl nicméně odložen, protože se zjistilo, že obviněný nebyl v době spáchání činu trestně odpovědný pro nepříčetnost.

Stav: Oznámeno policii, odloženo (nepříčetnost pachatele)
Objasňovaný motiv: Náboženské vyznání
Pohnutka: Náboženské vyznání
Forma incidentu: Slovní útok

35/ ZLOMENÝ NOS

Květen 2014, Moravskoslezský kraj

V baru na menším moravskoslezském městě došlo v nočních hodinách k napadení muže a ženy romské národnosti. Útočník nejprve začal provolávat: „Sieg heil!" a vykřikovat, že „cikáni jsou opice a negři zde nemají co dělat." Dále provolával: „Černý huby, táhněte do Anglie! Nenávidím cikány, kurvy černý, černý svině," a také prohlásil, že „všichni cikáni by se měli postřílet". Když se dotčený muž proti těmto urážkám ohradil, pachatelem jej povalil na zem a opakovaně udeřil pěstí do obličeje. Agresor přitom křičel: „Zmrde černej, zkurvenej cikáne, já tě rozkopu!" Napadeného před dalším bitím zachránila přivolaná hlídka městských strážníků. Utrpěl zlomeniny nosních kůstek a oděrky na tváři. Útočník byl policií odvezen na protialkoholní záchytnou stanici. Za přečiny výtržnictví, ublížení na zdraví a hanobení národa, rasy, etnické skupiny nebo jiné skupiny obyvatel byl odsouzen k podmíněnému trestu odnětí svobody na jeden rok ve zkušební lhůtě dvou let.

Stav: Pravomocný trestní příkaz
Objasňovaný motiv: Národnost / etnicita
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Slovní útok, fyzický útok

36/ HANLIVÉ VÝROKY NA SOCIÁLNÍ SÍTI

Červen 2014, Moravskoslezský kraj

Sedmadvacetiletá žena se dopustila přečinu hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob, když na Facebooku zveřejňovala hanlivé výrazy adresované romské národnosti. Údajně tím reagovala na předešlý konflikt, jehož obětí se měl stát její syn. Konkrétně napsala: „Milé maminky, dávejte si pozor na své děti, i když jsou jen před barákem. Včera se stala hrozná věc. Ti zkurvení cikáni už přesahují hranice. To, co včera udělali mým dětem, tak bez milosti bych je strčila všechny do plynu, kam patří. Říkejte si o nich, co chcete, ale takhle ublížit, to dělají jen hyeny. Za vše může ten náš debil primátor, který je tady pořád tahá." Státní zástupce v této věci rozhodl o podmíněném zastavení trestního stíhání ve zkušební době 12 měsíců.

Stav: Podmíněné zastavení trestního stíhání
Objasňovaný motiv: Národnost / etnicita
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Slovní útok

37/ ISLAMOFOBIE NA FACEBOOKU

Červen 2014, Neznámý kraj

Muslimce je na Facebooku opakovaně vyhrožováno kvůli její víře. Vyhrožování je často velmi vulgární. Má strach, že se výhrůžky naplní, a někdo ji skutečně fyzicky napadne. Z toho důvodu se bojí vycházet na ulici v šátku. Kvůli nevhodným poznámkám vztahujícím se k její víře pociťuje značné zneuznání ze strany členů české společnosti.

Stav: Neoznámeno policii
Pohnutka: Náboženské vyznání
Forma incidentu: Slovní útok

38/ NAPADAJÍCÍ CIZINEC

Červen 2014, Karlovarský kraj

Rakouský občan hlásící se k nacismu napadl v restauraci na Karlovarsku mladou dívku. Stalo se tak před zraky ostatních hostů v zaří-

zení, kde napadená pracovala jako servírka. Útočník ji nejprve za barem kopl kolenem do stehna a do žeber, načež ji udeřil pěstí do obličeje. Společně s tím hajloval a vykřikoval nacistická hesla. Policie muže obvinila z přečinů výtržnictví a projevu sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka. Soud jej odsoudil k sedmiměsíčnímu trestu odnětí svobody podmíněně odloženému ve zkušební lhůtě 15 měsíců.

Stav: Pravomocný trestní příkaz
Objasňovaný motiv: Projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Slovní útok, fyzický útok

39/ NAPADENÍ CIZINCŮ

Červen 2014, Středočeský kraj

Pětice mužů rumunské národnosti byla napadena velkou skupinou útočníků, z nichž někteří byli příznivci krajní pravice. Poškození přivolali policii, avšak ta s muži nespolupracovala a nepostupovala v souladu s předpisy. Zasahující policisté zadrželi napadené muže, kdežto útočníky nechali být. Během svého zadržení byli poškození vystaveni šikaně ze strany policistů. Také někteří rodinní příslušníci či partnerky napadených si stěžovali na hrubé zacházení ze strany policie hraničící až se zastrašováním. Policisté údajně opakovaně tvrdili, že dojde k jejich vyhoštění. Následně kontaktovala přítelkyně jednoho z napadených organizaci In IUSTITIA, která poškozené právně zastupovala a poskytovala jim služby psychosociální podpory. Soud v červenci 2015 vydal trestní příkaz, v němž odsoudil obě strany k podmíněnému trestu odnětí svobody v délce tří měsíců s odkladem v délce 12 měsíců. Jeden z iniciátorů konfliktu byl odsouzen k přísnějšímu trestu, neboť již byl v minulosti trestán. Proti trestnímu příkazu podali odsouzení odpor a hlavní líčení bylo nařízeno na srpen 2015.

Stav: Oznámeno policii – probíhá řízení před soudem (červenec 2015)
Objasňovaný motiv: Nenávistný motiv neobjasňován
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Slovní útok, fyzický útok

40/ NÁSILÍ V KLUBU A VENKU

Červen 2014, Moravskoslezský kraj

O letní víkendové noci slovně a fyzicky napadl osmadvacetiletý muž v Moravskoslezském kraji několik osob, které se tou dobou nacházely v jistém restauračním zařízení a před ním. Bez varování srazil dvěma u baru stojícím mužům velkou silou hlavy k sobě, takže se navzájem zranili. Útočník ve svém jednání pokračoval. Napadené střídavě kopal a zasazoval jim údery pěstmi. Po jednom také v jednu chvíli hodil židlí, kterou však napadený vykryl rukou, a poté na něj převrátil stůl. Útočník také napadal okolostojící hosty, než se odebral na nedalekou diskotéku. Tam opět vyvolával spory s návštěvníky, přičemž jednoho se rozhodl kopnout s výskokem do prsou. Napadený couvl, a proto jej výkop zasáhl do břicha, nicméně byl nucen odrážet další útoky pěstmi. Následně se k útočníkovi připojili další dva muži a napadeného povalili na zem a bili jej. Vzhledem k tomu, že někteří z napadených byli identifikováni jako Romové, byl daný čin evidován jako přečin motivovaný národnostní nesnášenlivostí nebo nenávistí. Právní kvalifikace se však změnila a dotyčný byl odsouzen za přečin ublížení na zdraví a výtržnictví. K nenávistné pohnutce nebylo přihlédnuto.

Stav: Pravomocný trestní příkaz
Objasňovaný motiv: Nenávistná motivace změněna na jinou
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Slovní útok, fyzický útok

41/ POHRŮŽKA POPRAVOU MUSLIMŮ

Červen 2014, neznámý kraj

„Už brzy se v Evropě stane to, co se momentálně děje na Burmě a v Centrální africké republice. Totální masakr. Všichni muslimové musí odejít z Evropy, nebo budou popraveni. Smrt islámu." Toto sdělení bylo zasláno na email jedné muslimské organizace. Organizace In IUSTITIA o tom byla zpravena jejími zástupci. Ti se nakonec rozhodli, že žádnou činnost v tomto směru již dále nebudou vyvíjet.

Stav: Neoznámeno policii
Pohnutka: Náboženské vyznání
Forma incidentu: Slovní útok, zastrašování nebo vyhrožování

42/ POBODÁNÍ MUŽE BEZ DOMOVA

Červen 2014, Hlavní město Praha

„Alespoň bude o jednoho bezdomovce míň." Těmito slovy vysvětlil svůj druhý pokus o vraždu člověka bez domova vysokoškolský student. Podle soudu si záměrně vybíral oběti, nad nimiž mohl uplatnit svou fyzickou převahu a které v době útoku spaly. Prvnímu napadenému zachránilo život to, že se pachateli zlomil nůž. Druhému pomohl muž, který uslyšel jeho volání o pomoc a přispěchal mu na pomoc. Policisté pachatele zadrželi chvíli poté. Útočník se ve své výpovědi před soudem doznal. „Chtěl jsem, aby umíral pomalu, krásně. Nezaslouží si rychlou smrt. Chtěl jsem, ať si tu smrt užije," prohlásil na konto svých obětí, které si podle něj na bezdomovce jenom hrály. Během své výpovědi se otevřeně hlásil k Dělnické straně sociální spravedlnosti, která však jeho údajné členství odmítla. Také obdivoval Adolfa Hitlera a jeho konečné řešení „židovské a romské otázky". Městský soud útočníka odsoudil k 17,5 letům nepodmíněného odnětí svobody a k desetiletému zákazu pobytu na území Hlavního města Prahy. Jako obecnou přitěžující okolnost shledal nenávistnou motivaci vůči určité skupině osob a také to, že nad svými činy neprojevil lítost a naopak se s nimi hrdě ztotožňoval. Organizace In IUSTITIA se prostřednictvím pracovníků sociálních služeb pokoušela druhého napadeného muže najít, to se však nepodařilo.

Stav: Pravomocný rozsudek soudu I. stupně potvrzený soudem II. stupně
Objasňovaný motiv: Jiná skupina osob (obecně přitěžující okolnost)
Pohnutka: Bezdomovectví
Forma incidentu: Fyzický útok

43/ SEXISTICKÉ URÁŽENÍ

Červen 2014, Ústecký kraj

Pro urážení osob s menšinovou sexuální orientací na internetovém serveru Parlamentní listy se policie začala zabývat jednatřicetiletým mužem z Varnsdorfu. Ten údajně v útocích pokračoval v témž období i na svém veřejném profilu na sociální síti. Policie zahájila trestní stíhání, kdy pachatele obvinila z přečinu podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod.

Stav: Oznámeno policii
Objasňovaný motiv: Jiná skupina osob
Pohnutka: Sexuální orientace / identita
Forma incidentu: Slovní útok, zastrašování nebo vyhrožování

44/ VERBÁLNÍ ÚTOK PRO ŠÁTEK

Červen 2014, Hlavní město Praha

„Sundej si ten šátek, hovado!" Těmito slovy napadl muž středního věku muslimku nakupující v jednom pražském obchodním centru. Nato odešel a napadenou ženu za sebou zanechal silně rozrušenou.

Stav: Neoznámeno policii
Pohnutka: Náboženské vyznání
Forma incidentu: Slovní útok

45/ ÚTOK NA MANŽELSKÝ PÁR

Červen 2014, Královéhradecký kraj

Dvě ženy ve věku 19 a 16 let napadly manželský pár, který šel po ulici. Po slovní rozepři následovaly údery rukou do obličeje za doprovodu urážek jako „mrdko", „bílý svině" apod. Napadený se aktivně bránil. Rukou chytil starší útočnici pod krkem a tlačil ji od sebe, načež k němu přiběhl jiný muž, jehož pachatelky znaly, a poškozeného několikrát udeřil pěstí do obličeje a nadával mu. Poškozenému tak svým jednáním způsobili několik poranění: hematom a otok pod levým okem, otoky obou rtů, hematom nosu a vyštípnutí části tří předních zubů. Dospělá žena byla obviněna z přečinů hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob a výtržnictví. Muž je vyšetřován samostatně. O necelý měsíc později policie tyto tři útočníky začala vyšetřovat v souvislosti s jiným případem, v souvislosti s nímž rovněž čelí obvinění z obdobných přečinů.

Stav: Oznámeno policii – probíhá řízení před soudem (březen 2015)
Objasňovaný motiv: Bílá rasa
Pohnutka: Barva pleti
Forma incidentu: Slovní útok, fyzický útok

46/ ÚZKOSTNÉ STAVY

Červen 2014, neznámý kraj

Žena, která konvertovala k islámu a nosí hidžáb, čelí neustálým verbálním útokům a nenávistnému jednání. „Táhni, odkud jsi přišla! Sundej ten hadr z hlavy! Fuj, co to je za zrůdu!" To jsou jen některé z urážek, jimiž je napadána. V horším případě je po ní pliváno, neznámí lidé do ní záměrně žďuchají či na ni najíždějí nákupním vozíkem. Útočníky jsou „obyčejní" lidé, s nimiž se potkává na ulici. Ponižováním vznikají u napadené úzkostné stavy, které výrazně komplikují její každodenní život.

Stav: Neoznámeno policii
Pohnutka: Náboženské vyznání
Forma incidentu: Slovní útok, fyzický útok

47/ HROZBA OBĚŠENÍM KRITIKŮ ISLÁMU

Červenec 2014, Hlavní město Praha

Muž zabývající se islámem v evropských zemích čelil vyhrožování a zastrašování prostřednictvím internetu. Na jeho facebookový profil kdosi vložil odkaz na stránku s následujícím vyrozuměním: „1. září. Den kdy kritiky islámu vyšťouráme z jejich děr a rozvěsíme po městech republiky..." Společně s přiloženým obrázkem oběšených osob zde byla zveřejněna výzva k udávání a zasílání adres kritiků islámu. Policie incident prošetřovala jako přečin násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci. Pachatele se jí však nepodařilo vypátrat, a proto byl případ odložen.

Stav: Oznámeno policii, odloženo (pachatel neznámý)
Objasňovaný motiv: Náboženské vyznání
Pohnutka: Politické přesvědčení
Forma incidentu: Zastrašování nebo vyhrožování

48/ „POMSTA BUDE KRUTÁ"

Červenec 2014, Zlínský kraj

Asi čtyřicetiletý muž se provinil proti zákonu tím, že na Facebooku zveřejnil výzvu k napadení Romů ve větším městě na Vsetínsku. Tím reagoval na předchozí konflikt, kde byl fyzicky napaden šestadvacetiletým mužem. Jednalo se o konflikt bez rasového podtextu. Napadený se zastal své bývalé družky, která měla s útočníkem slovní rozepři. Napadený jej vyzval ke rvačce, což útočník nejprve odmítl a odešel. Aby však mezi svými přáteli nebyl za zbabělce, svého vyzyvatele znovu vyhledal a již ve značně podnapilém stavu napadl. Údajně měla být napadena také jeho přítelkyně, což však policie vyvrátila. Napadený ve své výzvě uvedl: „Pomsta bude krutá, ale nevyhnutelná, napadli včera cikáni i moji ženu, to neměli dělat!! 14,88." První číslice odkazuje ke slovům amerického rasisty Davida Lanea („We must secure the existence of our people and a future for white children"). Druhý symbol označuje nacistický pozdrav „heil Hitler", kdy jednotlivá čísla reprezentují pořadí písmen v abecedě (HH). Za spáchání přečinu podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod byl autor výzvy odsouzen k trestu obecně prospěšných prací v rozsahu 300 hodin.

Stav: Pravomocný rozsudek soudu I. stupně
Objasňovaný motiv: Národnost / etnicita
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Zastrašování nebo vyhrožování

49/ PROTI FANOUŠKŮM FOTBALOVÝCH KLUBŮ

Červenec 2014, Hlavní město Praha

Policie se zabývala incidentem, který se odehrál v létě v jedné pražské čtvrti, pro podezření ze spáchání zločinu z nenávisti. Obětmi měli být fanoušci fotbalových klubů. Nakonec však nebyly zjištěny skutečnosti opravňující zahájení trestního řízení, tudíž byla celá věc po několika měsících odložena. Bližší informace se nepodařilo zjistit, protože příslušný policejní útvar nespolupracoval.

Stav: Oznámeno policii, odloženo (pachatel neznámý)
Objasňovaný motiv: Jiná skupina osob
Pohnutka: Příslušnost k subkultuře
Forma incidentu: Neznámá

50/ SVASTIKA NA PANELÁKU

Červenec 2014, Ústecký kraj

Muž v severních Čechách pomaloval panelový dům nacistickými symboly. Na jeho fasádu nasprejoval černou barvou téměř metr vysoký symbol hákového kříže, kryptogram SH a numerickou šifru 88. „SH" znamená zkratku pro nacistický pozdrav „Sieg Heil!" Šifra 88 odpovídá pořadí písmen v abecedě (HH) a označuje jiný pozdrav nacistů „Heil Hitler!" Podle policie byl pachatel s jejich významem srozuměn. Téhož činu se ostatně podle vyšetřovatelů dopustil již před několika lety, kdy takto „vyzdobil" vnitřní společné prostory bytových domů. Pachatel byl odsouzen za přečiny poškození cizí věci a projevu sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka k podmíněnému trestu odnětí svobody. Podle soudu nebylo zjištěno, že by byly pachatelovy činy zaměřené vůči konkrétní skupině osob.

Stav: Pravomocný rozsudek soudu I. stupně
Objasňovaný motiv: Projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka
Pohnutka: Jiné
Forma incidentu: Graffiti

51/ „ZHEBNI, TY STARÁ KURVO"

Červenec 2014, Moravskoslezský kraj

Žena bez domova byla ve větším městě v Moravskoslezském kraji napadena dvěma patnáctiletými muži. Když si všimli, že poškozená vybírá jídlo z popelnice, začali na ni pokřikovat výhrůžky jako: „Ty stará kurvo, hodím tě do té popelnice a tam zhebneš!" Potom po ní házeli kameny. Stále přitom křičeli: „Zhebni! Zhebni!" Útočení zanechali teprve, když spatřili přicházející policejní hlídku. Z místa činu utekli. U napadené to vyvolalo silný pocitu strachu, který ilustrují tato její slova: „Od té doby jsem se pořád bála, nikam jsem nechodila. Vůbec nikam jsem nevycházela. Panebože, kolik jsem já toho prošla!"

Stav: Neoznámeno policii
Pohnutka: Bezdomovectví
Forma incidentu: Slovní útok, zastrašování nebo vyhrožování

52/ HÁKOVÝ KŘÍŽ V TRÁVĚ

Srpen 2014, Ústecký kraj

V blízkosti dětského hřiště na severočeském sídlišti se objevil hákový kříž. Ten byl vysekán do trávy neznámým pachatelem. Symbol byl ihned odstraněn a zasypán pískem. Symbol hákového kříže se v minulosti objevil také na jednom z panelových domů. Případ byl předán policii, která jej šetřila jako přestupek proti majetku. Policisté provedeným šetřením nezjistili, kdo hákový kříž na travnaté ploše vytvořil, a případ v říjnu roku 2014 odložili.

Stav: Oznámeno policii, vyšetřováno jako přestupek, odloženo (pachatel neznámý)
Pohnutka: Projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka
Forma incidentu: Jiná

53/ HANOBENÍ A VYHROŽOVÁNÍ PO DEMONSTRACI

Srpen 2014, Ústecký kraj

Po skončení protiromské demonstrace se skupina asi 20 účastníků vydala k místní ubytovně a tam její obyvatele slovně urážela a vyhrožovala zapálením jejich příbytku. Policie na místě zadržela dva muže. Šestatřicetiletý muž byl vyšetřován pro podezření ze spáchání přečinu hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob. Nakonec však byl jeho skutek překvalifikován na přestupek proti občanskému soužití. Osmatřicetiletého muže policie podezřívala ze spáchání téhož přečinu v souběhu s přečinem nebezpečného vyhrožování. Jakým způsobem bylo vyšetřování uzavřeno, se nepodařilo objasnit.

Stav: Oznámeno policii, vyšetřováno jako přestupek
Objasňovaný motiv: Národnost / etnicita
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Slovní útok, zastrašování nebo vyhrožování

54/ PODNAPILÝ URÁŽEL ROMY

Srpen 2014, Moravskoslezský kraj

Asi čtyřicetiletý muž pod vlivem alkoholu napadl v Moravskoslezském kraji podobně starého muže pro jeho romskou národnost. Když kolem napadeného procházel, zasypal jej vulgárními urážkami. Útočník na místě činu předtím převracel odpadní kontejnery. Policisté jej zadrželi a po vystřízlivění jej obvinili z přečinů výtržnictví a hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob. Pachatel se ke svým skutkům doznal a trestní stíhání proto bylo státním zástupcem podmíněně zastaveno na zkušební dobu 15 měsíců.

Stav: Podmíněné zastavení trestního stíhání
Objasňovaný motiv: Národnost / etnicita
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Slovní útok

55/ POPÍRÁNÍ GENOCIDY

Srpen 2014, Neznámý kraj

Tomio Okamura během svého rozhovoru s médii otevřeně popíral romský holocaust. Existenci romského koncentračního tábora v Letech a zdejší cílené vyhlazování uvězněných lidí označil za lež. „Byl tu pracovní tábor pro osoby, které se vyhýbaly řádné práci, včetně Čechů a Němců z Protektorátu. Internováni nebyli na základě etnika, ale cikánského způsobu života, to znamená, že pracující Romové tu nebyli," prohlásil a posléze dodal: „Oběti v táboře rozhodně nebyly oběti jakéhokoli holokaustu. Naopak, srovnávání je neúctou ke skutečným obětem holokaustu, ať už Romů nebo Židů, ve skutečných koncentračních táborech." Představitelé Romů a nevládních organizací, kteří s výrokem nesouhlasili a cítili se jím nanejvýš dotčeni, kontaktovali organizaci In IUSTITIA s žádostí o pomoc. Trestní oznámení jsme podali na politickou stranu, jíž byl autor výroku v té době členem. Policie se jím však nezabývala a její postup stvrdil i státní zástupce. In IUSTITIA žádnou další činnost v této věci nevyvíjela, neboť klienti přestali věřit, že by se mohli domoci spravedlnosti. Negativní zkušenosti s policií a státním zástupcem v této věci navíc zásadně oslabily jejich důvěru v český stát.

Stav: Oznámeno policii, odloženo (trestný čin se nestal)
Objasňovaný motiv: Nenávistný motiv neobjasňován
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Slovní útok

56/ POPÍRÁNÍ GENOCIDY ČESKÝCH ROMŮ

Srpen 2014, Ústecký kraj

Lukáš Kohout publikoval na svých internetových stránkách www.lukaskohout.cz článek s názvem „Peníze za zrušení vepřína, bych nehledal". Policie nabyla přesvědčení, že se tím dopustil přečinu popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia. Trestní stíhání bylo zahájeno v únoru 2015.

Stav: Oznámeno policii
Objasňovaný motiv: Národnost / etnicita
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Slovní útok

57/ PROTI „CIKÁNSKÉMU TERORU"

Srpen 2014, Ústecký kraj

Lukáš Kohout se podle policie dopustil přečinů podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod a hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob, když je na Facebooku označoval za etnikum terorizující ostatní občany a v této souvislosti vyzýval k účasti na demonstraci nazvané „Cikánský teror v Děčíně – Demonstrace". Kromě toho čelí obvinění ze spáchání přečinu popírání a zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia, které blíže popisujeme jako samostatný případ.

Stav: Oznámeno policii
Objasňovaný motiv: Národnost / etnicita
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Slovní útok, zastrašování nebo vyhrožování

58/ RASISTICKÁ NENÁVIST

Srpen 2014, Královéhradecký kraj

Jedná se o čin zjištěný prostřednictvím informací poskytnutých Policejním prezidiem ČR z Evidenčně statistického systému kriminality. Kontaktovaná královéhradecká policie oznámila, že na základě dostupných údajů není možné daný případ dohledat v jejich databázi.

Stav: Oznámeno policii
Objasňovaný motiv: Žlutohnědá rasa
Pohnutka: Barva pleti
Forma incidentu: Neznámá

59/ NAPADENÍ NA PRIDE

Srpen 2014, Hlavní město Praha

Účastníka průvodu Prague Pride fyzicky napadl příznivec krajní pravice, který se účastnil náboženského shromáždění zaměřeného proti homosexuálům. Dotyčného muže několikrát udeřil pěstí do obličeje. Napadený se bránil slzným sprejem a následně vyhledal pomoc přítomné policejní hlídky, takže k dalším útokům nedošlo. Na agresora však během průvodu narazil ještě jednou. Zaslechl přitom, jak svým souputníkům říká: „To je ta buzna ... ale až nebudou kolem policajti." Následně se poškozený obrátil na organizaci In IUSTITIA, která mu poskytla jednorázové poradenství.

Stav: Oznámeno policii - odmítla se incidentem zabývat
Objasňovaný motiv: Nenávistný motiv neobjasňován
Pohnutka: Sexuální orientace / identita
Forma incidentu: Fyzický útok

60/ JINÁ NENÁVIST

Srpen 2014, Jihočeský kraj

Jedná se o incident, který byl identifikován v Evidenčně statistickém systému kriminality Policejního prezidia ČR. Oslovená jihočeská policie jej podle dostupných informací ztotožnila s případem rozepří týkajících se místního hokejového týmu a odmítla k němu poskytnout další informace. Zda se skutečně jedná o násilí z nenávisti, zůstává proto nejasné.

Stav: Oznámeno policii
Objasňovaný motiv: Jiná skupina osob
Pohnutka: Jiné
Forma incidentu: Neznámá

61/ PROTI ROMŮM

Srpen 2014, Jihomoravský kraj

Jedná se o incident identifikovaný prostřednictvím informací poskytnutých z Evidenčně statistického systému kriminality Policejního prezidia ČR. Jihomoravská policie jej na základě dostupných údajů nebyla s to dohledat.

Stav: Oznámeno policii
Objasňovaný motiv: Národnost / etnicita
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Národnost / etnicita

62/ ZHORŠENÉ PRACOVNÍ PODMÍNKY

Srpen 2014, Hlavní město Praha

Muž, zaměstnaný v pražském hotelu, se opakovaně na pracovišti setkával s projevy antisemitismu. Vedení a zaměstnanci hotelu se dopouštěli slovních útoků a otevřeně hanobili jeho náboženství. Zaměstnanci hotelu také uráželi zákazníky jiného náboženského vyznání v jejich nepřítomnosti. Poškozený shromažďoval důkazy a poté se obrátil na organizaci In IUSTITIA s žádostí o pomoc. Během opakovaných konzultací bylo poškozenému doporučeno obrátit se na Státní úřad inspekce práce a v případě vzniku majetkové a nemajetkové škody řešení záležitosti v civilním řízení.

Stav: Neoznámeno policii
Pohnutka: Náboženské vyznání
Forma incidentu: Slovní útok

63/ KREV NA MUSLIMSKÉ MODLITEBNĚ

Září 2014, Hlavní město Praha

Na vstup do pražské mešity byly v noci vylity čtyři litry prasečí krve a umístěn nápis „Stop islamizaci". K útoku se přihlásilo hnutí Pro-Vlast, které jej jedním ze svých členů okomentovalo následovně: „Tímto činem jsme chtěli upozornit a poukázat na otázku, která se v současnosti nemusí v naší republice jako problém jevit, avšak do budoucna by se vážným problémem stát mohla." Lidovým novinám administrátor webu Pro-Vlast dále napsal: „Ač v mnohém, co tato víra obsahuje, z celého srdce nesouhlasíme, nejsme proti islámu jako takovému. Věříme však, že není slučitelný s naším stylem života a s pojetím našich svobod a tedy do České republiky, potažmo Evropy, nepatří." Islámská nadace, která byla útokem poškozena, se k případu nevyjadřovala, ba dokonce údajně popírala, že se stal. Policie se jím zabývala, avšak následně byl překvalifikován jako přestupek. Protože se nepodařilo ustanovit konkrétního pachatele, byla věc odložena.

Stav: Oznámeno policii, vyšetřováno jako přestupek, odloženo (pachatel neznámý)
Pohnutka: Náboženské vyznání
Forma incidentu: Útok na majetek, slovní útok

64/ POKRESLENÉ VOLEBNÍ PLAKÁTY

Září 2014, Olomoucký kraj

Plakáty zobrazující kandidáty známé politické strany byly poškozeny neznámým pachatelem. Ten mimo jiné popsal billboardy s romským kandidátem rasistickými hesly jako: „Nevolit negra" nebo „Černá tlama" s cílem odradit potenciální voliče této strany. Vedení strany podalo trestní oznámení. Policie řešila tento incident jako přečin poškození cizí věci bez rasistického podtextu. Pachatele se nepodařilo dopadnout, případ byl proto odložen.

Stav: Oznámeno policii, odloženo (pachatel neznámý)
Objasňovaný motiv: Nenávistný motiv neobjasňován
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Graffiti

65/ PROTI ROMŮM NA INTERNETU

Září 2014, Hlavní město Praha

Pražská policie se věnovala vyšetřování incidentu motivovaného nenávistí či nesnášenlivostí vůči Romům. Výsledkem byl závěr, že se daný čin nestal, a věc byla proto odložena. Bližší informace nejsou známy.

Stav: Oznámeno policii, odloženo (trestný čin se nestal)
Objasňovaný motiv: Národnost / etnicita
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Neznámá

66/ ŠIKANA MUŽE BEZ DOMOVA

Září 2014, Jihomoravský kraj

Muž bez domova, zdržující se na ubytovnách a v azylových domech, se stal terčem nadávek a vyhrožování ze strany lidí v jeho okolí. Záminkou pro to byla minoritní sexuální orientace, kterou mu útočníci připisovali. Aby napadaný předešel naplnění pohrůžek, raději se z většího jihomoravského města, kde dlouhodobě žil, odstěhoval. In IUSTITIA poskytla v této věci právní a sociální poradenství.

Stav: Neoznámeno policii
Pohnutka: Sexuální orientace / identita
Forma incidentu: Slovní útok, zastrašování nebo vyhrožování

67/ ÚTOK NA HOSTY OSLAVY NAROZENIN

Září 2014, Jihomoravský kraj

Tři muži ve věku kolem 20 let slovně napadali romské hosty oslavy narozenin, která se konala před budovou hasičské zbrojnice ve větším jihomoravském městě. Protože se jednalo o soukromou akci, nebyli na ni pachatelé vpuštěni. Přesto na místě zůstali a následně na přítomné, povětšinou mladistvé osoby, pokřikovali rasistické urážky a výhrůžky: „Černá hubo, pojď sem! Zabijeme vás, černý

huby!" Dva pachatelé byli odsouzeni za spáchání přečinu hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob k šestiměsíčním trestům odnětí svobody podmíněně odloženým ve zkušební lhůtě 12 měsíců. Zbývající pachatel během trestního řízení zemřel.

Stav: Pravomocný rozsudek soudu I. stupně
Objasňovaný motiv: Národnost / etnicita
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Slovní útok, zastrašování nebo vyhrožování

68/ UŽIVATELKA DROG

Září 2014, Ústecký kraj

Žena na Mostecku se stala terčem útoku z důvodu svého předchozího užívání drog. Prostřednictvím zpráv zasílaných mobilním telefonem a na Facebooku sdělovala pachatelka tuto informaci poškozené i jejím blízkým s cílem ji poškodit. Především upozorňovala na to, že se dotyčná údajně nedostatečně stará o své dítě. Organizaci In IUSTITIA nahlásila tento případ pracovnice sociální služby poskytované jinou organizací. Poškozenou ženu se nepodařilo zkontaktovat.

Stav: Neoznámeno policii
Pohnutka: Uživatelství drog
Forma incidentu: Slovní útok, zastrašování nebo vyhrožování

69/ „ZHEBNĚTE, ČERNÝ SVINĚ"

Září 2014, Zlínský kraj

Osobní údaje a telefonní číslo muže ze Zlínska zneužil neznámý pachatel tím, že na Facebooku založil mužův falešný profil a jeho prostřednictvím pronášel protiromské a jiné nenávistné výroky. Na stránce „Petice Zhebněte černý svině 2014" byl veden jako takzvaný „anti-rom agent", na kterého se měli zájemci o další informace v dané věci obracet. Dále se jeho jménem účastnil nenávistných diskusí. Policie případ vyšetřovala jako přečin podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod. Nakonec však případ odložila, neboť se jí nepodařilo zjistit skutečnosti opravňující zahájení trestního řízení.

Stav: Oznámeno policii, odloženo (pachatel neznámý)
Objasňovaný motiv: Národnost / etnicita
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Slovní útok

70/ BUŠENÍ DO OKEN

Říjen 2014, Středočeský kraj

Po čtvrté hodině ranní uslyšela romská rodina žijící ve středočeském městě bušení do oken svého domu. Následovaly nadávky a výhrůžky, které členy rodiny značně vyděsily a vzbudily obavu, že by se zmiňované hrozby mohly uskutečnit. Obvodní policejní oddělení prošetřovalo tento incident jako přečin nebezpečného vyhrožování. Poněvadž se nepodařilo zjistit konkrétního pachatele, policie případ odložila.

Stav: Oznámeno policii, odloženo (pachatel neznámý)
Objasňovaný motiv: Národnost / etnicita
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Slovní útok, zastrašování nebo vyhrožování

71/ FYZICKÉ NAPADENÍ CIZINCE

Říjen 2014, Hlavní město Praha

Skupina čtyř mužů v Praze napadla v brzkých ranních hodinách čtyřicetiletého muže z Ukrajiny a způsobila mu závažná zranění. Policie prošetřovala daný incident s ohledem na nenávistnou pohnutku pachatelů, konkrétně jako přečin ublížení na zdraví. Dále v dané věci objasňovala spáchání přečinu výtržnictví. Případ byl nakonec odložen, jelikož se nepodařilo ztotožnit konkrétní pachatele.

Stav: Oznámeno policii, odloženo (pachatel neznámý)
Objasňovaný motiv: Nenávistná motivace změněna na jinou
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Fyzický útok

72/ FYZICKÉ NAPADENÍ MUŽE Z ASIE

Říjen 2014, neznámý kraj

Muž původem z Asie byl brutálně napaden nezletilým útočníkem. Kvůli zlomeninám lícní kosti a horní čelisti trpí velkými bolestmi a má potíže s přijímáním potravy. In IUSTITIA nabídla napadenému své právní služby, o další spolupráci však neprojevil zájem. Na pachatele bylo podáno trestní oznámení. Případ nyní vyšetřuje policie. Další podrobnosti se nepodařilo zjistit.

Stav: Oznámeno policii
Objasňovaný motiv: Není známo
Pohnutka: Barva pleti
Forma incidentu: Fyzický útok

73/ NAPADENÍ KVŮLI SEXUÁLNÍ ORIENTACI

Říjen 2014, Hlavní město Praha

Neznámý pachatel napadl na pražském Žižkově muže z důvodu minoritní sexuální orientace. Následkem útoku utrpěl poškozený lehká zranění. Útočník poškodil také jeho oblečení. Organizaci In IUSTITIA o útoku informoval známý napadeného. Policii nebyl incident oznámen.

Stav: Neoznámeno policii
Pohnutka: Sexuální orientace / identita
Forma incidentu: Fyzický útok

74/ NAPADENÍ SQUATTERŮ

Říjen 2014, Jihomoravský kraj

Skupina lidí bez domova obývající brněnský squat čelila opakovanému napadání ze strany personálu sousední restaurace. Útoky vyvrcholily fyzickým napadením squatterů, během kterého byl poničen jejich majetek, byli rasisticky uráženi („Zhasni ten oheň, ty kundo černá!") a zároveň jim bylo vyhrožováno („Jednou vás tady všechny zapálím!"). Při tomto incidentu se navíc do útoku zaměstnanců zapojili také strážníci městské policie. Útok zastavila až přivolaná státní policie, která v daném incidentu zahájila tři trestní řízení. Napadení požádali prostřednictvím sociální kurátorky organizaci In IUSTITIA o pomoc. V současné době In IUSTITIA poškozené právně zastupuje.

Stav: Oznámeno policii
Objasňovaný motiv: Nenávistný motiv neobjasňován
Pohnutka: Bezdomovectví
Forma incidentu: Slovní útok, útok na majetek, fyzický útok

75/ ÚTOKY V SOUKROMÉ ŠKOLE

Říjen 2014, Hlavní město Praha

Studentka soukromé vzdělávací instituce byla při vyučování slovně napadána ředitelkou kvůli své sexuální orientaci. Ta mimo jiné prohlásila: „Podívejte se, dřív, když slepice začala kokrhat, dali ji na špalek a problém pohlaví byl vyřešen." Protože se tím cítila studentka velmi dotčena, odmítala do této školy dále docházet a platit školné, k čemuž se nicméně smluvně zavázala. In IUSTITIA poskytla napadené poradenství. Škole bylo advokátem zasláno odstoupení od smlouvy, její představitelé na něj zatím nereagovali.

Stav: Neoznámeno policii
Pohnutka: Sexuální orientace / identita
Forma incidentu: Slovní útok

76/ ZNEUŽITÍ FOTOGRAFIÍ Z POLICEJNÍ RAZIE

Říjen 2014, Hlavní město Praha

Dva muži vyznávající islám byli vystaveni výraznému zásahu do osobních práv. V materiálu připomínajícím bulvární noviny byly publikovány fotografie zobrazující tyto muže v souvislosti s rostoucí kriminalitou, za což bylo činěno odpovědné jejich náboženství. Oba poškození se obrátili na organizaci In IUSTITIA, která jim poskytla jednorázové poradenství. Jeden z klientů během toho uvedl, že mu byla vinou této dehonestace vypovězena zaměstnavatelem pracovní smlouva.

Stav: Neoznámeno policii
Pohnutka: Náboženské vyznání
Forma incidentu: Jiné

77/ ZVEŘEJNĚNÍ SOUKROMÉ ADRESY

Říjen 2014, Hlavní město Praha

V Česku žijící cizinec vyznávající islám byl podroben narušení svého soukromí, když příznivci iniciativy Islám v ČR nechceme zveřejnili jeho adresu a adresu jeho manželky. Na organizaci In IUSTITIA se obrátil s prosbou o spolupráci s cílem změnit negativní postoj části české veřejnosti vůči muslimům. Téma radikalizace chtěl medializovat. In IUSTITIA poskytla jednorázové poradenství a nabídla zprostředkování vhodného média. Slíbený článek klient dosud nedodal.

Stav: Neoznámeno policii
Pohnutka: Náboženské vyznání
Forma incidentu: Slovní útok, jiný

78/ KONFLIKT NA DEMONSTRACI DSSS

Listopad 2014, Jihomoravský kraj

Během demonstrace Dělnické strany sociální spravedlnosti 17. listopadu v Brně napadl příznivec této strany účastníka studentské protidemonstrace. Pěstmi jej udeřil do břicha. Napadený na útok odpověděl rovněž násilím. Opakovaně útočníka, jenž se dle soudu neúspěšně bránil, udeřil pěstí do hlavy. Nejspíše z tohoto důvodu byl napadený v mediálním zpravodajství původně prezentován jako pachatel. Konflikt nakonec musela zastavit policie. Oba muži byli odsouzeni za výtržnictví k podmíněným trestům odnětí svobody. Odpůrci demonstrace DSSS byl uložen trest ve výši dvou měsíců odnětí svobody s odkladem v délce 12 měsíců. Iniciátorovi konfliktu byl trest vyměřen na tři měsíce odnětí svobody podmíněně odložené ve zkušební lhůtě 15 měsíců.

Stav: Pravomocný rozsudek soudu I. stupně
Objasňovaný motiv: Nenávistný motiv neobjasňován
Pohnutka: Politické přesvědčení
Forma incidentu: Fyzický útok

79/ NAPADENÍ OBSLUHY VIETNAMSKÉ RESTAURACE

Listopad 2014, Plzeňský kraj

Muž a žena původem z Asie byli napadeni fanoušky kapely Ortel. Útok se stal v restauraci, kde napadení pracovali. Útočníci nejprve vyvolali hádku s číšnicí a poté ji fyzicky napadli. Když se jí její přítel zastal, útočníci napadli také jeho a způsobili mu újmu na zdraví v takovém rozsahu, že musel být ošetřen v nemocnici. Následně se odešli bavit na koncert, který se konal v nedalekém společenském sále. Policie případ vyšetřovala pro podezření ze spáchání přečinů výtržnictví a ublížení na zdraví. To se nicméně nepotvrdilo, a tak byl předán k projednání příslušné přestupkové komisi. Vedoucí správního oddělení městského úřadu odmítl v dané věci podat další informace. Poškozené se organizaci In IUSTITIA nepodařilo kontaktovat. Majitel restauraci zavřel nedlouho po násilném incidentu. Jestli spolu tyto dvě skutečnosti nějak souvisely, rovněž zůstává neobjasněno.

Stav: Oznámeno policii, vyšetřováno jako přestupek
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Slovní útok, fyzický útok

80/ NAPADENÍ FOTBALOVÝMI CHULIGÁNY

Listopad 2014, Moravskoslezský kraj

Mladý muž byl na Ostravsku napaden skupinou údajně fotbalových chuligánů. Jakmile jej srazili k zemi, začali do něj kopat. Také jej pořezali na ruce a na hlavě. Pak jej nechali ležet v bezvědomí na ulici. V takovém stavu zůstal po několik hodin, než se probral a kolemjdoucími přivolaná Záchranná služba jej převezla k lékařskému ošetření. Pracovníci Záchranné služby následně případ nahlásili policii, která napadení prošetřovala pro spáchání výtržnictví a ublížení na zdraví ve stadiu pokusu. Konkrétní útočník však nebyl dopaden, proto policie případ odložila. Útok vyvolal odpor romské komunity, která na něj reagovala uspořádáním veřejného shromáždění proti násilí z nenávisti.

Stav: Oznámeno policii, odloženo (pachatel neznámý)
Objasňovaný motiv: Národnost / etnicita
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Fyzický útok

81/ ŘEZNÁ PORANĚNÍ V RESTAURACI

Listopad 2014, Hlavní město Praha

Pro podezření ze spáchání rasově motivovaného útoku vyšetřuje policie násilný konflikt mezi dvěma muži, ke kterému došlo v nočních hodinách v pražské restauraci. Napadený při něm utrpěl řezná poranění, pro která byl následně převezen k ošetření do nemocnice. K dnešnímu dni nebylo vyšetřování ukončeno. Bližší informace nejsou známy.

Stav: Oznámeno policii
Objasňovaný motiv: Černošská rasa
Pohnutka: Barva pleti
Forma incidentu: Fyzický útok

82/ PROTI OSOBÁM BEZ VYZNÁNÍ

Prosinec 2014, Jihomoravský kraj

Jihomoravské policii bylo oznámeno podezření ze spáchání trestného činu motivovaného nenávistí či nesnášenlivostí proti osobám bez náboženského vyznání. V dané věci bylo zahájeno trestní řízení a případ byl předán liberecké policii vzhledem k trvalému místu bydliště pachatele. Více informací se nepodařilo získat, jelikož příslušný policejní orgán nespolupracoval.

Stav: Oznámeno policii
Objasňovaný motiv: Náboženské vyznání
Pohnutka: Náboženské vyznání
Forma incidentu: Neznámá

83/ ŠIKANA ODPŮRCŮ ISLAMOFOBIE

Prosinec 2014, Hlavní město Praha

Muž a žena, kritizující islamofobii v české společnosti, se stali terčem šikany ze strany stoupenců iniciativy Islám v ČR nechceme. Společně s nimi byli uráženi a ponižováni také další lidé v jejich okolí. To jim způsobuje značné problémy jak v osobním životě, tak v zaměstnání. V rámci komunikace s organizací In IUSTITIA byla konzultována možnost podání trestního oznámení.

Stav: Neoznámeno policii
Pohnutka: Politické přesvědčení
Forma incidentu: Zastrašování nebo vyhrožování

84/ VÝHRŮŽKY A ROZKOPNUTÁ SCHRÁNKA

Prosinec 2014, Jihomoravský kraj

Opilý muž napadl romskou rodinu žijící na Brněnsku. Krátce po půlnoci začal své sousedy, skrývající se ve svém domě, rasisticky urážet a také jim vyhrožovat smrtí: „Vy kurvy černý, všechny vás podříznu a pozabíjím jako prasata!" Přitom vnikl na zahradu jejich domu, kde pod okny ložnice ve vyhrožování pokračoval a demoloval okolní majetek. Poté odešel do svého domu, odkud se vrátil se sekerou v ruce. V té chvíli již na místo přicházela přivolaná policejní hlídka. Útočník byl zadržen a obviněn z několika trestných činů. Okresní soud jej odsoudil k podmíněnému trestu odnětí svobody v délce trvání 30 měsíců ve zkušební lhůtě pěti měsíců.

Stav: Pravomocný rozsudek soudu I. stupně
Objasňovaný motiv: Národnost / etnicita
Pohnutka: Národnost / etnicita
Forma incidentu: Slovní útok, útok na majetek a fyzický útok

85/ ZÁCHRANA V DOMĚ

Prosinec 2014, Moravskoslezský kraj

Skupina asi osmi mužů zaútočila na náhodně vybraný pár vracející se v nočních hodinách domů. Nejdříve uráželi muže slovy „Černá opice, chcípni, ty černá opice!" Pak muže vytáhli z křoví, kam se před nimi schoval, a začali do něj kopat. Jeho partnerka mezitím utekla. Napadenému se podařilo uprchnout a znovu skrýt, byl však pronásledovateli opět dopaden. Nakonec vyhledal pomoc v nedalekém

rodinném domě, kde zaklepal na okno. Než se dostavila policejní hlídka přivolaná obyvateli domu, útočníci uprchli. Ještě předtím však obyvatele domu vybízeli, ať jim napadeného muže vydají. V současnosti je incident prošetřován policií Moravskoslezského kraje.

Stav: Oznámeno policii
Objasňovaný motiv: Národnost / etnicita
Pohnutka: Barva pleti
Forma incidentu: Slovní útok, fyzický útok

86/ ZASTRAŠOVÁNÍ A OBTĚŽOVÁNÍ

Prosinec 2014, Jihočeský kraj

Jeden z lídrů protiislámské iniciativy Islám v ČR nechceme poškodil jistou ženu tím, že jí vyhrožoval, sprostě nadával a vytvořil její falešný profil na Facebooku. Mimo jiné jím byla nazývána jako „dubajská štětka" a pod pohrůžkou „sklepními mučírnami Mossadu" vybízena k tomu, aby se šla podívat do jistého baru na „hezká těla žen a mužů". Protože se dotyčný muž nachází vůči ní v nadřízené pozici, obává se napadená možných následků, kdyby se před útoky na svou osobu rozhodla bránit. Ze strany In IUSTITIA byla napadené nabídnuta pomoc a poradenství.

Stav: Neoznámeno policii
Pohnutka: Náboženské vyznání
Forma incidentu: Slovní útok, zastrašování nebo vyhrožování

Literatura

Chakraborti, Neil. 2010. **Hate Crime . Concepts, policy, future directions.** Cullompton: Willan Publishing.

Chakraborti, Neil., Garland, Jon. 2015. **Hate Crime. Impact, Causes and Responses.** London: Sage.

Iganski, Paul. 2002. **The Hate Debate. Should Hate Be Punished as a Crime.** London: Profile Books Ltd.

Jacobs, James B. & Potter, Kimberly. 2000. **Hate Crimes: Criminal Law and Identity Politics.** Oxford University Press.

Christie, Nils. 1986. **„The Ideal Victim."** In: From Crime Policy To Victim Policy. Ed. E. A. Fattah. London: The MacMillan Press, s. 17–30.

Hall, Nathan. 2013. **Hate Crime.** Second Edition. London and New York: Routledge.

Kalibová, Klára. 2012. **Stanovisko In IUSTITIA, o.s. k textu doc. JUDr. PhDr. Miroslava Mareše, Ph.D. Problematika Hate Crime. Zahraniční zkušenosti a možnost aplikace tohoto přístupu v ČR s důrazem na trestné činy z nenávisti proti cizincům.**
Praha: In IUSTITIA, o.s. Dostupné z: http://www.in-ius.cz/dwn/tz-stanoviska/stanovisko-k-pojeti-hate-crime-a-extremismu.pdf

Kalibová, Klára. 2010. **„Rasové násilí a násilí páchané pravicovými extremisty – Situace v ČR po roce 1989."** In: Nebezpečné známosti: Pravicový extremismus v malém příhraničním styku (SRN-ČR). Ed. Redakční kolektiv a M. Bohdálek. Drážďany: Heinrich Boll Stiftung Sachsen, s. 103–112.

Kancelář veřejného ochránce práv. 2015. **Souhrnná zpráva o činnosti veřejné ochránkyně práv 2014.** Brno: Kancelář veřejného ochránce práv.
Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu/Souhrnna-zprava_VOP_2014.pdf

Mareš, Miroslav. 2011. **Problematika Hate Crime. Zahraniční zkušenosti a možnost aplikace tohoto přístupu v ČR s důrazem na trestné činy z nenávisti proti cizincům.** Brno: Bez vydavatele. Dostupné z: http://www.mvcr.cz/clanek/problematika-hate-crimes.aspx

Ministerstvo vnitra ČR. 2015. **Zpráva o extremismu na území České republiky v roce 2014.** Praha: Ministerstvo vnitra ČR.
Dostupné z: http://www.mvcr.cz/soubor/zprava-o-extremismu-na-uzemi-ceske-republiky-v-roce-2014-pdf.aspx

Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR). 2009. **Preventing and Responding to Hate Crimes. A Resource Guide for NGOs in the OSCE Region.** Warsaw: the OSCE's Office for Democratic Institutions and Human Rights.

Štěchová, Markéta. 2004. **Interetnické konflikty (jejich příčiny a dopady z pohledu teorie a empirických sond).** Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Dostupné z: http://www.ok.cz/iksp/docs/302.pdf

Vaňková, Markéta. 2008. **„Systém brána aneb Jak přispívá policie k reprodukci sociálního vyloučení."** In: Romové a Cikáni – známí i neznámí. Interdisciplinární pohled. Ed. M. Jakoubek, M. a L. Budilová. Voznice: Leda, s. 125–130.

Židovská obec v Praze. 2015. **Výroční zpráva o projevech antisemitismu v České republice za rok 2014.** Praha: Židovská obec v Praze. Dostupné z: http://www.kehilaprag.cz/index.php?option=com_docman&Itemid=276&lang=cs

Zákon č. 141/1961 Sb., **trestní řád**

Zákon č. 40/2009 Sb., **trestní zákoník**

Zákon č. 45/2013 Sb., **o obětech trestných činů**

Zákon č. 89/2012 Sb., **občanský zákoník**